ልሳነ ኢኮኖሚክስ

ECONOMIC FOCUS

Bulletin of the Ethiopian Economic Association (EEA)

VOL. 6 NO. 6
April 2004

ርዕይ 2020 በኢትዮጵያ

በዚህ እትም

- ✓ ርዕሰ አንቀጽ
- ✓ የፖለቲካ አመራርና የኢኮኖሚ ልማት ትስስር ኃይሉ ሻውል
- ✓ **The Link Between Political Leadership and Development / Hailu Shawel**

  Translated by: Yonas Admassu

በአቶ ኃይሉ ሻውል ጽሁፍ ላይ የተሰጠ አስተያየት

- ✓ / አክሉ ጊርጊሬ
- ✓ / ታደሰ ብሩ ኬርስሞ

ሌሎች

- ✓ በኤንጂኔር ታደሰ ኃይለሥላሴ ጽሁፍ ላይ የቀረበ አስተያየት/ ያዕቆብ ልኬ

EDITOR-IN-CHIEF

Assefa Admassie

GUEST EDITOR

Befekadu Degefe

EDITORIAL BOARD

Alemayehu Seyoum
Alemu Mekonnen
Eyob Tesfaye
Getnet Alemu
Gezahegn Ayele
Ishak Diwan

Web Postmaster

Metasebia Zelalem

© Ethiopian Economic Association (EEA)

All rights reserved.
No part of this publication can be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted in any form without a written permission from the Ethiopian Economic Association.

P. O. BOX	TELEPHONE	FAX	ADDIS ABABA
34282	234363/221119	234362	ETHIOPIA

E-mail Address: eea@telecom.net.et Website: www.eeaecon.org

THIS BULLETIN AND OTHER PUBLICATIONS OF THE EEA ARE SPONSORED BY FREIDRICH EBERT STIFTUNG OF GERMANY (FES), EMBASSIES OF UK, SWEDEN, NORWAY, NETHERLANDS AND THE AFRICAN CAPACITY BUILDING FOUNDATION (ACBF)

የፖለቲካ አመራርና የኢኮኖሚ ልማት ትስስር*

ኃይሉ ሻውል

፩. መፅቢጸ

በአሁኑ ወቅት በቴሌቪዥን የምንመለከተውና በራዲ□ የምንሰማው "የአቅም ግንባ□" በልዩ ልዩ የማኔጅመንት ባለሙያዎች የተደረሱና በአንዳንድ አካባቢ በሥራ የተተረጐሙትን በአገር ደረጃ በመንግሥት ቢሮክራሲ ውስዓ በሥራ ላ□ እንደሚውሉ ተ□ር□ው ሲቀርቡ እያየን ነው:: አንዳንዶቹ አስተሳሰቦች ወቅ□ዊ ሲሆኑ ሌሎች ደግሞ ጊዜያቸው ያለፈ መሆኑ በዩኒቨርሲቲ አካባቢ ያላችሁት በግልጽ የምታውቁት ነው:: ዋናው ለማስ□ወስ የፈለግኩት የጽንሰ ሐሳቦችን ምንነት ሳይሆን የአጠቃቀማቸውን አጠያያቂነት ነው::

አንድ የአገር አመራር ኢኮኖሚውን ለመገንባት በዝርዝር ድርጊቶች ውስዓ ቀዓታ የሚሰማራ ሳይሆን ለኢንቨስተሮችና ለሕ□ብ ሁኔታዎችን የሚያመቻች ነው:: እነዚህን የማኔጅመንት አስተሳሰቦች ማወቅ ባለሥልጣኑ ውዥንብር ውስዓ እንዳይገባ ከመርዳት በስተቀር በቀዓታ የኢኮኖሚን ግንባታ አያፋጥንም:: እኔን እንደመሰለኝ መንግሥት የኢኮኖሚ ገንቢ ነው ከሚለው የሶሻሊስት አስተሳሰብ የመነጨ ነው የሚል ግምት አለኝ:: በዚህ ረገድ ሌላ ርዕዮተ ዓለም ከሚያምኑ ጋር የሚያከራክረን መሆኑን ሳልገነዘብ ቀርቼ አይደለም::

በዚህ መወያያ ሰነድ የቀረበው መንደርደሪያ ልዩ ልዩ የማኔጅመንት አስተሳሰቦችን በጥልቀት ተንትኖ ምርኩዝ ለማድረግ አይደለም:: ለዚህ ዓይነቱ ጥልቅ ጥናት የጊዜ ውስንነት ብቻ ሳይሆን ለምንወያይበት ጉዳይ ጠቀሜ□ው ስለማያደፋፍረኝ አጭሩን መንገድ መርጫለሁ:: ምንም እንኳን የመልካም አስተዳደርን ጽንሰ ሐሳብ ቀንጭቤ ብጠቀምም አብዛኛው ትንተና የተመሰረተው በብዙ የአፍሪካና የካሪቢያን አገሮች በአማካሪነት ስሰራ በተፊ ባ□ በታዳጊ አገሮች ውጤታማ የሆኑትን የአስተዳደር ስልቶች በማመዛዘን ነው:: ለመድገም ያህል የመንግሥት ሚና ምን መሆን እንዳለበት የሚያከራክረን ጉዳይ መሆኑን □ቀበላለሁ፤ በካ□ታሊስትና በሶሻሊስት ጽንሰ ሐሳቦች መሀል ያለና □ሚቀጥል ልዩነት ስለሆነ ብዙዎቹ በአገራችን በመካሄድ ላይ ያሉትን ጉዳዮች በተመለከተ ሳልቋጭ ያለፍኩት ተሳታፊ ምሑራን እንዲወያዩበትና ለትግሉ የሚያስፈልጉትን አስተዋጽኦ እንዲገምቱ ሆን ተብሎ የተደረገ ነው::

፪. የአመራር ጽንሰ ሐሳብ

መንደርን፣ ሕብረተሰብን፣ አገርን መምራት ሰፋ ያለ የሕዝብ ተሳትፎ ያለውና ሕግን የተመረኰዘ የውሳኔ አሰጣጥና በዚህ ዓይነት የተወሰነውን በሥራ ላይ የሚውልበትን ማመቻቸትና መምራት ይሆናል:: ስለዚህ ይህ ጽንሰ ሐሳብ ብዙ አንኳር የሆኑ ተዛማጅ የአሠራር ስልቶች፣ ግዴታዎችና ተጓዳኝ ሁኔታዎች ያጅቡታል:: እነዚህንም ለማከናወንም ሆነ አስፈላጊነታቸውን ለማጉላት ብዙ የሕብረተሰብና የመንግሥት አካላት ተጠናክረው መሉ ተሳትፎ ማድረግ ይኖርባቸዋል::

ለምሳሌ የልዩ ልዩ አካባቢዎችንም ሆነ ብሄረሰቦች ወይም ቡድኖች ጥቅም የሚጠበቅበትንም ሆነ ከታላቁ አገራዊ ግብ ጋር □ሚታረቅበትና በተቻለ መጠን ዓላማቸው ወደ አንድ አቅጣጫ የሚያተኩርበትን የመፈለግና በሥራ መተርጐም አንድ ትልቅ የአገር ጉዳይ ነው:: ይህ ከተደረገ እያንዳንዱ ግለሰብም ሆነ □ሕብረሰተብ □□ል ዓቅሙ የሚጠበቅበት ሁኔ□ መ□□ሩን አምኖ ለዋናው አገራዊ ዓላማ ግብ መምታት ድርሻውን ይወጣል:: የዚህ ዓይነቱ አሰባሳቢ ዓላማ የየአካባቢውን ታሪካዊና ባሕላዊ እሴቶች ስለሚያካትት አብዛኛው ሕ□ብ □እኔ ነው ብሎ የሚያቅፈው ይሆናል::

□መልካም አስተዳደር ዓቅሙ ከሕዝብ መፍለቁና የሕዝብን ፍላጐት ማንጸባረቁ ብቻ ሳይሆን በፍጥነት በሥራ የሚተረጐምና ተጨባጭ ውጤት በተተለመለት ጊዜ የሚያስገኝ መሆኑ ነው:: ከፍተኛ የሕዝብ ተሳትፎ ካለው የተቀባይነት ችግሩ በቅ□ሚጸ መፍትሔ ያገኘ ስለሚሆን በቀጥ□ ወ□ ድርጊት መግባት ይቻላል:: ነገር ግን የእያንዳንዱ ሥራ ዘርፍ አመራር ብቃት ባላቸውና ከሕዝብ

* የኢትዮጵያ ኢኮኖሚክስ ባለሙያዎች ማህበር ባዘጋጀው ርዕይ 2020 መድረክ ሚያዝያ 22 ቀን 1996 ዓ.ም በሂልተን ሆቴል የተደረገ ንግግር::

ጋር መሥራት በሚችሉ ቡድኖች መመራት እንዳለበት አጠያያቂ አይሆንም::

ከሁሉም በላይ መልካም አመራር ወይም አስተዳደር በማናቸውም ደረጃ ለሕዝብ ተጠያቂነትን ያካተተ መሆን ይገባዋል:: ያ ካልሆነ ከመንደር እስከ መንግሥት ቁንጮ □ሚሰማሩ ሥልጣናቸውን መከ□ በማ□ረፅ ለራሳቸውና ለተባባሪዎቻቸው ዓቅም ሲሉ አገራዊ አላማን ከማዳከም አልፈው ሕዝብን ወደመጨቆን ስለሚሰማሩ ለሕ□ብ እድገት የታለመው ሁሉ ቀርቶ ድቀትንና ድህነትን ያባብሳል:: ተጠያቂነት መኖር እንዳለበት ሁሉም በቃል ቢናገረውም ተግባራዊነቱ ግን ብዙ ሲ□በሰበስ □□ጸል:: ፅለሰብም ሆነ ተቋሞች ተጠያቂነታቸው ለማን ይሁን የሚለው ዋናው ወሳኝ ጉዳይ ሆኖ ይገኛል:: በዝርዝር ስንሄድ ተጠያቂነት በልዩ ልዩ ሥልት ሊዋቀር ይችላል:: ነገር ግን አንድ መንግስትም ሆነ የአካባቢ መሪ ተጠያቂነቱ ለተጠቃሚው ወይም አደራ ለሰጠው ሕዝብ መሆኑ ከፍተኛ ትኩረት የሚሰጠው ነው:: የዚህ ዓይነቱ ቁጥጥር ተቋም ከመንግሥት ሙሉ ነጻነት ያለው ከሆነ አወቃቀር እንደ ችግር መታየት ስለሌለበት ትኩረታችን መሆን ያለበት አሠራር/ አፈጻጸም ላይ ይሆናል:: ተጠያቂነት በወገናዊነት እንዳይደበዝዝ ከሁሉም በላይ ግልጽ አሰራር (transparency) *መኖር አለበት:: ይህ ካልሆነ ሕዝብን ወደ ጭቅጭቅና አለመግባባት □□□□ ወ□ተ□ራዉ ውድቀት ያመራል:: የዚህ ዓይነቱ መቆጣጠሪያ የሥልጣን መባለግን ይቀንሳል ብንል አንሳሳትም:: ነገር ግን ይህ የሚያተኩረው በቀጥ□ ሥልጣን በተሰጣቸው ላይ ብቻ ነው:: ብዙ ጊዜ ግን ችግሩን አቀጣጣይና አባባሽ የሆኑ በሥልጣን ጀርባ ተሸሽገው ጥቅማቸውን ሲጸሳ□ዐ ሕ□ብ መቀመቅ የሚያስገቡትን ሳይነካ በየጊዜው ከሚተካው አዲስ ባለሥልጣን ጋር ሆነው አገርን ሲያዳክሙ በነጻ □□ለ□ሉ:: ስለ□ህ ለ□ህም ተጠያቂነትን የሚያስከትል አሠራር መኖር የሚያስፈልግ ይመስላል::*

በአገራችን ብዙ ጊዜ መምራትንና መግዛትን በተዘዋዋሪ የሚጠቀሙ ስላሉ በቅድሚያ መገንዘብ ያለብን መግዛት በምንም መልኩ መምራት እንደማይሆን መቀበል ጥሩ የጽንስ ሐሳቡ መንደርደሪያ ይሆናል:: መግዛት የእዝ ሰንሰለት ተከትሎ ሥልጣን ላይ የወጡ በመስላቸው በነሱ ውስን ችሎታ ተጸንሶ ከላይ ወ□ታች የሚጐርፈውን ትዕዛዛቸውን ሕ□ብ እንዲቀበልና ወደደም ጠላም እንዲያከብር የማድረግ ሁኔታ ነው:: ይህ ሲሆን በተቃራኒው ግን በዚህ መፅቢጸ እንዳቀረብኩት አመራር የሕዝብን ዕውቀት፣ አቅምና ሐብት አቀናጅቶ ተጨማሪ አዲስ ሥልቶች በማከል ለሕዝብና ለአገር ጠቀሜ□ ያላቸውን ቁምነገሮች እንዲከናወኑ ማስቻል ይሆናል:: በመልካም አመራር ሕዝብ በዝግጅቱም፣ በክንውኑም በውጤት ጥቅም መጋራትም ሙሉ ተሳትፎ ይኖረዋል:: በሕዝብ የታመኑ የአካባቢ አመራሮች የሕዝብን ፍላጐት ለመስማት ብቻ ሳይሆን ለሥራ የሚያነሳሳውን ለማወቅ የሚያምንባቸውን የየአካባቢ ዓላማ ብቻ ሳይሆን በአጠቃላይ አገሪቱን የሚያስተባብር አላማ ለመቀየስ አስተዋጽኦ ይጠበቅባቸዋል:: በተቻለ መጠን የአካባቢው ሕዝብ የሚፈልጋቸውን አዋቂዎች/ሽማግሌዎች ማ□መዓ □ቀሜታቸውን መገንዘብና እነሱን ማማከር ሕዝብን የሚያነቃቃውን የአካባቢ ፍላጐት ብቻ ሳይሆን በአጠቃላይ አገሪቱን □ሚጸስተባብር □ላማ ለመቀ□ስ ያስችለዋል:: ዓላማ ለማሳካት የተሻለው አማራጭ የአካባቢው ሕዝብ የሚፈልጋቸውን መሪዎች ማዳመጥ ብቻ ሳይሆን እነሱኑ አመራር ላይ እንዲወጡ ነጻነት መስጠት የተሻለ ውጤት ያስገኛል የሚሉም ወገኖች አሉ:: የእኔም አቋም ከዚህ የተለየ አይደለም::

መግዛት ሳይሆን መምራት ካለ ሕዝብን ማስተማር ስለሚኖር ችሎታውን አዳብሮ ራሱ የሐብትን ማፍራት በተቀላጠፈ መንገድ ሊያፋጥን ይችላል:: መንግሥት ሁኔታዎችን ካመቻቸና ባለሐብትና ባለዕውቀት በሕብረት እንዲጓዙ ድጋፍ ከሰጠ አገሪቷም ሕዝቡም አመራሩም ው□ታማ ሊሆኑ ይችላሉ::

ከዚህ በላይ ከተጠቀሱት የኑሮ ማሻሻያ ድርጊቶች በላይ እያንዳንዱ ግለሰብም ሆነ ሕብረተሰብ በተናጠልም ሆነ በሕብረት ማንነቱን የሚያሳይበት ሁኔታ እንዲኖር □□ልፉል:: ለ□ህም በ□□ረጸዉ አስተዋጽኦ የሚያደርግለት አገራዊ ራዕይ ሕዝብን የሚስብ ዓላማ መኖር ቅድሚያ የሚሰጠው ነው:: ይህ ዓላማ በዘር፣ በሀይማኖት፣ በዝምድናና ሌሎች የአካባቢ ሁኔታዎች የማይደበዝዝ መሆኑ ፅ□ታ ነው:: የዚህ ዓይነቱን ዓላማ አንዳንዴም በጐ ብሄርተኝነት (nationalism) *የሕዝብን ፍላጐት በመዳሰስ መቀየስ ማብራራትና ማሰራጨት የበጐ አመራር አንዱ የረጅም ጊዜ ከፍተኛ ፅ□□ዉ ነው:: ይህ ዓላማ ማንኛዉም ሊያምንበት የሚችል ከፍተኛ አገራዊ ራዕይ የሚያንጸባርቅና ለዜጋ ሁሉ በአገሩና በሕዝቡ እንዲያምን የሚያበረታታው ተስፋ ሰጭ መሆን አለበት:: የተጠናከረ አገራዊ ዓላማ በየደረጃው ያሉትን የጐን ስበቶች አሸንፎ የሚወጣ ካልሆነ ሁሉም ገና በጅምሩ ተሽመ□ም□ እንደሚቀር ሊተኮርበት ይገባል:: ከሕዝብ □ሪ□ ፉር □ተቆራኘ ብሔርተኝነት ለኢኮኖሚ ግንባታ ከፍተኛ □ቀሜታ እንዳለው በጃፓንና በቻይና በግልጽ የተመሰከረ ነው:: ሁለቱ አገሮች የተለያዩ ርዕዮተ ዓለሞች እንደሚከተሉ ሁሉም የሚያውቀው ቢሆንም በአንዱ አገር የዕዝ አገዛዝ ቢሰፍንም የአጭር ጊዜ የኢኮኖሚ እድገት መታየቱ ጠንካራ የአገር መውደድና በራስ መኩራት የሰረጸ በመሆኑ ይመስላል::*

፫. ዛሬ ያለንበት ሁኔ□

አንድ አገር ወደ ፈጣን ልማት ለመሸጋገር ብዙ በአመራር ላይ ጸተኮሩ ቅድመ ሁኔታዎችን ማመቻቸት ይጠበቃል። አምራች/ ገንቢ ሕዝብ መሆኑን መቀበል ከቅድመ ሁኔታዎች መጀመሪያው ነው። በአሁኑ ጊዜ ግን የአመራሩን ድክመት ለመሸፈን የኢትዮጵያ ሕ□ብ □ሥራ ባሕል □ካማ መሆኑንና እነሱ ገና ማስተማር እንዳለባቸው እየነገሩን ነው። ሕዝብ ደግሞ የሚሠራውና ምርታማነትን የሚያዳብረው ለራሱና ለአገሩ □ቀሜታ የሚያስገኝ መሆኑን ሲያምን ብቻ ነው። የመንግሥት ሚና ቅድመ ሁኔታዎችን ማመቻቸት፣ ሕዝብን በማድመጥ አዲስ የአመራር ስልቶችን መቀየስና ሕ□ብ እንዲያውቃቸውና እንዲቀበላቸው መጣር ነው። ለአገር ልማት ከአመራር የሚጠበቁ ሁኔታዎች ጥቂቶቹን በማንሳት ዛሬ ኢትዮጵያ የምትገኝበትን ከዚህ በታች እንዳስሳለን።

፫.፩. ዛሬ መሪዎች ሕዝብን ጸ□ም□ሉ?

የልማት ስልቶችን ለመንደፍ፣ አተገባበርን ለመቀየስም ሆነ የአስተዳደርን አስተዋጽኦ ለመገመት የሕዝብን ፍላጐትና እምነት ማወቅ ቀ□ሚ ፅ□ታ ነው። በአለፉት አሥራ ሶስትም ሆነ ሰላሳ ዓመታት ሥልጣን ላይ የነበሩና ያሉ ከሕዝብ □ተማሩት አለ ቢባል ይሽ ነው ብሎ ለመናገር ያስቸግራል። በሕዝብና አመራር በያዙ መሐል አለመተማመን እየሰፋ አለመግባባት እየጠነከረ መምጣቱን የብዙ አካባቢዎች ሁኔ□ ጸመላ□□ል። በገጠርም ሆነ በከተማ ቅራኔው ምን ጸህል እንደሆነ መለኪያ ማጣት እንጂ በባለሥልጣኖችና በሕዝብ መሀል ቅራኔው እየተጠናከረ መምጣቱ የሚያከራክር አይደለም። በገጠር ከዝምታ አልፎ ወደ ግልጽ □ምቢተኝነት ተሸጋግሯል በየከተማው ግን በድብቅ በግል ከመበሳጨት ወደ ቡድን ጉምጉም ደርሷል። መንግስት ሕዝብን ማ□መዓ □ሚ□ልፅ ስለማ□መስል ለዚህ መፍትሔ ብሎ የያዘው ነጻ አስተሳሰብንና የመረጃን ስርጭት መፅታት መሆኑ በየቀኑ ከጧት እስከ ሌሊት የሚንቆረቆሩት የመንግሥት ሬዲዮና ቴሌቪዥን ውጤቶች በቂ ማስረጃ ናቸው። በግል ጋዜጦች አንዳንድ ጉዳዮችን በጭላንጭል ለማየት ቢቻልም እነሱም እየተሸረሹሩ የነጻ ራ□□ም ሆነ ቴሌቪዥን እንዳይቋቋሙ ተከልክሏል።

የሕዝብን አስተያየት ዋጋ ሰጥተው እንደማያዳምጡ የሚያሳየን በአስራ ሁለት ዓመታት የሕዝብ ማምረት ችሎታ በመዳከሙ ኢኮኖሚያችን እያሽቆለቆለ ወደ ፓርቲ እሥር ቤት መግባቱ ነው። ለብዙ ዓመታት ኮሙኒስቶች በሕዝብ ሥም ራሱን ሕዝቡን ሲጨቁኑና ኢኮኖሚውን ሲጸ□ቁ እንደቆዩ ሁሉ □ሬም በኢትዮጵያ የሕዝብ አምራችነት ሚና እየደቀቀ ወደ እዝ ኢኮኖሚ እየተመለስን መሆኑ ገሐድ እየወጣ ነው። ለምሳሌ፣

- መንግሥት በየሰበቡ የግል አምራችና አገልግሎት ሰጪ ድርጅቶችን እያዳከመ ነው
- ወ□ ፅል እንዲዛወሩ ተዘጋጅተው የነበሩ የማምረቻ ድርጅቶች በመንግሥት □ፀ እንዲቆዩ በመደረጉ የኢኮኖሚ ድቀቱን ሲያባብሱ እናያለን
- የግል ድርጅቶች የሥራ መስክ በ□□ ዉ፥ □ርቲ □ርፀቶች □□ተወሰ□ ፅል□ □□□ር እንዳያደርግ መንገዱ እየተዘጋ ነው። በዚህም የተነሳ ለግብአትም ሆነ ለምርት ሕዝቡ ከሚገባው በላይ እየከፈለ ነው
- የገጠር መሬት ከጠንካራ አምራች ገበሬዎች እየተነጠቀ ለገዢው ፓርቲ አባላትና ደጋፊ መሰሎች እየታደለ ምርታማነት ወ□ቋል
- የኢኮኖሚ አውታር አንዱና ዋናው መሬት እንደመሆኑ እየታወቀ በመንግሥት እጅ በመቆየቱ በብዙ ቢሊዮን □ሚ□ሠብ ካ□□ል ከኢኮኖሚያችን ውጭ ሆኗል። በዚህም የተነሳ የሕዝብ ነጻነት አላግባብ ተገፏል
- ለምርት ዕድገት የሕዝብ መረጋጋትና መግባባት ዋናው ቅድመ ሁኔታ መሆኑ እየታወቀ፣ መንግሥት በየአካባቢው ሕዝብ እንዲረጋጋ በ□ □ርምጽ ሲዉስ□ አይታይም። አልፎ አልፎም በብሄረሰቦች መሐል ቅራኔዎችን ሲጸባብስ ታይቷል።

፫.፪. በየአካባቢው የሥልጣን ክፍፍልና አመራር

በገጠርም ሆነ በከተማ መንግሥት ሥልጣን ላይ ያስቀመጣቸው ሕዝብን ወደ አመራሩ ለማቅረብ እንደማይፈልጉ፣ ቢፈልጉም ችሎታውና ተቀባይነቱ የሌላቸው ይመስላል። ሕዝብ ሲከተለው የነበረውም ልማዳዊ አመራር ለ30 □መታት ከነጭራሹ እንዲጠ□ በሁለት መንግሥታት ደባ ሲሰራበት ስለቆየ ዛሬ ለሙከራ እንኳን ለልማት መሪ ኃይል ሊሆን አልቻለም።

ከዚህ በፊት የነበረው መንግሥት ለ17 □መታት አንድ ወጥ የሆነ ከላይ በአንድ □□ ለመቆ□□ር ያደረገው ዘመቻ የከፋ ሕዝብን የፈጀና ያጐሳቆለ መሆኑ የቅርብ □□ ታሳቢ ነው። ገበሬውን በግድ በመንደር እንዲሰባሰብ፣ ሳይፈልግ ወደ ሰፈራ ሲነዳና ሲያልቅ፣ የባዕድ አስተሳሰብ እንዲቀበል በየጊዜው መጐትጐት፣ ሀይማኖቱን በማጥላላት በማ□በፀ ርእዮት ለመለወጥ መሞከር ሕዝብን ከዳር እስከ ዳር በአንድ እዝ ሥር ለመምራት የተሞከረበት ወቅት ነበር። በ□ጸ ምትክ ደግሞ ስልቱ ትንሽ ተሸፍኖ ቀረበ እንጂ ውስጣዊ አካሉ ያው የሆነ ሕዝብ በራስ መተማመን አጥቶ የሕዝብ የአካባቢ አመራር ለማጥፋትና በገዢ ፓርቲ ቁጥጥር

ሥር ለማ□ረፅ □ታለመ መሆኑ በፊ ረ□ታም ቢሆን እያየነው ነው:: የዚህ ዓይነቱን ጭቆና ለማስፋፋት የአካባቢ ባለሥልጣኖች □□ል ለማጉልበት የእርሻ መሬት በመንግሥት ቁጥጥር ሥር መሆኑ ከፍተኛ □ታች መሆኑ በጉልሕ □□ጸል::

ከዚያም አልፎ ሕዝብ በራሱ እንዳይተማመን በየቀኑ የአካባቢ ባለኃይሎች በኑሮዬ እንዳያዝበት ማምረቻ መሣሪያዎችን ሆነ ሌላ አስፈላጊ የሆኑ ግብአቶች በመንግሥትና በገዢው ፓርቲ አካሎች ቁጥጥር ሥር እንዲውል እያደረጉ ነው:: የማምረቻ መሣሪያ አቅራቢ፣ መሬት ደልዳይ፣ የመኖሪያ አካባቢ ወሳኝ መንግሥት ሲሆን ሌሎች አገልግሎቶች በገገር፣ ፓርቲ ኩባንያዎች በሞኖፖል ሲጸ□ □ሕዝብ የልማት ተሳትፎ ከጉልበት አስተዋጽኦ ውጭ ሊሆን አይችልም:: ታዲያ ሕዝቡ ራሱን በራሱ መርዳት አካባቢውን ማልማትና መጠቀም የሚችለው እንዴት ይሆን? በአጠቃላይ በአካባቢው ኗሪ እንኳን ዓይኑ ተጨፍኖ በመሪ እየሄደ ለአገር ልማትና ከፍተኛ ዓላማ አስተዋጽኦ ለማድረግ አይችልም::

በዚህ ዓይነት □□ተ□□ ሕ□ብ ኑሮውን ለማሸነፍ እንደማይችል በተፅባር ታይቷል:: ለልጆቹም ሆነ ለራሱ እድገት ጠቃሚ የሆኑ እውቀቶችን የሚያገኝበት መንገድ በማይኖርበት የኢኮኖሚ ግንባ□ ሊታሰብ አይችልም:: በገጠሮች □ሮ እንዲሰማ፣ በእነሱ ዓይን እንዲያይ በነሱ ራዕይ እንዲመራ ከተፈለገ ሕዝብ ለኢኮኖሚ ግንባ□ የሚኖረው አስተዋጽኦ የለም:: ታዲያ ሕዝብ በዚህ ዓይነት ውጥረት ውስጥ ለረጅም ጊዜ ሊቀጥል አይችልም:: በራሱ አካባቢ እንኳን የማያዝበት ሕዝብ ለአ□ራዊ የኢኮኖሚ እመርታ አስተዋጽኦ ያደርጋል ማለት ከሕልመኝነት አያልፍም::

ፎ.ፎ. ሕ□ብ □እኔ ናቸው የሚላቸው ተቋሞች እየመነመኑ መጥተዋል

ከዚህ በላይ እንደጠቀምኩት የሕዝብ የኢኮኖሚ ግንባታ መሥመሮች እየተዘጉና ያልተለመደ የፓርቲ □እዝ ሠንሰለት እንዲጠናከር ሙከራው እየቀጠለ ነው:: ሌሎችስ የሕዝብ አኗኗር አካል የሆኑትና ከሕዝብ ከቀን እቀን ኑሮ ሊለዩ የማይችሉ የባሕል፣ የሐይማኖት □ታሪክና የየአካባቢው በጐ ግኝቶች እየተከበሩ ነው ወይስ □□□ቀቁ? ለብ□ ሰዉ እነኝሕ እሴቶች ከኢኮኖሚ ግንባታ ጋር ትሥሥር ያላቸው ላይመስል ይችላል:: ነገር ግን የኢኮኖሚ እመርታ ሊያስገኝ የሚችለው በራሱ የሚመካ ባለተስፋ ሕዝብ ብቻ ነው:: በራሱ በወገኑ በአገሩ የሚተማመን ባለፈው ታሪኩ የሚኰራ የራሱን ትልቅነት አምኖ አገሩን □ላቅ ማድረግ መቻልን ያረጋገጠ ሲሆን ነው:: ዛሬ በአገራችን የኢትዮጵያዊነት ስሜት ምን ያሕሉ ህዝብ መሀል እንደሰረጸ የሚያከራክር ቢሆንም ወጣቱ ኢትዮጵያዊ ብሄርተኝነት እንዲቀበል ማበረታታቱ ገና በጅምር ይገኛል:: አሁን የምናያቸው ክስተቶች መንግሥት ባይፈልገውም ኢትዮጵያዊነት እንደገና በአንዳንድ አካባቢ እየጐለበተ መሆኑ እየታየ ነው::

ባለፈው ምዕተ ዓመት የኢኮኖሚ □መር□ ያሳዩ አገሮች ባሕላቸውን ደምስሰው ነው ወይስ አክብረው? የአፍሪካ አገሮችንስ የኢኮኖሚ እድገት አዝጋሚነት ከዚህ ጋር እንዴት እናየዋለን? ባሕልንና በራስ መተማመንን ማዳበር በኢኮኖሚ ግንባታ ላይ ምን ያህል ተጽዕኖ አላቸው? አንዳንድ ጥቃቅን አገሮች ባሕልንና የሕዝብን □ሪካዊ አመጣጥ እርግፍ አድርገው ትተው ለተወሰነ ጊዜ የኢኮኖሚ እድገት እንዳሳዩ አያከራክርም:: ነገር ግን የአገሬው ሕዝብ ተሳትፎ በጣም አናሳ ስለነበር የተገኘውን ውጤት ሕዝቡ የራሱ መሆናቸውን ባለማረጋገጡ መንገዱ ጠፍቷቸው ሲ□ለመ□ እናያለን:: ሁልጊዜ ደጋግመን ማንሳት ያለብን በታሪክም ሆነ ዛሬ በውጭ ዜጐች አእምሮም ሆነ ጉልበት የተገነባ አገር የለም:: ለወደፊትም አይኖርም::

ታዲያ የዚች አገር ግንባታና የሕዝባችን ብልጽግና ሊፋጠን የሚችለው በኢትዮጵያ ሕዝብ ከሆነ □ህ ሕዝብ ዛሬውኑ ራሱን መልሶ እነዲያውቅ በባሕሉ እንዲኮራና ይኸንንም ለወደፊት እንዲያዳብር ማድረግ የኢኮኖሚ ግንባታ መነሻ መሆኑን ማመንና መቀበል ግዴ□ ነው:: ራስንና የራስን ማክበር የዓላማችን አስኳል መ□ረፅ አለበት::

ስለዚህ በአገራችን ዛሬ የምናየው ሁኔታ የኢትዮጵያ ሕዝብ ወዴት እያመራ ነው? በራስ መተማመን ወይስ ራስን መጠራጠር? ወ□ቱ ወዴት እያደላ ነው:: እኔ እንደማየው ወደራስ መናቅ እያዘቀዘቅን ስለመሰለኝ አስቸኳ□ መፍትሄ የሚያስፈልገው ሆኖ ታይቶኛል:: የአሁኑን አመራር ስገመግም ለዚህ አገራዊ ጉዳይ መፍትሄ ይገኛል ብዬ አላምንም!

ተከብረው ማንም የመንግሥት አካል ሳይደርስባቸው የቆዩ የሐይማኖት ቤቶች እንኳን በ□□ቂ ኃይሎችና በመንግሥት ወገንተኞች ነጻነታቸው እየተበረዘ ነው፣ የሕዝብ መረዳጃ ተቋሞችም ቢሆኑ ከመንግሥትና ከገዢው ፓርቲ ጣልቃ ገብነት ሊያመልጡ አልቻሉም፣ሕዝብን ለመርዳት የተቋቋሙ አገር ወለድ በጐ አድራጊ ድርጅቶች በመንግሥት አካላት ትዕዛዝ እንጂ ለሕዝብ በሚበጅ መንገድ ብቻ መሥራት እንዳልቻሉ እንሰማለን፣ ከዚህም አልፎ በዘመኑ ሕግ መሠረት □□ተቋቋሙ □ፅል ሥራ □ሚሠሩት እንኳን ከሚገባው በላይ የባለሥልጣኖች ጣልቃ ገብነት እየጠነከረ መሄዱን እያየነው ነው:: □□ጸ □መ□ል ተብሎ □ሚለ□□ዉ "የኢኮኖሚ ዕመር□"

ሕልም እንጂ ትልም ሊሆን አይችልም፡፡

፫.፬. የሚያስተባብረን □ላቅ ዓላማ ነድፎ ማስረጽ አንኳር ተግባር ነው

አንድ ሕዝብ ለረጅም ጊዜ የሚያተኩረውና አገርንም እንዲገነባ የሚያነሳሳው ግልጽና የአገሪቱን ልዩ ልዩ አካሎች የሚያቀራርብና የሚያስተባብር ዓላማ መኖር እንዳለበት ከሌሎች ሕዝቦች/ አገሮች ታሪክ ተከስቷል እየተከሰተም ነው፡፡ የዚህ ዓይነቱ ዓላማ የሚቀየሰው በሕዝብ ፍላጐት መሆኑ የተረጋገጠ ስለሆነ መልካም አመራር ዓላማውን የማስተባበር፣ የማፈርጠምና ሙሉ ሕ□ብ እንዲያውቀው ማድረግ ዕ□ታ አለበት፡፡ ዛሬ ግን ከቤተሰብ እስከ ብሄረሰብ ያለው ሁኔታ ልዩነትን ማጉላት ሆኖ እናገኘዋለን፡፡ በእያንዳንዱ ግለሰብም ሆነ ብሄረሰብ መሀል ልዩነቶች መበራከታቸው ማንም ሊክድ አይችልም፡፡ ነገር ግን የአስተሳሰብም ሆነ የአመለካከት ልዩነቶች ለዓላማ ጽናትም ሆነ ለአገር ግንባታ አስተዋጽኦ እንዳላቸው ተገንዝቦ መልካም ጐናቸውን ለዓላማ አንድነት ማዳበሪያ ማዋል ብልህነት ነው፡፡ ዛሬ በአገራችን □□ተካሄ□ ጸለዉ ትርምስ በአበረታች ጐኖች ማተኮሩ አናሳ ሲሆን ቅራኔዎች ተባብሰው ከኢኮኖሚ ግንባታ እያዘናጉን ነው፡፡ እኔን የሚያሳስበኝ ልዩነቶችን ለመ□ታት ሳይሆን የራስን አቋም በአሸናፊነት ለማውጣት በሥልጣን ላይ ያለው መንግሥት ብቻ ሳይሆን ሌሎችም ወደዚያ □□ተ□□□ መሄዳቸው ነው፡፡

፫.፭. የፖለቲካና የኢኮኖሚ ነጻነት ትስስርን ባለሥልጣናት ያልተቀበሉት ይመስላል

ግለሰቦች በብቸኝነትም ሆነ በቡድን ሀብታቸውን፣ ችሎታቸውንና እውቀታቸውን በማቀናጀት ለራሳቸው ጥቅምም ሆነ ከዚያም በላይ ለሀገራዊ ራዕይ መሟላት አስተዋጽኦ ማድረግ የሰው ልጅ ቀዳሚ ፍላጐት ነው፡፡ የዚህ ዓይነቱን ተነሳሽነት እንዲስፋፋና እንዲዳብር ከተፈለገና ለአገር ግንባታ አስተዋጽኦው አስተማማኝ እንዲሆን ፍላጐቱን በበለጠ የሚያነሳሱ ቀድመ ሁኔታዎች ማመቻቸት የቅድሚያ ቅድሚያ የሚሰጠው ነው፡፡ በኢኮኖሚ ግንባታ የሚሳተፉ ውጤታማ ከሆኑ ሐብት ማከማቸቱና ደጋፊዎች ማፍራቱ የማይቀር ሐቅ ነው፡፡ ከዚህም ጋር ተያይዞ የፖለቲካ ነጻነት ተከትሎ እንደሚመጣ የአንዳንዶች ተስፋ ሲሆን የሌሎች ሥጋት እንደሚሆን በብዙ አገሮች የተመለከትነው ነው፡፡ የ□ኛም አገር እውነታ አተኩሮ ለሚያየው ከዚህ የተለየ አይደለም፡፡

በዚህም ምክንያት የብዙ □□ አገሮች የፖለቲካ መሪዎች ይህን የፖለቲካና የኢኮኖሚ ጥምረት በጥቅል በገገሮች ዕጅ ለማስገባት ሲሞ□ሩ ታይተዋል፡፡ አንዳንዴ ሥልጣን ላይ ያሉ ቁልፍ የኢኮኖሚ አውታሮችን በቤተሰባቸው በታማኞቻቸው አንዳንዴም በፖለቲካ ፓርቲያቸው □ፀ ለማስገባት ይጥራሉ፡፡ አንዳንድ □እስያ አገሮች በዚህ ጐዳና ሲጓዙ የአጭር ጊዜ ጠቀሜ□ ቢጸ□ሙም ዛሬ ዓለም በሁለት መከፈሏ ሲቆም ቀውጢ ጊዜ ተከስቷል፡፡ □□□ታቸው እየተገታ ያገኙትን ለማዳንና ለማጠናከር እንኳን ተስፋቸው እየተሟጠጠ ነው፡፡ ሊከሰት የሚችለውን ውድቀት ለመፅታት የኢኮኖሚ ብቻ ሳይሆን የፖለቲካ ነጻነት መስጠት እየተገደዱ መሆኑን እያየን ነው፡፡ የፖለቲካ ነጻነት የኢኮኖሚ ግንባ□ ለለት መሠረት ስለሆነ ነው፡፡ የሰው ልጅ የሐብት ባለቤትነቱ በሕግ ካልተረጋገጠ ተጨማሪ ሐብት ለማፍራት በሙሉ ችሎ□ዉ እንደማይሠማራ ደጋግመን አይተናል፡፡ በአገር ካላመነ ደግሞ ሐብት በማሸሽ፣ ሥራውን ወደማቀዝቀዝ ያደላል፡፡ የኢኮኖሚና የፖለቲካ ነጻነት አስተማማኝ ሆኖ ካ□ኘው ግን ያፈራውን መልሶ ለአገር ውስጥ ግንባ□ እንደሚያውለው በኢኮኖሚ የለሙ አገሮች ተለምዶ በግልጽ አሳይቶናል፡፡ ስለዚህ የፖለቲካ ነጻነት በባለሥልጣናት የዘወትር ማስፈራራትና እገዳ ሥር እንዲወጣ የሚያዛልቀው መፍትሄ የፖለቲካ መሪዎችን መምረዓ በማጸወለዉል ሁኔታ በሕግም ሆነ በድርጊት የሕዝብ ሲሆን ብቻ ነው፡፡ በአፍሪካችን ብንመለከት ግን አምባገነኖች ባሉበት ሁሉ በሥልጣን አካባቢ ያሰፈሰፉ ግለሰቦች ሳይቀሩ ሐብት ወደ ባዕድ አገር አሸሽተው እነዚያ የኢኮኖሚ ነጻነት ባላቸው አገሮች ሲያፈሱ □ታያሉ፡፡ የዚህ አይነቱ የካፒታል ሽሽት የጉትት እድገታችን አንዱ ጐን መሆኑን የሚያመለክት ነው፡፡

ዛሬ በኢትዮጵያ የኢኮኖሚ ነጻነት አለ? የፖለቲካ ነጻነትስ? አንዳንዱ ለመጀመሪያው ጥያቄ አዎን□ ሊመልስ ቢ□ልፅም ለሁለተኛዉ መልሱ ሊሆን የሚችለው የለም የሚለው ብቻ ይሆናል፡፡ መገንዘብ ያለብን ግን የፖለቲካ ነጻነት ሳይኖር የኢኮኖሚ ነጻነት ብቻውን ሊኖር አይችልም፡፡ አንዳንድ ሰዎች አንድ ወይም ሁለት የሩቅ ምሥራቅ አገሮችን በመጥቀስ ሊያስተባብሉ እንደሚሞክሩ አልጠራጠርም፡፡ የኢትዮጵያ ሕዝብም በ□ሪ□ ሲመራበት የቆየውን የመንግሥት አሠራር አዛብቶ በማቅረብ የሌሎች ጥብቅ የዕዝ አገዛዝ ለኢትዮጵያ ተገቢ ነው ሲባል ሰምተናል፡፡ □□□ ዉ □ርቲ "አብዮ□ዊ □ሞ□ራሲም" በተዘዋዋሪ መንገድ ሊያስረዳን የፈለገው ይኸው ነው፡፡ ነገር ግን የአገራችንን የአካባቢ □ዉ□ታ ግዴታ አስተዳደር ባሕል እንዳልነበረ በመቁጠር ነው፡፡ ለመሆኑ በዲሲፒሊን የታነጸ ጸለማወለወል መታዘዝ ብቻ የሆነ አስተዳደር በኢትዮጵያ ተሰርቶብ□ል? በሚሊታሪ እንኳን ሲያስቸግር የቆየ አሠራር ስለሆነ ዛሬ ለኢኮኖሚ ግንባታ በሲቪሉ አካባቢ ውጤታማ

ሊሆን አይችልም፡፡ ደርግ ለ17 □መታት ከላይ እስከ ታች በሕብረተሰቡ ውስጥ □እዝ ሰንሰለት ለመዘርጋት ተሞክሮ ውድቅ መሆኑን በመካድ ይኸው በአሁኑም አገዛዝ ለየት ባለመልኩ የማስገደድ ሰንሰለት ለመተብተብ እየተሞከረ ነው፡፡ እስከአሁን ውጤት ስላልተገኘ የኢኮኖሚና የፖለቲካ ነጻነት ከመስጠት በስተቀር ይህችን አገር ከድህነትና ከድንቁርና ማጥ የምናወጣበት አማራጭ ሊኖር አይችልም፡፡ ይህ መንግሥት ይኽን ተገንዝቦ አስቸኳ□ ለውጥ እንዲደረግ ይሞከራል የሚል ተስፋ አለን ወይስ በግትርነት ቀውጢ ጊዜን ይጋብዛል? □□ህ ዓጸቁ መልስ የአገራችንን የወደፊት □□ል የሚወስን ይሆናል፡፡ ስለዚህ ለአገራችን ሊኖረን የሚችለው ራዕይ ከዚህ መልስ የሚርቅ አይሆንም፡፡ በዚህ በአዎንታና በእምቢታ መንታ መንገድ ላይ የደረስን ይመስለኛል፡፡ በእምቢታ ወደ ድቀትና ውድመት በአዎን□ □ፅሞ ወ□ ብሩሕ ተስ□ አቅጣጫ መጓዝ...

፬. □2020 ርክ□

□ል□ ል□ ኃይሎች የስበት አዝማሚያ የሚያዘነብለው ወዴት □መስላል- አንዳንዶቹን እንደገና በአጭሩ ተመልክተን የግፊት አቅጣጫቸውን እንገምት፣

ሀ. የአካባቢ (Community) /የብሄረሰቦች/ ጉሜዎች በየቀኑ እየተለፈፈላቸውና እየተንሸኳ ሸኩላቸው ያለው በልዩነታቸው ላይ ያተኩራል ወይስ በኢትዮጵያዊነታችን? የመንግሥት የብዙኃን የመረጃ አውታሮችም ሆኑ የአንዳንድ የፖለቲካ ድርጅቶች መልዕክት እንዲሁም የየሕብረተሰቡ የውስጥ ለውስጥ መረጃ ማስተላለፊያዎች የሚያተኩሩት እያንዳንዱ ወገን ሌላውን እንዲጠራጠርና አገራዊ እሴቶች እንዲመነምኑ ነው፡፡ የአካባቢ መሪዎችም ሆኑ □ማዕከላዊ መንግሥት- መልዕክቶች ከዚህ የተለዩ አይደሉም፡፡ ስለዚህ የማራራቁ ስበት በብዙ አካባቢዎች ከኢትዮጵያዊነት □□ል □□በለ□ □ታያል፡፡ ነገር ግን የአጭር ጊዜ የተቀነባበረ መልካም መማማርና አስተዳደር □□□ል አሰላለፉን በአጭር ጊዜ እንደሚለወጠው ተስፋ ሰጪ ጭላንጭሎች እየታዩ ነው፡፡

ለ. በአገራችን የተከሰተው ወደር- □ለሽ ችግርና እሱንም ያባባሰው የኢኮኖሚ ውድቀት ወደ እድገት እንዲያዘነብል ለማደፋፈር ሊከናወኑ የሚገባቸው ተግባራት በቅርብ ጊዜ ተስፋ ሉሰጡ የሚችሉ ውጤቶችን ለማከናወን ያስችላሉ የምንል ከሆነ ሥራ አጥነትን በአስቸኳይ ለመቅረፍ አስችሎ ሕዝብን ወደ አንድነት ጉራ ለማሰለፍ አጠራጣሪም ቢሆን ተስፋ አለ ለማለት ቢቻልም በአዎንታ ለመመለስ ስለሌሎች መመ□ኛዎች በምንሰጠው መልሶች ይወሰናል፡፡ የኢኮኖሚው ማንሰራራት □ዓቅሙ □ል□ል/ □□□ል የሚያደላው ወዴት ነው? ወገናዊነት ያጠቃዋል ወይስ በሥራ ውጤት ይመዘናል የዚህ መልስ የመጠጋጋትን ወይም የመራራቅን ሁኔታዎች ሚዛን ወደ በጐ ጐን ሊያስለውጥ ይችላል፡፡

ሐ. የኢኮኖሚ ነጻነት □□ተሸረሸረ □ቀዓላል ወ□ስ ለሕ□ብ ተሳትፎና ውጤታማነት ወደሚያመች ሁኔ□ □ሽፉ□ራል? የመንግሥትና የገዢው ፓርቲ ድርጅቶች የሚሠራውን ባለሀብት ከማፈን አልፈው ሸማቹንም ሆነ አምራቹን እያጉላሉ ነው፡፡ የነሱ ሚና በአስቸኳ□ □ማ□□ታ ከሆነ ኢኮኖሚ አድቃቂ ጉናቸው ጉልብቶ የባሰ ማጥ ውስጥ እንደምንገባ ይታየኛል፡፡ እስከዛሬ ድረስ እድገትን ሲገታ የነበረውን ፖሊሲና ተዛማጅ ድርጊቶች ማስወገድ ወይም ማሻሻል ወደ በጐ አቅጣጫ ሊመራን ይችል ይሆናል፡፡ ነገር ግን ውሳኔ ሰጭዎቹ □□ወረ□ንበት ያለውን መቀመቅ ተረድተው ተገቢውን □ርምጃ የማይወስዱ ከሆነ ውጤቱ በጣም አስጊ ይሆናል ብዬ □□ም□ ለሁ፡፡

መ. በኢትዮጵያ "ሰው ሰውነቱ" (Self-actualization) መ□ወቁ ለማንኛውም ተግባር ተነሳሽነት ከፍተኛ አስተዋጽኦ እንዳለው በረፀም □□ ታሪካችን ተሞክሮ ው□ታማ መሆኑ ተረጋግጧል፡፡ የሰው ማንነቱ መ□ወቅ ወ□ም በራስ መተማመን ተደጋግሞ የተሞከረው ጠላትን ለመመከት ብቻ ቢሆንም የዚህ ዓይነቱ ተነሳሽነት ለኢኮኖሚ ፈጣን እድገት ወሳኝ አስተዋጽኦ እንደሚኖረው በብዙ አገሮች ተሞክሮ ተረጋግጧል፡፡ የሰውን በራስ መተማመን ለማሻሻል ከመሞከሩ በፊት ግን መልካም አስተዳደር ቀዳሚ ይሆናል፡፡ አንድ አመራር ሕዝብን ማነቃቃት ከመጀመሩ በፊት በሕ□ብ ታማኒነትን ማግኘት አለበት፡፡ ስለዚህ ይህ ጉዳይ ከለውጥ እርምጃዎች ቀዳሚ እንዲሆን ሳይሆን የአ□ር የረጅም ጊዜ ግንባ□ ማጠናከሪያና ማረጋገጫ አድርገን ብናየው ስዕሉ ጥራት ይኖረዋል፡፡

ሠ. የፖለቲካ ነጻነት ከሌለ በኢኮኖሚ ግንባ□ □ስጡ ማንነቱ ሊታወቅ አይችልም፡፡ በየወቅቱ የባለሥልጣናት ጣልቃ ገብነት እየተባባሰ ከሄደ በነጻ ኢኮኖሚ መሳተፍ ይቀርና በዕዝ ኢኮኖሚ ውስጥ ተጋርቶ የመብላትና በገዢዎች ዕዝ ወደ መተ□□ር □ሽፉ□ራል፡፡ የፖለቲካ ነጻነት ካለ ግን የኢኮኖሚ ነጻነት ይኖራል

ሕዝብ አመራሩን ይመርጣል፣ ከሕዝብ የፈለቀ አመራር ደግሞ ለውጤቱ አነሳሽ የሆነውን የሰው ሰውነት ማንጸበረቅ ይችላል:: የፖለቲካ ነጻነት ነገ በኢትዮጵያ ሊጀመር የሚችለው ነጻና ትክክል ምርጫ ሲካሄድ ብቻ ነው:: የ1997 ዓ.ም. ምርጫን ነጻና ሚዛናዊ ማድረግ ለኢትዮጵያ የወደፊት ሁኔ□ ወሳኝ ይሆናል:: መንግሥት ይኸንን □□ል ተ□ቅሞ ለ□ሪ□ አስተዋጽኦ ማድረግ ካልፈለገ የአገሪቱን የአጭር ጊዜ ጉዞ ከባድ ችግሮችን እንደሚያስከትል የብዙዎች ሥጋት ነው::

ስለዚህ ከመንታ መንገድ ላይ ስላለን ወ□ ብሩሕ ተስፋ አቅጣጫ ነው ወይስ ወደ ውድቀት መቀመቅ የምንሄድ መሆኑን አመዛዝኖ መወሰን የእያንዳንዱ ሰው ፋንታ ሊሆን ይችላል::

አማራጭ ፩. ኢሕአዴግ ለሥልጣን ጉጉት ካልተገ□፤

ለቀረቡት አንኳር ጉዳዮች መልሱ □ምቢ□ ከሆነ ኢትዮጵያ ከፍተኛ ወገናዊነት የሚንጸባረቅባት ብቻ ሳትሆን በመጀመሪያ ደረጃ የተለያዩ ወገኖች የተለያዩ አካባቢዎችን በአገርነት ለመከለል ሙከራ እንደሚያደርጉ ከአንዳንድ ብሄረሰቦች ይሰማል:: በዚህም የተነሳ በድንበር ሽሚያ ብቻ ከፍተኛ እልቂት እንደሚደርስ መገመት ከዕውነት የራቀ አይሆንም:: እነዚህ አይነት ጦርነቶች በብዙ አካባቢዎች ስለሚካሄዐ ብ□ □□ እንደሚቆይ ማወቅ አያዳግትም፤ በመፌ ረሻ ግን የኢትዮጵያን ሕዝብ የሚያሰባስብ ታሪካዊና ባሕላዊ እሴት ስላለው ቢ□□□ም እንደገና ይታረቅና በ2020 ገና ከድህነት ለመውጣት ከፍተኛ ጥረት ሲያደርግ ይ□□ኛል:: □□ም ኢኮኖሚዋ በልዩ ልዩ ቡድኖች መቆራቆዝ የተነሳ አዝጋሚ ስለሚሆን እንደገና ለማገገም ብዙ ጥረትና ጊዜ ይጠይቃል::

አማራጭ ፪. ሕዝብ የራሱን መንግሥት እንዲመርጥ እድል ካገኘ፤

ጥያቄዎቹ **በአዎን□** □ሚመለሱ ከሆነ ግን ኢትዮጵያ በ2020 የሚመለከተው መልክ ይኖራ□ል::

የመጀመሪያዎቹ አሥር አመታት ብሄረሰቦችና ጕሣዎች ከውስጥ ውዓ ረታቸው ተላቀው ወደ አገራዊ ራዕይ ይሸጋገራሉ፣ በኢኮኖሚ ግንባታ ሙሉ አስተዋጽኦ ያደርጋሉ በብርቱ ትግል የተገኘውን የኢኮኖሚና የፖለቲካ ነጻነት ሥር እንዲሰድ በሚደረገው ርብርቦሽ ሙሉ ተሳታፊ ይሆናሉ:: ለዚህም ለውጥ አዛማች ሆነው □ሚሠማሩ በዓለም ዙሪያ የተበተኑ ኢትዮጵያውያን ተመልሰው በሁሉም አቅጣጫ ሙሉ ተሳ□□ ይሆናሉ::

በሚከተሉት 13 ዓመታት ደግሞ ድህነት ከኢትዮጵያ ከናካቴው □□□ል፣ ኢትዮጵያ በእርሻ ኢኮኖሚ ብቻ ሳይሆን የኢንዱስትሪና የአገልግሎት ኢኮኖሚ ዘርፎች ግንባታ ውስጥ በሙሉ ኃይልና በነቃ ችሎታ ተሰማርታ ከእነዚህ ዘርፎች የም□□ኘው የኤክስፖርት ገቢ ከፍተኛነ□ን ታረጋግጣለች:: ብዙ ምሁራንን በማፍራት ሕዝቧን በማቀራረብ ብሔራዊ ርዕይዋን እያጠናከረች በበለጠ ተቀባይነት የሚኖረው ለሕዝብ ተጠያቂ አመራር ይዛ ትገሠግሳለች:: በዚህ ሂደት የሚፈጠሩት የኢትዮጵያ ካ□ታሊስቶች ከዚች አገር አልፈው በአፍሪካ ከፍተኛ ኢንቬስተሮች እንደሚሆኑ ይታየኛል::

THE LINK BETWEEN POLITICAL LEADERSHIP AND DEVELOPMENT

Hailu Shawel

Translated by: Yonas Admassu

INTRODUCTION

Currently we have been watching and listening to news, both on TV and on the radio, about all sorts of "capacity building" programmes prepared by different management experts, some of which have been implemented in some areas. Others, we are being told, would be nationally implemented within the different government institutions. It is clear to those of you here who are from the University that some of the ideas are pertinent, while others are outmoded. What I am trying to point out, however, is not so much what the concepts are all about as the appropriateness of their use and application.

The primary responsibility of any given country's leadership is the creation of favorable conditions for investors and the people to engage in development, not getting involved in the details of the every-day operation of the country's development activities. Equipping oneself [at the government level] with knowledge about these managerial/operational concepts may help government stay clear of possible misunderstandings and confusion, but it certainly will not help in bringing about rapid economic growth. It appears to me that such thinking is a result of the socialist creed that governments are responsible for building a country's economy. Of course, I fully realize that this position of mine would more than likely meet with opposition from those who follow a different ideological orientation.

It is not my intention in this paper to go into the details of the different concepts of management and use them as a basis for my presentation. Aside from the problem of time constraint, I have some doubt as to the relevance of such engagement to the issue on hand. I have, accordingly, opted for a short-cut strategy to deal with it. Although I shall now and then make use of the concept of good governance, most of my analysis is based on the careful consideration of some successful modes of governance I had witnessed in some developing countries while working on a consultative capacity in many African and Caribbean countries. To reiterate a point already made, I accept the fact that the role of government in development is still open to debate. Since the existing difference between capitalist and socialist conceptualization of [government's role in development] will continue to be debated, I have deliberately left the issue of the activities currently going on in our country open so that intellectuals participating in the current debate may chip in their share and be able to imagine for themselves the efforts that need to be made in the struggle ahead.

II. THE CONCEPT OF LEADERSHIP

Providing leadership to a village, a society or a country requires the broad participation of the people, decision-making process based on the rule of law and the creation of favorable conditions for the implementation of the decisions so made. Consequently, the very concept itself comes with a package of many related core strategies, obligations and conditions. In order to realize all these and underscore their importance, both civic and government bodies should work in concert and fully participate in the project.

For instance, both sides must seek ways and means that would enable them to ensure that the interests of the different regions, nationalities or groups are properly protected and served, while at the same time keeping in sight the higher objective of developing the country as a whole and, accordingly, work towards a common aim that would reconcile these two distinct but inter-related interests, the actual realization of which is an important national issue. If this could be achieved, each individual and social

group would be convinced that the condition has been created in which their respective interests would be protected and served and, accordingly, contribute to the attainment of the greater national goal. Because such all-inclusive aim will have room for the accommodation of the historical and cultural values and heritages of the different regions, it stands a very great chance of being embraced by the majority of the population as something of its own making.

What makes good governance what it is, is not simply the fact that it springs from the people and, accordingly, embodies their will, but also its ability to bring about the desired results within the projected period of time. If such governance has the blessings of the people, one can directly embark on the undertaking of the needed action, since the issue of its acceptability of the said governance will have been settled from the outset. It is, however, obvious that each and every sector of development activity should be equipped with, and directed by, capable groups with the ability to work in concert with the people.

Above all, however, good leadership or governance must be accountable to the people at every operational level. Unless such accountability is ensured, government officials assigned to positions of responsibility, ranging from the lowest to the highest levels in the administrative hierarchy, will use their power to serve their own interests as well as those of their cohorts, thereby not only subverting national aims and objectives but also going beyond and engaging in the act of oppressing the people. What ensues in such a situation would be the total abandonment of the aims of developing the people and the subsequent aggravation of backwardness and poverty. Although people are heard all over talking about accountability, the matter of its actual realization on the ground is as elusive as ever. The question as to which individuals and institutions should be held accountable is an important and critical issue. Accountability could be organized and structured in different ways. But the fact that the accountability of any government or regional leaders should be *primarily* to the direct beneficiaries or the people, who have vested the leaders with the mandate to lead and to govern, needs to be emphasized and given all the attention it deserves. If such a monitoring institution is allowed to operate with full independence from state interference, then the issue of structural organization will have ceased to be a problem from the outset, so that our focus would be on the issue of implementation. To make sure that accountability will not be tainted by cronyism or nepotism, transparency must prevail. Unless this has been ensured from the outset, it would lead to discord and misunderstanding among the people, consequently resulting the downfall that we all fear as something imminent. One would not be mistaken in believing that a monitoring mechanism of the sort we envision will reduce the chances of corruption. But the question of combating corruption, it must be noted, currently has as its primary targets those who are in positions of power. Yet there also are those individuals who, hiding behind, or shielded by, those in power, exacerbating the problem by pursuing their selfish interests, in the process throwing the people into the abyss of want and poverty, but themselves left to move about freely and allowed to weaken the country, with every new, incoming official as someone to lean on. There is, therefore, a need to put in place a mechanism to hold accountable such people as well.

Because there are people who often use 'leadership' and 'rule' interchangeably, making a distinction between the two concepts, realizing when and under what circumstances 'ruling' does not constitute 'leadership' would be a good point to start with in order to understand and elaborate the concept. Ruling operates in accordance with an established command chain on the basis of which those in power use their limited ability and pass on orders down the hierarchy, requiring that people, whether they like it or not, obey those orders. In contrast with this, providing leadership, as I have mentioned in the introductory part of this paper, constitutes the coordination of a people's knowledge, capacity and assets to which one adds new ideas and strategies and create the conditions for undertaking activities beneficial to the people and the country as a whole. In a system of good governance, the people shall be accorded the right to full participation in the planning and undertaking of development activities and to benefiting from the fruits thereof. Regional leadership bodies entrusted by the people to act on their behalf should know not

only the needs and interests of the people but also what inspires them to take their own initiatives to engage in fruitful work. They also have the responsibility to help the people be aware of and focus on not only the development aims and objectives of their respective regions but also of laying down a common national vision. And, in order to not only know what regional needs and interests would be able to inspire people into action but also to be able to create such overall national vision, regional leaders should listen to local elders and acknowledge their usefulness. There are those who are of the opinion that, in order for a desired goal to be achieved, it is not enough to just simply listen to the local community leaders. They argue that allowing such community leaders to hold positions in the leadership structure itself would yield an even better result. I, too, share this position.

If we have in place a system of leadership/governance instead of sheer rule, opportunities for educating the people would be created, and the people would develop their own capacity and be in a position to efficiently speed up the creation of wealth. If the state manages to create the required favorable conditions and provides the support needed for investors and professionals to work alongside each other, the country, the people and the leadership could all meet with the desired success.

Over and above taking the above-mentioned measures for the improvement of the livelihood of the people, there is a need for creating a situation whereby both individuals and society at large could make their contribution, whether separately or as a collective, and prove their worth in the process. For this to be achieved, priority should be given to the creation of a national vision and overall objective capable of drawing the people's interests and attention. It is imperative, however, that such vision and objective should not be allowed to take a back seat to particular ethnic, religious, filial or similar other parochial interests. The creation, elaboration and dissemination of such national vision and, beyond that, positive nationalism, through listening to the heartbeat of people's interests and needs, constitutes one of the long-term responsibilities and duties of a good system of governance. This objective must be such that everyone would be in a position to believe in it, that it reflects a national vision and serves as an inspiration and encouragement to all citizens to believe in their country and its people. It must be emphasized that, unless such a strong national objective manages to emerge victorious, at every level of the struggle, over forces that might threaten to derail it, the whole venture will end up defeating its purpose before it has even stated. The case of Japan and China has clearly proved the great benefits of an economy built on the basis of nationalism rooted in the history of a people. While the said countries each espoused a different ideology, and while a command-economy system prevailed in one of them, the fact that both countries have managed to achieve fast economic growth appears to have sprung from the existence of a strong sense of patriotism and self-esteem.

III. OUR CURRENT SITUATION

The objective in any country of achieving rapid economic development requires the fulfillment of certain pre-requisites in the area of leadership. At present, however, we are being told that the work ethic of the Ethiopian people is still weak and that the burden of educating them in this respect is government's to carry, which only serves as a cover-up for the weaknesses of the leadership itself. But people work and increase their productivity only when they believe and are convinced that their engagement results in benefits for themselves and their country. The primary role of the state is the creation of conditions favorable to development, laying down new leadership strategies by listening to the voice of the people and making efforts to make the people aware of these strategies, while ensuring, at the same time, that they find them acceptable. In this section, we shall look into some of the measures expected of the country's leadership in terms of development and explore the situation in which Ethiopia finds itself at present.

1. *Does the Present Leadership Pay Heed to the Concerns of the People?*

Knowledge and understanding of the needs and convictions of the people is a prerequisite if one is to successfully lay down development strategies, identify implementation methods and schemes and project the possible contributions of the leadership towards the envisioned development. If one were to analyse if there have been any lessons learnt

from the past by the country's leadership, whether in the past thirteen years or the past thirty years, one would find it difficult to speak of with any degree of certainty. The situation in many areas of the country is witness to the fact that the mutual mistrust and misunderstanding between the people and those in power has been on the rise. It may be difficult to find a precise indicator for measuring the extent of this difference, but the fact that the contradiction between government officials and the people has been intensified, both in the rural areas and urban centers, is beyond doubt. While in the rural areas the contradiction has gradually transformed itself from silent protest to open defiance, the contradiction in the urban centers, once limited to covert, individual frustrations, now manifests itself in the form of open complaints and rumblings. Because the government does not appear to be willing to listen to the people, the alternative it has opted for, by way of providing solutions to the problems, appears to be suppressing free-thinking and dissemination of information, the proof of which is heard and seen on the radio and television day in day out, from early morning into the night. Although it is possible to have a glimpse of some issues through the private press, even those opportunities are being gradually eroded, with the result that the establishment of free and private radio and television services has been curtailed.

That fact that the government attaches no value and pays no heed to the concerns of the people is demonstrated by the weakening of people's productive capacity over the past twelve years, as a result of which our economy held captive to party interests has plummeted. The so-called communists, for many years had been oppressing the people and ruined the economy, all in the name of the people. Similarly, today, the role of the people as producers has diminished and we are, once again, going back to a command-economy system of production. To wit:

- The government is weakening private producers and service providers under all sorts of pretext;
- Enterprises that were about to be privatized still remain in the hands of the government, thereby leading to the aggravation of the economy's decline;
- Enterprises that could be run by the private sector are being appropriated by the ruling party's organizations, opportunities for open competition on the market are being curtailed and as a result people are paying more than necessary for production inputs as well as products;
- Rural land is being expropriated from energetic and productive farmers and distributed among members of the ruling party, as a result of which productivity is diminishing;
- While it is obvious that the main basis and pillar of the economy is land, because ownership of this resource is still in the hands of the government, our economy has been deprived of capital worth millions, as a result of which the people have been unjustly denied their freedom;
- While it is a fact that the existence of stability and understanding among the people constitute a pre-requisite for the growth of production, one nevertheless does not see the government taking positive measures to create stability in the different parts of the country in times of crisis. Occasions have been witnessed where the government has contributed to the intensification of misunderstandings between nationalities.

2. Power Decentralization and Leadership in the Different Regions

It appears that individuals that the state has assigned to positions of power both in the rural and urban areas are unwilling to work closely with the people, and even if they were willing, do not have the capacity, the trust and acceptance of the people. Because the traditional systems of governance known to the people have been destroyed over the past thirty years, by the conspiring forces of two regimes, the officials couldn't prove themselves, even on a trial basis, as a leading force in development.

The campaign to control the people undertaken by the previous regime over the seventeen years of its command-chain system of rule and the destruction and ruin it unleashed on the people is a recent and cruel phenomenon that is still fresh in our memory. In those seventeen years, the regime forced farmers into villagization, drove them into

resettlement programs against their desire, fed them with daily propaganda to force them to accept an alien mode of thinking, denigrated their religions and attempted to replace them with unseemly ideology, and tried to bring the whole country under it command-chain system of rule. Following that, we now see, albeit at glimpse, an administration that is appearances notwithstanding, essentially akin to the former in essence, trying to destroy the people self-confidence and deprive them of autonomous leadership, bringing everything under the control of one ruling party. The attempt to expand this kind of oppression and to strengthen the authority of regional leaders is clearly visible when we remember that ownership of land is still in government hands.

What is more in order to deprive the people of their self-confidence and strip them of the ability to govern their own lives, regional officials are facilitating the control, by the government and the different organs of the ruling party, of all the resources and inputs necessary for production. In a situation where the government is the provider of the instruments of production, the distributor of land and the determiner of residential areas, and where other services are monopolized by enterprises owned by the ruling party, the participation of the people in development cannot but become restricted solely to the provision of their raw labor. Given a scenario like this, how can the people help themselves, develop their localities and be beneficiaries of the fruits thereof. In a situation where the people of the regions have been blindfolded and are being led, as it were, by a guide, they cannot make any contribution toward the country's development and the realization of its aims and goals.

It has been proven that people cannot lead a secure livelihood in the face of such adversities. The building of a sound economy is unthinkable in a situation where the people do not have access to the knowledge necessary and useful for their own growth and development and that of their children. If the people are made to listen with their rulers' ears see through their ruler' eyes and follow their rulers' vision alone, they can make no contribution to the building of the country's economy. Consequently, the people cannot sustain themselves in such a situation of tension as we have now. It would be mere fantasy to expect a people denied the right to govern and control its own locality to contribute to the rapid development of a national economy.

3. The Dwindling of Popular Institutions

As I have already mentioned, attempts continue to prohibit people's participation in the building of the economy and to instead strengthen an unusual, party-controlled command-chain economy. But, what of the other cultural, religious and historical legacies of the different regions, legacies that constitute an integral and inseparable part of the people's livelihood and their day-to-day activities? Are they being respected or downtrodden? It might appear to many people that these values may not have any link with economic development. But it is only a people with hopes and aspirations, as well as a sense of self-reliance, who can bring about the desired growth in a country's economic development. It is only when such a people has pride in itself, in its kin and kith, in its country and its historical legacies, believes in its own greatness and is convinced that it can make its country great that the desired economic development can be achieved. Although the question of how much Ethiopian nationalism is in the minds and hearts of the people is open to debate, the attempt to urge and encourage the younger generation to inculcate in itself a sense of Ethiopian-ness is still in its nascent stage. It may not sit well with the government, but from some of the things we observe, that sense of Ethiopian-ness is being revised in some areas of the country.

Did countries that registered a leap in their economic development in the previous century manage to do so by destroying their cultures or by according them respect and affirmation? How can we appraise the backwardness of the economy of African countries in connection with this issue of culture? What possible impact could developing one's culture and self-confidence have on the development of one's economy? It is beyond doubt that some small countries had registered economic growth by completely ignoring their societies' historical evolution. This kind of growth, however, can be sustained for only limited period of time. Because the participation of the people in such ventures was minimal, and because they could not for sure say the results thus achieved were indeed of

their own making, these countries now find themselves at a loss as to which direction to follow and keep looking back. We should keep on reminding ourselves of the fact that, neither historically nor today has anything been built on the basis of the minds or labor of foreigners. Neither will such a thing happen in the future.

If it is true that this country's development and our people's prosperity can be accelerated up by the efforts of none other than the people themselves, it stands to reason to believe and accept the fact that enabling the people to reclaim their identity, take pride in their cultures and continue to develop them even more would be the logical starting point. This is a must. According due respect to oneself and to what is one's own must constitute the core of our vision.

The question we must, therefore, pose to ourselves at present should be: "What direction are the people of Ethiopia headed to? Are we moving in self-confidence or self-doubt? And whither our youth? It is my impression that we are ever inclined in the direction self-denigration and, precisely for that reason, I view the present situation as one in need of urgent solutions. When I appraise the present leadership, I do not believe that an all-inclusive national solution could be found [with things as they are]!

Even the autonomy of [our] religious institutions, which had so far been free from government interference, is today being tarnished by the intervention of armed personnel and government partisans; not even public information and media institutions can elude government interference; we hear today of local voluntary organizations established to help the people operate in accordance with government directives and orders, not on their own initiative and in a manner beneficial to their constituencies; we are, moreover, witnessing the excessive interference of government officials in the operations of private enterprises, established and allowed to operate on the basis of the current laws. Given this scenario, the "economic leap" that we are being told is around the corner can only be "fantasizing," never a good beginning.

4. Developing A Unifying Vision: A Core Challenge Awaiting Us

That the existence of a clearly articulated vision that would bring closer and unify the different sectors of a country is crucial in inspiring its people to look far ahead and embark on the project of the country's development is something that we have witnessed in the history of other peoples/countries worldwide. Since it is well known that such a vision comes out of the collective will and interest of the people, a good leadership has the duty and responsibility of enriching that vision and making this known to the population, while playing a primary role in the coordination of the efforts toward the attainment of that vision. But what we see today with regard to people's relationship, beginning with the family and going all the way up to the level of nationalities, is the aggravation of differences. Nobody can deny that there are increasingly numerous differences among individuals and the different nationalities. But it takes much wisdom to recognize that differences in thinking and orientation can contribute to the consolidation of our aims and objectives as well as the development of the country, while at the same using their positive aspects to work towards a strong and unified vision. There certainly is nothing positive about the bickering and wrangling that we see today in our country, and the increasing discord among ourselves has made us neglect our duty toward developing the economy. What I find worrisome is the fact that, instead of resolving differences, the engagement of the government in power as well as others [in the opposition] is to come out winners in a struggle for power, each side with its own agenda to push, instead of attempting to resolve existing differences.

5. *The Close Link between Political and Economic Freedom: Acceptable to Government Officials?*

People's interests primarily lie in combining their assets, ability knowledge and work, whether individually or in groups, for their own benefit and, beyond that, to contribute to the fulfillment of their country's vision. This is a human imperative. Such initiative must take root within the community and be enriched so as to ensure the reliability of its contribution to the development of the country and the creation of conditions favorable to the strengthening of such initiative must be given utmost priority. If those participating in economic

development succeed in their endeavors, accumulation of wealth is inevitable, with the ensuing support of the community. While some hope that political freedom will follow such economic development, others find such possibility worrisome and unpalatable. This is something we have witnessed happening in many countries. For anyone with keen observation, the scenario in our country is nothing different.

Because of this political leaders in many developing countries have been observed putting the whole package of economic and political freedom/power in the hands of the ruling elite. Those in power sometimes strive to put key economic positions in the hands of their families, cronies and, frequently, their political party. Although some Asian countries had been following this trend and gaining short-term benefits, they now find themselves in a state of crisis at a time when the world is no longer divided into two opposing camps. Their economic growth is so much hampered that they are now finding it difficult to salvage and build upon what little is left of their economy, leaving them in despair in the process. They are now forced to allow their people not only economic freedom but also political freedom if they want to ward off the impending disaster. This goes to show that political freedom is the cornerstone of economic development. We have repeatedly witnessed that, unless people's right to property and wealth has been guaranteed by law, they will not have the desire to work with full capacity to create additional wealth. If people do not have confidence in their country, they will drain their wealth out of the country, thereby damping economic activities. If, however, they find the economic and political climate assuring, they will be encouraged to reinvest the wealth they accumulated in the country's development. That is what the experiences of the economically developed countries have clearly demonstrated. Accordingly, in order to rescue political freedom from the routine intimidation and censorship tactics of government officials, the only lasting solution is to ensure that the right to elect officials is always vested, both legally and in practice, in the people and the people alone. In countries under dictatorial rule, people in positions of power and those around them spirit away the wealth of their countries to foreign lands with economic freedom and lead a life of extravagance, something we witness in a number of cases in this Africa of ours. This type of capital flight constitutes one aspect of our sluggish economic development.

So, is there economic freedom in Ethiopia today? How about political freedom? While some may be inclined to respond in the positive to the first question, the answer to the second question, however, cannot but be in the negative. What we should realize is that there can be no economic freedom in the absence of political freedom. I have no doubt that some people will try to refute this claim of mine by citing one or two Far Eastern countries as examples. We have heard some folks misrepresenting the system of governance by which Ethiopians had been historically guided and, therefore, declaring that a strong, command-chain rule is appropriate to Ethiopia. And this is the message that the current ruling party's "revolutionary democracy" has been trying, however indirectly, to get across to us. But we are being told this by considering the regional culture of governance that we may call "willing obedience" as having never existed to begin with. Incidentally, has there ever been a system of governance based on the unquestioning and unwavering discipline and obedience of the people to their rulers? This kind of operation has proved difficult to implement even among the military, so it just cannot be applied to the civil population in the area of economic development and expected to yield good result. The *dergue* regime had tried this kind of command-chain rule throughout the society in the seventeen years it stayed in power, denying all along the futility of such an exercise. Today, too, there are attempts to impose the same kind of command-chain system of rule on the people, albeit in a manner different from that of the previous regime. Since any attempt in this direction has failed to yield results, there can be no other alternative but to allow economic and political freedom if we must rescue this country from the mire of poverty and ignorance. Now then, do we entertain any hope that this government will realize this problem and take urgent measures to bring about the desired change, or would it continue with the same intransigence and visit upon us times of trouble? The answer to this question very much determines the future of our country. Any vision we might have for our country cannot be that far off from the type of response we get to this question. I believe that we

now find ourselves at this crossroads where the positive and the negative face each other in tension--either we opt for the negative and move to our demise or respond in the positive and march along toward a bright future . . .

IV. VISION 2020

What are the alignments of the different forces in our country? Let us revisit some of them and try to determine toward what direction they tend to gravitate.

1. Do the things the different nationalities/ethnic groups are routinely being lectured about focus on their differences with the others or do they serve to highlight our Ethiopian identity? What is being transmitted via the government media, the messages of some political organizations, and what we hear through informal community networks focuses on spreading suspicion and division among the different groups thereby contributing to the undermining of national values? The messages relayed by regional leaders as well as the central government are not any different. Consequently, we see, in many areas of the country, the centrifugal pull of creating rifts among the different nationalities and groups prevailing over the forces of forging an Ethiopian identity. But recent attempts at co-coordinated mutual learning programs and governance indicate that there is a glimmer of hope that this kind of alignment will change for the better.

2. If we are of the belief that there are activities that must be undertaken, hopefully to bring about promising changes as soon as possible, with the view to freeing the country from the incomparable distress and misery it currently faces and steering the economy in the direction of growth, and if we think there is some hope, though uncertain, of alleviating unemployment and steering the people towards unity, any positive response in this regard will depend on the answers we give to the other issues serving as our indicators. Which way will the recovery of the economy and the distribution of the benefits thereof tip the balance? Would it become victim to group/parochial interests or would it be determined on the basis of merit alone? The answer to this question could tip the balance between the forces of getting closer to each other and those of parting ways with each other in favor of the positive side.

3. Would economic freedom continue being eroded or would it make a transition to the creation of favorable conditions for people's participation? As things stand now, the government and the ruling party's organizations are not only suppressing the initiatives of development investors, they are also abusing consumers and producers. Unless the role they have assumed themselves is quickly curbed, what I envision is the prevalence of this suppression which is detrimental to the economy and which will make us further sink into the mire [of poverty and backwardness]. Ridding ourselves of, or improving, the policy and the related practices emanating from such policy might steer us in a better and positive direction. However, unless the decision makers realize the intensity of the inferno we are headed for and, accordingly, take the necessary measures, I very much fear that the result would pose a very great threat [to our very survival].

4. That the self-realization and the recognition of one's worth by Ethiopians, as well as their willingness to take action in any area of activity have proved successful is something confirmed by our long historical experience. This sense of self-realization and self-confidence, though mostly tried and proved in defending ourselves against foreign forces, could greatly contribute to rapid economic growth has been demonstrated by the experiences of many countries. However, before attempting to improve the self-confidence of a people, one should precede this with the creation of a system of good governance. Before any leadership embarks on the task of motivating and mobilizing the people, it must first win their trust and confidence. This issue should be considered among the primary measures taken toward bringing about change. As a tool for strengthening and guaranteeing a long-term development project.

5. A person's self-worth cannot be fully realized through mere economic development unless such development is coupled with political freedom. If the interference of government officials keeps getting stronger, free participation in a free economic system will give place to the culture of consuming what one gets in a command-chain economy, eventually leading to a command-chain rule controlled by the powers that be. If, however, political freedom is in place, there will also be economic freedom. People will elect their leaders. And a leadership born of the will of the people could reflect the desires of the electorate. Political freedom will germinate in Ethiopia only when there are free and just elections. Ensuring that the 1997 [E.C.] elections are free and fair will determine the future of Ethiopia. If the government proves unwilling to use this opportunity and make a positive contribution to the country's history, it is a concern shared by many that the road ahead for the country will be hazardous and full of difficulty in the short-term.

It therefore behooves everyone to carefully weigh matters and decide, at this crossroad whether the direction we take would lead us to a bright and hopeful future or take us along the road to our downfall.

Alternative 1: If things prove difficult to restrain EPRDF's thirst for power

If the response to the core issues raised so far remains negative, Ethiopia will not only be a country in which parochialism will assume high profile, but also one in which some nationalities, as they are already intimating, would make separate countries of the territories they presently inhabit. In such circumstances, it would not be an exaggeration to warn of the mutual strife and destruction of life among the different nationalities due to border conflicts and territorial claims. Since such conflicts and wars would take place concurrently in many areas of the country, it is expected that they would probably be protracted. When all has been said and done, however, because the peoples of Ethiopia have for long nurtured historical and cultural values capable of rallying them around common aims and goals, they would, though it would take time, reconcile to one another and make a great effort to extricate themselves out of poverty by the year 2020. This is my vision.

Alternative 2: If the people get the opportunity to elect their own government

If the responses to the questions raised are in the positive, then the picture of Ethiopia in 2020 will look like the following.

Within the first ten years, the different nationalities and ethnic groups will free themselves from their internal tensions and shift their orientation towards a national vision; they will fully contribute towards the country's economic development; they will fully participate in the effort to help the economic and political freedom achieved through hard struggle take root and grow strong. Towards this end, those Ethiopians now in the Diaspora in many countries will return and participate in all spheres of development as agents of change.

And, then, within the following 13 years, poverty will be significantly reduced from Ethiopia; Ethiopia will muster all its forces and capacity to embark not only on the development of the agricultural sector, but also the industrial and service sectors, and ensure that the income it gets from the export of products and commodities from these sectors will be high. It will produce many intellectuals, ensure the closeness of its peoples, strengthen its national vision and march on with a leadership that has the trust and confidence of the people and, is accountable to them. It is my vision that Ethiopian investors will expand into other African countries and become contributors to African development.

አቶ ኃይሉ ሻውል ባቀረቡት ወረቀት ላይ ያለኝ አስተያየት

አክሉ ጊርጊሬ

አ ካ ሄ □

- ወረቀቱ አራት ክፍሎች አሉት:: □□ል ሦስት ንዑስ ክፍሎች ሲኖሩት የቀሩት በንዑስ ክፍሎች አልተከፋፈሉም::

- የአስተያየቱ አቀራረብ፤

- በየአንዳንዱ ክፍል/ ንዑስ □□ል የአቅራቢው/ የደራሲው መልዕክት በአጭሩ ምን እንደሚመስለኝ አቀርባለሁ::
- በማስከተል ፀሀፊው መል□ታቸው ከአንባቢ ጋር ለመጋራት ያደረጉትን ጥረት እመለከታለሁ:: ማለትም በኔ ግምት የጽሑፋቸው ይዘት መልክክቱን ምን ያህል አሳማኝ ጸ□ር□□ል የሚለውን እመለከታለሁ ለማለት ነው::
- በመፊ ረሻም አሳማኝነቱን ይበልጥ ለማጉላት ያሉኝን አስተያየቶች ማቅረብ ይሆናል::

□□ል ፩.

□□ል ፩ መግቢያ ነው:: ለጽሑፉ ዝግጅት ደራሲው የተጠቀሙበትን ሜቶዶሎጂ በአጭሩ ቢገልጹት ጥሩ ነበር::

□□ል ፪.

□□ል ፪ የአመራር ሀሳብ በሚል □ርክስ ቀርቧል:: □ራሲዉ፡ የጽሑፋቸው መሠረታዊ ይዘት «የአቅም ግንባታ» እንደሆነ አመል□ተዉ፡ ለማስታወስ ግን የሚፈልጉት የጽንሰ ሐሳቦችን ምንነት ሳይሆን የአጠቃቀማቸው አጠያያቂነት እንደሚሆን አስገንዝበዋል:: የጽሑፉ ርዕስ በፖለቲካ አመራር፣ በኤኮኖሚ ልማትና በሁለቱ መሀከል ባለዉ፡ ትስስር ያተኮረ ነው:: ሆኖም ክፍል ፪ በአመራር ላይ በእጅጉ የተወሰነ ነው:: አመራርም የተገለጸው፤

- መልካም አስተዳደርን
- ተጠያቂነትን
- ግልጽነትን
- ሕዝባዊ ተሳትፎን
- መግዛትና መምራትን (ልዩነት) መሠረት አድርጎ ነው::

በእኔ ግምት ይህ ክፍል፤

2.

(1) የፖለቲካ አመራር ዋና ዋና □□ታ የሆኑትን መልካም አስተዳደር፣ ተጠያቂነት፣ ግልጽነት፣ ተሳትፎ በተለይም የሕዝብ ተሳትፎ
(2) የኤኮኖሚ ልማት እና
(3) በ 1 እና 2 መሀከል ሊኖር የሚችለውን ቁርኝት አስመልክቶ፤
   - ትርጉማቸውንና □□ታቸውን
   - አገልጋይነታቸውን ወይም ተፈላጊነትን
   - ገላጭ ባሕርያትን - ለምሳሌ እንደ ኢትዮጵያ ባሉት ሀገሮች ካላቸው ተጨባጭ ሁኔታዎች በመነሳት መልካም አስተዳደር ለመኖሩ ዋና ዋና አመላካቾች ምን ምን እንደሆኑ ተ□ል□ ቢቀርብ ይበልጥ ጠቃሚ ይሆን ነበር የሚል እምነት አለኝ:: በተለይም ለክፍል ሶስትና አራት የተሻለ መንደርደሪያ ሊሆን ይችል ነበር::

በተፊ ማሪም በ□ህ □□ል

በገጽ 1 «ከሁሉም በላይ መልካም አመራር በማናቸውም ደረጃ ለሕዝብ ተጠያቂነትን ያካተተ መሆን አለበት» ይላል:: የፖለቲካ አመራር (ሥልጣን) ብቸኛ ምንጩ ሕዝብ ነው:: ስለሆነም መልካም አመራር ለሕዝብ ተጠያቂነትን ያካተተ ሳይሆን ዋነኛው መሠረት መሆኑን ግንዛቤ ያገኘ አልመሰለኝም፣ በ□ሑ□::

በገጽ 2 ጽሑፉ «በመግዛትና በመምራት» መሀከል ያለው ልዩነትና ሕዝብን ከማስተማር ጋር ያላቸው ዝምድና ለማመላከት ጥረት አድርጓል:: ከጽሑፉ ለመረዳት የቻልኩት ደራሲው በልማት ዕቅድ አወጣጥ፣ በዕቅድ አፈጻጸምና ግምገማ ሕዝቡ የወሳኝነት ሚና የመጫወቱ ጉዳይ የመልካም አስተዳደር የማክዘን ድንጋይ መሆኑን አይነግሩንም:: የሕዝብ ተሳትፎ በፖለቲካ አመራርም ሆነ በኤኮኖሚ ልማት ምን መምሰል/ መሆን እንዳለበት በግልጽ አይነግሩንም::

□□ል ፫.

ይህ ክፍል ዛሬ ያለንበት ሁኔ□ በሚል ርዕስ የቀረበ ነው:: ከመነሻው «ሕዝብ ምርታማነትን የሚያዳብረው ለራሱና ለሀ□ሩ □ቀሜታ የሚያስገኝ መሆኑን ሲያምን ብቻ ነው» ይላል:: ሕዝብ በግል ሆነ በማህበር ለኤኮኖሚ እንቅስቃሴ የሚያነሳሳው፣ ምርታማነትን ለማ□በር የሚገፋፋው በግልም ሆነ በማህበር □ሚጸ□ው ጥቅም ነው:: የዚህ ድምር ውጤት □ሀገርን ኤኮኖሚ ማሳደግ ነው:: ለማለት የፈለግሁት

የኤኮኖሚ እንቅስቃሴ አነሳሽ ኃይል የግል ጥቅም ፍለጋ መሆኑን ለመግለጽ ነው:: □ፀረ መንገዱን ሀ□ርም እንደሚጠቀም ግልጽ ነው:: □ሀ□ር ዓቅም ለምርታማነት እንደ አንቀሳቃሽ ማፅከልነት/ □□ል መመልከት «ከላይ ወደ ታች» የልማት ዘይቤን እንደመቀበል ነው::

ንዑስ ክፍል ፫.፩

በንዑስ ክፍሉ የሰፈረ ጽሑፍ ዋና መልእክት በአሁን ወቅት የኢትዮጵያን መንግሥት በኃላፊነት □ሚመራዉ ቡድን ሕዝብን አያዳምጥም ነው:: በኔ አስተያየት

እንደማያዳምጥ በጽሑፉ የቀረቡት ነጥቦች በአመዛኙ ሀሳባዊና ከደራሲው የፅል እይታና አመለካከት የመነጩ ይመስላሉ:: ማለትም አሳማኝነታቸው ጠንካራ አይደለም::

በጽሑፉ በምሳሌነት የቀረቡት በሀገራችን የሚገኘዉ □□□ የኤኮኖሚ አመራር አስከፊ ውጤቶች ናቸው የተባሉትን በመረጽ □ፅ□ዉ ቢቀርቡ አሳማኝነታቸው የጎላ ይሆን ነበር:: የገዢው ፓርቲ ንብረት የሆኑት የንግድ ድርጅቶች የግል ክፍለ ኤኮኖሚውን ዕድገት እንዳቀጨጩ፣ በመንግሥት አመራር ሥር ያሉት የማምረቻ ድርጅቶች ወደ ግል ክፍለ ኤኮኖሚ □ማሸፉ□ሩ ሂደት በመንግሥት አመራር ድክመትና ሙስና መዘፈቅ መስተጓጎል፣ የግብርና ምርታማነት መዳከም ከመንግሥት የመሬት ፓሊሲና ከምርት ግባቶች ስርጭት በመንግሥት በሞኖፓል መያዝ ጋር የተሳሰረ ለመሆኑና ሌሎችም በምሳሌነት ቢጠቀሱም በአ□□ዊ ማስረጃዎች ቢ□□□ □ራሲዉ ጽሑፍቸው ይበልጥ ከአንባቢ ጋር □ፉሩት ነበር::

ንዑስ ክፍል ፫.፪

የዚህ ንዑስ ክፍል ዋና መልክክት እኔ እንደሚመስለኝ - በሥልጣን ክፍፍልና አመራር ብልሹነት የተነሳ የመተማመን ሁኔ□ በሀ□ሪቱ ውስጥ አለመኖሩን ነው:: ደራሲው ሀሳባቸውን አሳማኝ ለማድረግ በርካታ ነጥቦችን አንስተዋል:: ሆኖም አሁንም ሚዛናዊ የመሆን ችግር አለ:: ደራሲው በስሜት የመመራት ዝንባሌ □ታይባቸ□ል:: በራስ መታማመን በምንና እንዴት ይገለጻል? ሕዝቡ በራስ የማመን ሁኔታ እንዲፈጥር ምን መደረግ አለበት? □ሚሉትን ጥያቄዎች በ□ሑ□ ዉስዓ ምላሽ እንዲያገኙ ቢደረግ ደራሲው ጽሑፋቸው ከአንባቢው ጋር ይበልጥ ይጋሩት ነበር::

ጽሑፉ በፓለቲካ አመራሩና በኤኮኖሚው ልማት የሕዝብ ተሳተፎ አናሳ መሆኑና በራስ የመተማመን ችግር በስፋት እንዳለ ጸወሰል:: እነዚህን ችግሮች እንዳሉ ግልጽ ነው:: በኔ አስተያየት የችግሮቹ ዋነኛ መነሻ በሀገራችን ጠንካራ የሆኑ ሕዝባዊና መንግሥታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች አለመኖርና መንግሥትም እንደዚህ ዓይነት ድርጅቶች እንዲኖሩ ትኩረት እንደማይሰጠው፣ የልማት ስትራቴጂው አካልም እንዳልሆነ ደራሲው ቢያነሱት ጽሑፍቸው ይበልጥ ከአንባቢው ጋር ይጋሩት ነበር::

ንዑስ ክፍል ፫.፫

የዚህ ንዑስ ክፍል ዋነኛዉ መልክክት የፓለቲካና የኤኮኖሚ ነፃነት የአንድ ሳንቲም ሁለት □□ታዎች መሆናቸውን የወቅቱ የሀገሪቱ ባለሥልጣናት አያምኑም፣ አይቀበሉምም ነው:: ከራሴ ልምድ በመነሳት የደራሲውን መልክክት እጋራዋለሁ:: ሆኖም የኤኮኖሚ ነፃነት ከፓለቲካ ነፃነት ጋር ቁርኝት እንዳለው በጽንስ ሀሳብነት ደረጃ ብቀበለውም በሀገራችን የኤኮኖሚ ነፃነት □□ሳሳ እንጂ እየፋፋ ያልሄደው የውስጥና □ዉ□ ባለሀብቶች በሀገራችን የነገ ሁኔ□ (Economic Stability) ላ□ ከፍተኛ ስጋት ስላላቸው መሆኑን ደራሲው ቢገልጹት የሀገራችን ባለሥልጣናት በፓሊቲካ እና በኤኮኖሚ ነፃነት ላይ ያላቸው አመለካካት ደራሲው ያስቀመጡትን በእጅጉ እጋራው ነበር::

□□ል ፬.

□ራሲዉ □2020 ርዕያቸው በሁለት አቅጣጫዎች አስቀምጠው□ል:: አንደኛው አሁን በስልጣን ላይ ያለው መንግሥት እስካሁን ሲከተለው የነበረው በጎሳ ላይ ያተኮረ የፓለቲካ አመራርን፣ የኤኮኖም ዕድገት ውጤቶች ክፍፍል ወገናዊነትን፣ እየተጠናከረ ያለው የኤኮኖሚ አመራር ማዕከላዊነትን፣ በሕዝብ የሥልጣን ባለቤነት አመኔታ አለመኖሩንና የፓለቲካ ነፃነት ከሌለ የኤኮኖሚ ነፃነት ሊኖር እንደማይችል ግንዛቤ ማጣትን ከቀጠለ ኢትዮጵያ መውጫ ወደሌለው አዘቅት/ጥፋት እንደምታመራ፤ ሆኖም አካሄድዋ በግልባጩ ከሆነ ኢትዬጵያ በ 2020 ሙሉ በሙሉ ከድህነት እንደምትላቀቅ አቶ ኃይሉ እንደሚያምኑ ነው:: እኔ በበኩሌ ርዕያቸው በአመዛኙ □ምፉራዉ ቢሆንም በመጠኑ የተጋነነ ራዕይ ነው እላለሁ:: በተለይም ሀገራችን በሚቀጥሉት 20 እና 25 ዓመት ሙሉ በሙሉ ከድህነት የማላቀቅ ርዕያቸው::

በአቶ ኃይሉ ሻውል ጽሁፍ ላይ የተሰጠ አስተያየት

□□ሰ ብሩ ኬርስሞ

የፖለቲከ አመራርና የኢኮኖሚ ልማት ትስስር» በሚል ርዕስ ላይ አቶ ኃይሉ ሻዉል ባቀረቡት ጽሑፍ ላይ አስተያየት እንድሰጥ የጋበዘኝን የኢትዮጵያ ኢኮኖሚክስ ባለሙያዎች ማኅበርን ከልብ አመሰግናለሁ::

«ርዕይ 2020» አቶ □□ሉ ሻዬ ል በዛሬዉ ንግግራቸዉ በተደጋጋሚ ያወሱትን፤ ለእድገትና ብልፅግና አስፈላጊ የሆነዉን አገራዊ ርዕይ ለማስፈን የሚደረገዉን ጥረት እንዳገዘና ወደፊትም እንደሚያግዝ ተስ□ አደርጋለሁ::

አቶ ኃይሉ የንግግራቸዉ ርዕስ እንዲሆን የመረጡት «የፖለቲከ አመራርና የኢኮኖሚ ልማት ትስስር» በኢኮኖሚክስና በፖለቲከ ሣይንስ ትምህርቶች ዉስጥ አቢይ ሥፍራ ተሰጥቶት የቆየ ጉዳይ ቢሆንም በአገራችን በኢትዮጵያ ዉስጥ ግን ተገቢዉን ትኩረት ያገኘ መስክ አይመስልም::

አቶ ኃይሉ ሻዉል «የፖለቲከና የኢኮኖሚ ነፃነት ትስስርን ባለሥልጣናት ያልተቀበሉት □መስላል» ብለ□ል:: እኔ ደግሞ ይህ ችግር የባለሥልጣናት ብቻ ሳይሆን የሌላዉም ማ□በረ-ሰብ - በትምህርት መስክ ያለነዉንም ፊ ምሮ - ያለብን የጋራ ችግር □መስለኛል::

ኢትዮጵያ ዉስጥ ፖለቲከና ኢኮኖሚን ነጣጥሎ ማየት የበዛ □መስለኛል:: ማርክሳዊ ፖለቲከዊ ኢኮኖሚ ባሳደረብን ተጽዕኖ ይሆን ይሆናል በአገራችን ፖለቲከዊ ኢኮኖሚ (Political Economy) እንደ አንድ ራሱን የቻለ የትምህርት መስክ ቀርቶ እንደ አንድ ኮርስ እንኳዋን የማይሰጥባት አገር እየሆነች ነዉ:: እናም አከዳሚክሱ ያልተቀበለዉን ባለሥልጣናት ባይቀበሉት ለእኔ አይገርመኝም::

ፖለቲከና ኢኮኖሚ የማይነጣጠሉ የአንድ ሣንቲም ሁለት ገጽታች በመሆናቸዉ ስለልማት ስናስብ ስለፖለቲከ ማሰባችን አይቀሬ መሆኑን አቶ □□ሉ ሻዬ ል አስገንዝበዉናል፤ ትክክልም ናቸዉ ብዬ አምናለሁ::

በትክክል ገብቶኝ ከሆነ የአቶ □□ሉ ሻዉል የዛሬዉ ንግግር ያጠነጠነዉ በአገራዊ ርዕይ አስፈላጊነት ላይ ነዉ:: «ከሕዝብ □ሪ□ ፋር □ተቆራኘ ብሔረተኝነት ለኢኮኖሚ ግንባታ ከፍተኛ □ቀሜታ እንዳለዉ በጃፓንና በቻይና በግልጽ እየተመሰከረ ነዉ» ብለዉናል:: በእርግጥም ጃፓንንና ቻይናን የሚለያዩዋቸዉ በርከታ ጉዳዮች ቢኖሩም ጠንከራ ብሔራዊ ስሜትና ፈጣን የኢኮኖሚ ዕድገት የጋራ ባህሪያቸዉ ናቸዉ:: የአድማጮቻቸዉን ጊዜ ለመቆ□ብ ብለዉ ይሆናል እንጂ ጀርመንንም፣ እንግሊዝንም፣ አሜሪከንንም መጥቀስ ይችሉ ነበር:: ለእነዚህ ሁሉ አገሮች ዕድገት የጠንከራ ብሔራዊ ስሜት መኖር አስተዋፅዖ አድርጓልና::

አቶ ኃይሉ የጠንከራ ብሔራዊ ስሜት መኖር ለፈጣን ኢኮኖሚያዊ ዕድገት ወሳኝ ነዉ ብለዉ የሚያምኑ ይመስላል:: ይህ ትክክል ከሆነ (እኔ በበኩሌ ትክክል ነዉ ብዬ አምናለሁ) ለፈጣን ዕድገት የምናደር□ዬ ርብርብ መ□መር የሚኖርበት ጠንከራ ብሔራዊ /አገራዊ/ ርዕይ በማስፈን መሆን ይኖርበ□ል::

ከዚህ በመነሳት አቶ □□ሉ ሻዬ ል ያለንበትን ሁኔ□ ሲ□መፅሙ እንዲገነባ የሚመኙት አገራዊ ርዕይ በመገንባት ፋን□ በመሸርሸር ላ□ መሆኑን ይነግሩናል:: መንግሥት ሕዝብን በቅጡ የማያዳምጥ መሆኑ፤ በየአከባቢዉ ያለዉ የሥልጣን ክፍፍልና አመራር «ልማዳዊዉ» አመራር ጨርሶ እንዲጠፋ ማድረጉን፤ ሕዝቡ «የኔ ናቸዉ» የሚላቸዉ ተቋሞች እየመነመኑ መምጣታቸዉን ያወሳሉ:: ላነሷቸዉ ነጥቦች ጥቂት ማስረጃዎችን ቢያቀርቡልን ኑሮ የተሻለ ይሆን ነበር ብዬ አምናለሁ:: ይህንን በዉይይት ወቅት እንደሚያነሱት ተስፋ አደርጋለሁ::

በመጨረሻም መንግሥት የማምረቻ መሣሪያዎች አቅራቢ፣መሬት □ል□□፣ የመኖሪያ አከባቢ ወሳኝ በሆነበት ሁኔታ የሕዝቡ ተሳትፎ ከጉልበት ዉጭ ምን ሊሆን እንደሚችል በመገረም ይጠይቃሉ::

አቶ ኃይሉን የሚያሳስቧቸዉ ጉዳዮች እኔንም ያሳስቡኛል፤ ጭንቀታቸዉ ጭንቀቴ ነዉ:: በእንዲህ ዓይነት ዉይይቶች ወቅት አፍጦ የሚመጣዉ ጥያቄ «እና ምን □□ረፅ፣ ከኛስ ምን ይጠበቃል? የሚለዉ ጥያቄ ግን ዛሬም በበቂ ሁኔታ የተዳሰሰ አይመስለኝም::

ይህ ሁሉ ሆኖ ግን አቶ □□ሉ ሻውል በአገራችን ያለዉ የማራራቁ ኃይል በብዙ አከባቢዎች በኢትዮጵያዊነት □□ል □□ተበለ□ ነዉ የሚል ተስፋ ይፈነጥቁልናል - የተስፋቸዉን ምንጭ በትክክል ባይነግሩንም::

በዚህም ምክንያት አደጋ ላይ ብንሆንም እንኳዋን ከአሁኑ መስመራችንን ከአስተከከልን የ2020 ኢትዮጵያ ድህነት የሌለባት ፣ በኢንዱስትሪ የዳበረች፣ ከኤክስፖርት የም□□ኘዬ □ቢ ከፍተኛ የሆነ፣ ብዙ ምሁራንን □ምታፈራ አገር እንደምትሆን ያላቸዉን ርዕይ ሲገልፁልን ይህ ምኞት ሊሳከ የሚችለዉ ግን ዛሬዉኑ እርምጃዎቻችንን ከአሳመርን መሆኑን በአጽንኦት አስገንዝበዉናል::

ሥፉታቸዉንም ርዕያቸዉንም እጋራለሁ:: ሆኖም ርዕያቸዉ የተሳከ እንዲሆን ማን ምን አይነት እምጃዎችን መዉሰ□ እንደሚኖርበትና በማን? እንዴት? የሚሉት ጥያቄዎች በንግግራቸዉ ዉስጥ በስፋት ባለመዳሰሳቸዉ በዉይይት □□ብራሉ ብጽ አምናለሁ::

አመሰግናለሁ::

ታደሰ ኃይለሥላሴ (ኤንጂኔር) በጻፉት ‘ከኢትዮጵያ ረሀብን ለማጥፋት ብሎም ድህነትን ለመቀነስ የተደረገ ጥናት’* ላይ የቀረበ አጭር አስተያየት

ያዕቆብ ልኬ
የልማት አማካሪ

ጠቅላላ አስተያየት

አቶ ታደሰ የኢትዮጵያን አንገብጋቢ ጉዳዮች ማለትም ረሀብንና ድህነትን በሚመለከት በጣም የሚኮረኩሩ፣ ቀስቃሽና ጠቃሚ አስተያየቶች ሰንዝረዋል:: ትምህርታዊ የሆነ የመጀመሪያ ደረጃ ጥናት ለውይይት እንዲበቃም አድርገዋል:: ላመሰግናቸው □ወ□ለሁ:: የኢትዮጵያ ሕዝብ ባለውለታ ናቸው ብዬም አምናለሁ::

«ኢትዮጵያ የዚህ ችግር (ማለትም ግብጾችና ሱዳኖች በአባይ ውሃ ተጠራርገው የመጥፋት አርማጌዲዮን) መፍቻ ዘዴው ያለምንም ያላት አገር ነች::» በማለት አቶ □□ሰ ስለ ኢትዮጵያ ትልቅነትና ከፍተኛ ችሎ□ ያበሠሩን በመሆኑና ለግብጾችና ለሱዳኖችም የሚሆን የምሥራች ስለነገሩን ልቤን በደስታና በኩራት እንደሞሉት ለአቶ ታደሰና ለተከበራችሁ አንባቢዎቼ ለመግለጥ ቃላት ጸዓ ሩኛል::

የአቶ ታደሰ ዋና ዓላማ ኢትዮጵያን ከረሀብና ከውርደት አላቅቆ ዳግም ክብሯን ለማጐናጸፍ፣ ብሎም ድህነትን ለአንዴና ለመጨረሻ ከአገራችን ለማስወገድ ሲሆን ይህም እንዲሆን አራት ቅድመ ሁኔታዎችን ጸስቀም□ሉ:: እነሱም፤

1ኛ/በሥነሥርዓት መወያየት መጀመር እንዳለብን

2ኛ/ሀሳባችንን ካለፍርሀትና ካለተጽዕኖ በነፃ መግለጽ ስንጀምር

3ኛ/መብታችንን ከማስከበር ባሻገር ፅ□ታችንንም አውቀን ስናከብርና

4ኛ/□ሞ□ራሲያዊ መንግሥት ወይም መልካም አስተዳደር በማቋቋም

ከፍተኛ □ውሃ ሀብታችንን ከሰፊው መሬታችንና ከከፍተኛ የወጣት ኃይላችን ጋር አቀናጅተን ስንሰራ ብቻ መሆኑን በማያሻማ ያስረዱናል:: የመስኖ እርሻ በዋናነት መስራት የምንችለውም በትክክል በቆላማ እና በወይና ደጋ የአገራችን ክፍሎች መሆኑንም በማያወላዳ ነግረውናል::

አቶ ታደሰ ከእነዚህም አልፈው ርዕያቸውንም አካፍለውናል:: አባይንና ሌሎች ድንበር ዘለል ወንዞቻችንን በአግባቡ ለመጠቀም ከወንዞቹ ተጠቃሚ አገሮች ጋር በኢኮኖሚ ብቻ ሳይሆን በፓለቲካና በማህበራዊ □□□ች ጭምር ተሣሥረን ማየት ይሻሉ::

የአቶ ታደሰን ርክ□ እኔም እጋራለሁ:: አንዳንዴ ደግሞ ሌላ ምርጫ አለን ወይ? ብዬም ራሴን እጠይቃለሁ:: እንደ እውነቱ ከሆነ ኢት□ጵያ የመሬትና የውሃ ሀብት እንዲሁም የሰው ኃይል ባለፀጋ ብቻ ሳትሆን፣ የዘር ግንድ፣ የሀይማኖትና የሌሎችም ዘርፈ-ብዙ ትስስሮች አቶ ታደሰ ካነሱዋቸው አገሮች ጋር ስላሏት መሪዎቻችን ብልህነትን ተላብሰው የጋራ ሕይወት የምንፈጥርበትን ሁኔ□ መቀ□ስ እንዳለባቸው እኔም እመኛለሁ፤ ይቻላል ብዬም አምናለሁ፤ ምክንያቱም አቶ ታደሰ እንዳሉት እስከአሁን እንድንፈራራ እና እንድንናቆር ያደረገን ያለማወቅ ነውና! ዓቅሙ እንደሚከበርለት የተገነዘበ ደግሞ መተባበር የነበረ፣ ያለና የሚኖር ነው::

በመጨረሻ አቶ □□ሰ □ህ የመጀመሪያ ጥናታቸው ዙሪያገብ ጥናት ተደርጐበት ወደተግባር የሚሸጋገርበትን ሁኔታ መንግሥት እንዲያመቻች፣ እንዲሁም አምስት መሠረታዊ ጥያቄዎችን አንስተው ሕዝቡ በየመድረኩ እንዲወያይባቸው የሚመለከታቸው ሁሉ ጥረት እንዲያደርጉ በመጠየቅ ጥናታቸውን ያጠናቅቃሉ:: እኔም ሀሳባቸውን ሙሉ በሙሉ እየደገፍኩ መንግሥት፣ □ፅሉ ሚ□ጸ፣ ሲቪክና □ሙጸ ማህበራት ጥናቱንና ርዕሶቹን ለሕዝብ እንዲያስተዋውቁና ሕዝቡም እንዲወያይባቸው እንዲያበረታቱ የበኩሌን ጥያቄ አስተላልፋለሁ::

በጥናቱ ላይ ያለኝን አስተያየት እንደሚከተለው አቀርባለሁ:: የአቶ ታደሰን ጥናት አቀራረብ በመከተል የወንዞቹን አቅጣጫ በመለወጥ መገደብ ይቻላል የተባለውን ጽንሰ ሀሳብ እና ጥናቱ የሚያስከትለውን ወ□ በማይመለከቱ ጉዳዮች ላይ □□ፋ□ ወ□ም በሌላ መል□ እንዲታዩ አማራጭ ሀሳቦች ለመሠንዘር □ሞ□ራለሁ::

በመጨረሻም አቶ ታደሰ የወንዞቹን አቅጣጫ መለወጥ በአካባቢ ላይ ተጽዕኖ አያስከትልም ባሉት ላይ አንዳንድ ጥያቄዎች በማንሳት አስተያየቴን አጠቃልላለሁ::

* ታደሰ ኃይለሥላሴ ኢንጅነር፤ ከኢትዮጵያ ረሃብን ለማጥፋት ብሎም ድህነትን ለመቀነስ የተደረገ ጥናት Economic Focus of the Ethiopian Economic Association (EEA), Vol. 5, No. 3, (June 2003), Addis Abeba, pp 33-45.

ዝርዝር አስተያየት

1/ አቶ □□ሰ '□ለሳ 2' ብለዉ ታህሣሥ 1996 ዓ.ም. ባቀረቡት ጥናታቸው ሪፖርታቸውን የጀመሩት አጭር ማጠቃለያ በመስጠት ነው:: እኔም ከማጠቃለያው አንድ ቁምነገር በመምዘዝ አስተያየቴን □□ምራለሁ:: አቶ ታደሰ ሲጽፉ «በደጋው አካባቢ እርሻ በመስኖ ማካሄድ አይቻልም» □ላሉ:: በቦታው ተዳፋት ምክንያት ይሁን በአየር ጠባ□ ወይም በአፈሩ ሁኔ□ ወ□ም በሦስቱ ወ□ም በሌላ ባይገለጽም ከሞላ ጉደል አቶ □□ሰ ልክ ናቸው:: በመሠረቱ መስኖ የሚካሄድባቸው የኢት□□ጰ □ፉ አካባቢዎች ሸለቆ ዉስዓ፣ ተ□□ታቸው አነስተኛና ለም አፈር እንዲሁም ከሞላ ጉደል በቂ የፀሐይ ብርሃንና ሙቀት ባላቸው ቦታዎች ላይ ከመሆኑም በላይ ለጊዜው ሰፊና ብዙ የማይባሉ የመስኖ እርሻዎች በመሆናቸው፣ በአብዛኛው ከንሮ አትክልት ያልተሻሉ ናቸውና! እምብዛም አያሳስበንም:: አቶ ታደሰ እንዳሉት ግን ውሃ ከቀረበ፣ የአፈር ሁኔታ እና የመሬቱ አቀማመጥ፣ ተዳፋት፣ ከፈቀደ አመች የመስኖ ቦታ ቆላማና ወይና ደጋ አካባቢዎቻችን ናቸው::

2/ አቶ □□ሰ □ር□ር ጥናታቸውን □□መሩት ዓላማቸውን በመተር□ም፣ በተለይም በኢትዮጵያ እውነት ረሀብና ድህነት አለ ወይ? ብለው በመጠየቅ ነው::

ረሀብ ለመኖሩ ያቀረቡት ማስረጃ የ1965/66ቱን የወሎ ድርቅ፣ የ1976/77 የደርግ ጊዜ ድርቅና የሕወሐት-መራሽ መንግሥት ወቅት <u>የተንሰራፋ</u> ረሀብ ናቸው::

3/ ቀጥለው ለምን ረሀብ አጠቃን ይሉና ሲመልሱ ሥራ ፈትነትን በማውገዝ ሥራ ፈትነት ውጤቱ ረሀብና ድህነት ነው ይሉናል:: እኔም በዚህ ሀሳብ ከአርሳቸው ጋር ነኝ:: ግን፣ ግን፣ እውነት <u>የኢትዮጵያ ችግር</u> ሥራ ፈትነት ነው ወይስ ሥራ አጥነት? ሥራ ፈትነትና ሥራ አጥነት በአኮኖሚክስ የተለያዩ ትርጉም አሏቸው::

ሥራ ፈትነት ሥራ □ጸለ በተለጸ□ ምክንያት (ጉልበት □ጸለዉ ሀብ□ም ወ□ም □ሀብታም ልጅ በመሆን፣ ወ□ተ...) ሥራን የማይፈልግ ሰው፣ ቦዘኔን ሲወክል፣ ሥራ አጥነት ግን ሥራ ፈላጊን፣ ስራ ማጣትን፣ ሥራ የሚሰጥ አካል ወይም ድርጅት ያለመኖርን ያመለክ□ል:: ባ□ቃላ□ ሥራ ፈትነት ለአገር ሸክም የሆነን ዜጋ ሲያመለክት ሥራ አጥነት ግን ዕድሉን ካገኘ ምርታማ፣ ረሀብን ደምሳሽ፣ የአገር ገንቢ፣ የድህነት ፀር የሆነን ዜጋ ይወክላል::

4/ በኢትዮጵያችን ያለውን ሁኔ□ ስንመለከት ችግራችን የሥራ ፈትነት ሳይሆን <u>የሥራ አጥነት ነው □ላለሁ፤ ሥራ የሚፈጥር አካል ያለመኖር!</u> በእኔ ግምት በአቶ □□ሰ ጥናት ከሥራ ፈትነት ይልቅ ሥራ አጥነት ትክክለኛ ግንዛቤ ያስጨብጠናል ብዬ አስባለሁ:: ስለ□ህ የረሀብና የድህነት ቀመራቸውን አቶ ታደሰ በሥራ አጥነት ቢለውጡት የበለጠ ትክክል ይሆናል ብዬ □□ም□ለሁ::

5/ የሕዝባችን 85 በመቶ □ብሬ ሆኖ ሳለ አቶ ታደሰ ለምን እንራባለን? ብለው ይጠይቁና ወይ ረሀብ የለም፣ ካለበለዚያም ያንን ያህል ብዙ ገበሬ የለም ይሉናል:: ይቀጠሉና ረሀብ መኖሩን ተቀብለው የገበሬ ቁጥር ያን ያህል መሆኑን ዉ□ቅ እንድናደርግ ይጠይቁናል:: ለጥቀውም ያንን ያህል ገበሬ በቁጥር ወይም በስም ሊኖር ይችላል ይሉና ሆኖም ምር□ማ ባለመሆኑ ከቁጥር የሚገባ አይደለም የሚል ግንዛቤ ላይ □□ርሳሉ «የኢትዮጵያ ገበሬ በስም እንጂ በሥራ የለም...» በማለት::

ለአቶ ታደሰ አባባል የኢትዮጵያ ገበሬዎችና ሕዝብ ይቅር□ እንዲያደርጉላቸው በታላቅ ትህትና እጠይቃለሁ፤ የገበሬዎቻችንን ተጨባጭ ሁኔ□ በዉል ላጸዉቁ ይችላሉና! ገበሬውማ ከጠዋት እስከ ማታ ይማስናል፣ ቢያንስ በዓመቱ ውስጥ ለስምንት ወራት! ችግሩ ገበሬዎቻችን ያለመሥራታቸው ሳይሆን ባጭሩ የቴክኖሎጂ ኋላቀርነት፣ የገበሬው ከመሀይምነት አለመላቀቅ፣ (ይኸንን ወደ ኋላ በ□በልዓ እንመለከታለን) በዚህም ምክንያት ሁኔታዎችን በአግባቡ የማገናዘብና በተመራማሪነት አዲስ ነገር የመፍጠር ችሎታ ማጣት፣ የዝናብ እጥረት እና ወይም የስርጭት መዛባት፣ እና የግብርና ምክርና ግብአቶች ከገበሬው ቁጥርና የአሰፋፈር ሁኔታ ጋር አለመጣጣም እንዲሁም የገበያ ሁኔታ አለመስተካከል ናቸው::

6/ አቶ ታደሰ የኢት□□ጰ □ብሬ ምርታማ እንዲሆን የሚያስችለውን ስድስት መመዘኛ ዎች ያስቀምጣሉ:: አንድ ገበሬ ምርታማ የሚሆነው ስድስት ግብአቶች ሲሚሉ ነው ይላሉ:: እነሱንም እንደሚከተለው ይዘረዝራሉ::

- መሬት
- የሰው ጉልበት
- ዉሃ
- ምርዓ □ር
- የፀሐይ ሙቀት (የጸሐይ ብርሀንና ሙቀት ለማለት ይመስለኛል)
- ዲሞክራቲክ መንግሥት

እነዚህን መለኪያዎች አቶ ታደሰ ያሰቡት ለባሕላዊ ግብርና ዘዴ □ሁን ለዘመናዊ ግብርና ግልጽ ባይሆንም፣ የጥናታቸውን ይዘት ግምት ውስጥ በማስገባት እሳቤአቸው ዘመናዊ ግብርና ነው እንበል:: ይህ ከሆነ መመዘኛዉ አንድ መሠረታዊ ግብአት □□□ለ□ል:: እርሱም የእንስሳት ጉልበት ወይም የ□ርሻ መሳሪጸ ወይም ሁለቱም:: ከእነዚህ አንዱ ወይም ሁለቱም አቶ ታደስ መለኪያ ላ□ ቢታከሉ ግንዛቤአችንን የበለጠ ትክክል ያደርገዋል ብዬ አስባለው::

7/ አቶ ታደሰ ግብርናን ምርታማ ከሚያደርጉት ግብአቶች ስለ አንዱ ሲጽፉ፤ «ኢትዮጵያ በሰው □□ል ከፍተኛ ሀብት (27 ሚሊዮን) እንዳላት ያሳያል:: ይህን ያህል አምራች ኃይል ያላቸው አገሮች

በዓለም በቁጥር ትንሽ ናቸው:: ሆኖም ወሳኙ ቁጥሩ ሳይሆን የነቃ፣ የተደራጀ፣ የተማረ፣ መሆኑ ነው» □ላሉ::

አቶ ታደሰ በትክክል አስተውለዋል:: በአጠቃላይ ለአንድ ህብረተሰብ በማንኛውም አገር እና □□ በተለይም ለኢትዮጵያ ሕዝብ ሕልውናና ምርታማነት ወሳኙ የሕዝብ ብዛት ብቻ ሳይሆን እንዲያውም የነቃ፣ የተደራጀና □ተማረ ኃይል መሆን አስፈላጊነት አሌ የሚባል አይደለም::

ለአንድ ሕዝብ ምርታማነት ወሳኙ ንቃት፣ ድርጅትና ትምህርት ናቸው:: ይህ ብቻም አይደለም:: አንድ ሕዝብ በራሱ መንግሥት ላይ በቂ ተጽዕኖ አሳድሮ ዲሞክራሲያዊ መንግሥት እንዲሆን እንዲሁም □ሞ□ራሲያዊ ሆኖ እንዲቀጥልና ፍላጐቱን፣ ርዕ□ን፣ ጉዳቱን፣ ብሶቱን፣ ባጠቃላይ መብቱንና ምኞቹን ተግባራዊ ማድረግ የሚችለው የነቃ፣ የተደራጀና የተማረ ሲሆን ብቻ ነው::

የአገራችንን ሁኔታ ብንመለከት እስከ 1966 የኢትዮጵያ አብዮት ድረስ ከመንግሥት መ/ቤቶች ውጭ ንቃት፣ ድርጅትና እውቀት ባብዛኛው የነበረው በትምህርት ቤት፣ በወ□ሩ፣ በወ□□ሩ፣ በ□ሊስ፣ በዕድር፣ በዕቁብና በማህበራት አካባቢ ብቻ ነበር:: አቶ □□ሰ እንደሚያውቁት ዕድርና ዕቁብ የተወሰነን የሕብረተሰብ ክፍል ማህበራዊና ኢኮኖሚያዊ ችግሮች ለመቅረፍ የተቋቋሙ ድርጅቶች ሲሆኑ ማህበራት ግን ከኃይማኖት ፋር □ተሳሰሩ ናቸው:: ለምሳሌ □ግርጸም፣ የሚካኤል፣ የገብርኤል፣ ማህበር እንደሚባሉት! እነዚህና የመሳሰሉት ማኀበራት የሕብረተባችንን መንፈሳዊ ሕይወት ለማርካት የተቋቋሙ ናቸው:: ስለዚህ ንቃታቸውና ድርጅታቸው በዚሁ አካባቢ የተወሰነ ነው::

□ወ□□ሩና የፖሊስ አካላት ሕዝባዊ ድርጅቶች ሳይሆኑ መንግሥ□ዊ አካላት ሆነው የኢትዮጵያን ሕዝብ የዕለት ተዕለት ሰላም፣ ፀጥታና ፍትህን ለማስከበር፣ እንዲሁም ኢትዮጵያን ከወራሪ □□ል ለመታደግ የተደራጁ ናቸው:: ይሁን እንጂ እኔና እርሶ በእድሜአችን ያየናቸውና ሕዝቡም እንደሚያውቃቸው ሁለቱም አካላት ከተደራጁበት ዓላማ አልፈው ተርፈው የመንግሥት መጨቆኛ መሳሪያ ሆነው ሲያገለግሉ እንደነበርና ዛሬም በዚሁ እንደቀጠሉበት የምናውቀው አይደለምን? ይህ ሊሆን የበቃበት በንቃት ጉድለት መሆኑ ግን ሊሰምርበት ይገባል:: ምክንያቱም እነዚህ የመንግሥት አካላት በመሠረቱ የህዝብ አጋሮች፣ ሕግን አስፈጻሚ እንጂ የአገልጋዮችን የመንግሥት ተባባሪ አይደሉምና! ይህን ሀሳብ በማስረጃ ማስደገፍ ካስፈለገ አንድ ምሳሌ ማቅረብ ይቻላል::

□እንግሊዝ ወይም አንዱን የምዕራብ አገር ፖሊሰና ወታደር ብንውሰድ ከመንግሥት ገለልተኛ ሆነው ሕዝብን ሲያገለግሉ ይ□ጻሉ:: ሕዝቡ ለተወሰነ ዓላማ፣ በተወሰነ ቦታና ጊዜ ሰልፍ ለማድረግ ሲጸስ□ዉቅ፣ □□ዕመ□ለሁ፣ ሲጸስታውቅ፣ ፖሊስና ወታደር ፈቃድ የመስጠት ወይም የመንፈግ ሥልጣን የላቸውምና የሕዝቡን ፍላጐት አክብረው የአካባቢው □ዓታ እንዳይናጋ ከመጠበቅ ባሻገር ሌላ □ሚጸ□ር□ት ነገር የለም:: በሌላ በኩል ግን እንደ ማንኛዉም ነዋሪ የእንቅስቃሴው ተካፋይ ሆነው እስከ ትዕይንቱ መጨረሻ ድረስ ይካፈላሉ:: ሕዝብንም ለአደጋ የሚያጋልጥ ተግባር አይፈጽሙም:: ህዝብ ባሰበበት ወቅትና ቦ□ ለመንግሥት ድምጹን አሰምቶ፣ ፍላጐቱን አንፀባርቆ፣ በሰላም፣ ሰልፍ ካደረገበት፣ ሕዝባዊ ንግግር ካሰማበት፣ አካባቢ እንደአስፈላጊነቱ ለሚመለከተው የመንግሥት አካል □□ሑ□ ዓጸቁውን ሰጥቶ ወደቤቱ ይመለሳል:: ፖሊሶቻችንና ወታደሮቻችን በዚህ ረገድ መብታቸውንና ግዴታቸውን ማወቅ ገና ብዙ ይቀራቸዋል፤ ወይም ለማክበር ድፍረቱና በራስ ትክክለኛ ነት መተማመኑ ብዙ ጥረት ማ□ረዕ □□በቃቸዋል □ላለሁ:: እንደማንኛውም የህብረተሰባችን ክፍል ፖሊስንና የወ□□ሩን ክፍሎች ማንቃትና የሕዝብ አጋሮች መሆናቸውን ማስተማር አሁንም የሚዲያውና የተቃዋሚ ፖርቲዎች ዕ□□ መሆኑን □□ህ ላ□ ማስታወስ አስፈላጊ ይመስለኛል::

በሌላም በኩል ፖሊሰና ወ□□ር □ሕ□ብ ሰላም እንዳይደፈርስ፣ ፍትህ እንዳይጓደል የተደራጁ ኃይሎች በመሆናቸው ቀጥተኛና ከፍተኛ ሕ□ባዊ ኃላፊነትና አደራ እንዳለባቸው ለሥራቸው ውጤታማነት ንቃት ወሳኝ መሆኑን ለመ□ቆም እንጂ የእኔ ብጤ ምሁር መብቱን አውቆ ለማስከበርና ዕ□ታውን ተረድቶ የመፈጸም ችሎታው ገና እንጭጭ እንደሆነ አጥቼው እንዳልሆነ አቶ ታደሰና አንባቢዎቼ እንዲያውቁልኝ በአክብሮት እጠይቃለሁ::

ወ□□ሩን የተመለከተን እንደሆነ በተሰማራበት ፋብሪካ እና የአገልግሎት ድርጅቶች የተደራጀው የራሱን ማህበራዊና ኢኮኖሚያዊ ጥቅሞች ለማስከበር እንደሆነ □ታወቃል:: በአፄ ኃይለሥላሴ ዘመነ መንግሥት አብዛኛዉ ፋብሪካና የአገልግሎት ድርጅቶች የግሉ ስለነበሩ ወ□□ሩ በነፃ ለመደራጀት ችሏል:: ጥቅሙን እስከተወሰነ ደረጃ ቢሆንም ለማስከር ችሎታ አግኝቶአል:: ሆኖም በወታደራዊው ደርግ ሥርዓት ወ□□ሩ የበለጠ የተደራጀ ቢሆንም ከሥርዓቱ አምባገነንትና አስመሳይነት የተነሳ ጥቅሙን ለማስከበር ያደረገው ጥረት አልነበረም::

በአሁኑ ወቅት ከማናቸውም ጊዜ ይልቅ የመደራጀትና በማናቸውም ዘዴ ሀሳብን የመግለጥ መብት በሕገመንግሥቱና ሕገመንግሥቱን ለማስፈጸም በወጡት አዋጆች □ዉቀዋል:: ይሁንና በሥራ ላይ ለማ□ል እንዳልተቻለ ሁላችንም

በየዕለቱ የምንሰማውና የምናየው እሮሮ ሆኖአል:: ማንኛውም □ወ□□ሩ ድርጅት ጥቅሙን ለማስከበር ከገዢው ፖርቲ ጋር መተሳሰር አለበት:: አለበለዚያ አይደራጅም፣ ከተደራጀም ው□ታማ አካል ሆኖ መስራት ሁኔታዎች አይፈቅዱለትም:: የኢትዮጵያን ሠራተኞች ማህበር የሚወክሉ ሁለት ተወዳዳሪ ድርጅቶች መኖር ለዚህ ተጨባጭ ማስረጃ ነው:: አንዱ በተለምዶ በሕ□ቡ ተለ□□ □□ተባለ የሚጠራውና ከገዢው ፖርቲ ጋር ተጐዳኝቶ በመንግሥት እውቅና ጸ□ኝ ሲሆን ሁለተኛው የመንግሥት እውቅና ተከልክሎ፣ የዓለም ህብረተሰብም በመንግሥት ላይ ጸ□ረ□ው ተጽዕኖ መንግሥትን ሊበግረው ባለመቻሉ በስደት □ሚ□ኘው ነው::

በትምህርት ቤት አካባቢ የነበረውንና ያለውን የንቃትና የድርጅት ሁኔ□ ያየን እንደሆነ ትንሽ ለየት ያለ ነው:: ይህ አካባቢ የተማሪ □□ል የሚገኝበት፣ የፖለቲካ፣ የማህበራዊና ኢኰኖሚያዊ ንቃት በአንጻራዊ መልኩ የሰፈነበት፤ ከዓለም ህብረተሰብ ጋር በውንና በመንፈስ (በተለያዩ የሚዲያ አካላት) በየጊዜው የሚገናኝና የዓለምን ሕዝብ አኗኗር ያገናዘበ በመሆኑ የአገራችንን ሕይወት ከእነሱ ኑሮ ጋር ለማዛመድ በመቻሉ በተለይ ሰብአዊ መብት ሲነካብን አይቀበልም፣ አስችሎትም እጁን አጣጥፎ እንደ አብዛኞቻችን አይቀመጥም:: ይህም በመሆኑ ተማሪው በአፄ □□ለሥላሴ □□ ከራሱ አካዳሚክ ነፃነት አልፎ ለኢትዮጵያ ሰፊ ሕዝብ የኤኰኖሚ ነፃነትና ዲሞክራሲ ሲታገል እንደ ነበር በዚያን ጊዜ የነበርን ሁሉ የምናስታውስውና የዛሬም ትውልድ በዝና የሚያውቀው ነው:: ለዚህ መብቶች ተማሪውና መምህሩ በግምባር ቀደምትነት እስከ ሕይወት መሰዋዕትነት የከፈሉበት ለመሆኑ አያሌ ማስረጃዎች መጥቀስ ይቻላል:: ለምሳሌ በ1962 □ም. የተገደለው የአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ተማሪ ጥላሁን ግዛው አንድ ሲሆን መታሠርና ከትምህርት ቤት መገለል በየጊዜው ሲደርስባቸው እንደነበረ የብዙ ከተማ ነዋሪዎች ሕይወት አንዱ ገጽታ በመሆኑ ሌላ □ቢ ጸሻዋል ብዬ አልገምትም::

በደርግ ጊዜ ግን የተማሪው □□ል በአገር- እና በአካባቢ-አቀፍ ድርጅቶች የተደራጀ ቢሆንም □ተማሪው እንቃስቃሴ ጨርሶ እንዲሞት መደረጉ ዛሬም በቁጭት የምናስ□ውሰው አይደለምን? የአሁኑ መንግሥት የዛሬ 13 ዓመት በትረ መንግሥቱን ሲጭብጥ የተማሪው ድርጅት እንደገና ያንሠራራል ብለን የገመትን ብዙዎች ነበርን:: ይሁን እንጂ እስከአነ አካቴው በደርግ ጊዜ የነበሩትም አገር- እና አካባቢ-አቀፍ የወጣቱ ማህበራት እንዲፈርሱ ከመደረጉም በላይ የተማሪው ድርጅቶች በየትምህርት ቤታቸው እንኳ እንዳይቋቋሙ ተደርገው ይኸው 13 ዓመት ቆጠርን:: ምናልባት በየትምህርት ቤቱ ተማሪው ይንቀሳቀስ የለም ወይ? ሊባል ይችላል:: እውነቱ ግን □ተ□ራ□ ኃይል ሳይሆን ወጣቶች በየብሔረሰባቸው ለጠባብ ጥቅም እንደአስፈላጊነቱ የሚጠራሩበት፣ የሚፈላለጉበት እንጂ ለተማሪው የጋራ ዓላማ የሚንቀሳቀሱበት ድርጅት ለመኖሩ አይ□ወቅም:: በተቃራኒው ግን በተማሪው መካከል ያለው ግንኙነት በጉሣ ላይ የተመሠረተ በመሆኑም በወጣቱ ንቃትና ድርጅት ጥንካሬ ብሎም □ፉራ □ላ□ታቸውንና ምኞታቸውን ለማንጸባረቅና ሕጋዊ ጥቅማቸውን ለማስከበር አንዳች ፋይዳ እንዳላመጣ፣ ሊያመጣም እንደማይችል፣ ባለፉት 13 □መታት ተማሪዎች ከአንደኛ □ረጽ እስከ ዩኒቨርሲቲ ያወቁትና ማንም ኢትዮጵያዊም የተገነዘበው □መስለኛል::

□መምህሩን ንቃትና ድርጅት የተመለከትን እንደሆነ በሦስቱም ሥርዓቶች እንደተማሪው ነው ማለት ይቻላል:: በአፄ □□ለሥላሴ ዘመነ መንግሥት መምህሩ የተደራጀና እስከተወሰነ ደረጃም ቢሆን መብቱን ለማስጠበቅ ችሎ ነበር:: በደርግ ጊዜ ግን እንቅስቃሴው የጐላ አልነበረም ለማለት ያስደፍራል:: በሕወሐት-መራሽ መንግሥት ግን ከአብዛኛው የህብረተሰባችን ክፍል (በመሣሪያ ኃይል መንግሥት ከሚዋጉትና ከጋዜጦች ማህበር በቀር) ችግር የደረሰበት የመምህራን ድርጅት ነው ቢባል ሀሰት አይደለም:: ድርጅቱ ተለጣፊ አካል እንዲፈጠርበት ከመደረጉ ሌላ የተለያዩ ምክንያቶች □□ተ□□ሩ አባላቱ እንዲንገላቱ፣ እንዲታሠሩ፣ እና እንዲገደሉ አልሆነምን? ይህም በሕዝባችን የማወቅና መብታችንን በማስከበር ችሎታ ላይ ጉጂ ተጽዕኖ አላሳደረም ትላላችሁን?

እስካሁን ያነሳናቸውን ለአንድ አገር ምርታማ መሆን የንቃት፣ የመደራጀትና የትምህርት ወሳኝነት ጉዳይ ሳነዘጋ ሦስት ድርጅቶች ላስታውስ እፈልጋለሁ:: እነሱም የገበሬዎች ማህበር፣ የሴቶች ማህበርና የጋዜጠኞች ማህበር:: የገበሬዎች ማህበር በወ□□ራዊ ደርግ ጊዜ ከቀበሌ እስከ አገር አቀፍ ከመሬት አዋጅ ጋር በተያየዘ ምክንያት የተደራጀ ሲሆን ጠንካራ □ረጽም □ርሶ ነበር:: በአዲስ አበባ ከተማ የተንጣለለ ሕንጻ ገንብተው አላፊው አግዳሚው ዛሬ □□ራ□ቬታይዜሽን ቢሮ ሆኖ ለትውስታ የሚመለከተው ነው:: በአሁኑ መንግሥት ግን በአገር አቅፍ እና በየደረጃው የነበሩት የገበሬዎች ማህበራት ፈርሰው በየክልሉ በቀበሌ ደረጃ ብቻ የመንግሥትን መመሪያ በማስፈጸም ተወስነው ይገኛሉ::

በመሆኑም ገበሬዎች ከተለያዩ ክልሎች አዲስ አበባ ድረስ መዓተው 'መሬታችንን ተነጠቅን፣ ይመለስለን'፣ በማለት አቤቱ□ ሲያቀርቡና ሲንገላቱ አልታዘብንምን? በቀበሌ ባለሥልጣናት ተጽዕኖስ ምክንያት ገበሬዎቻችን መብታቸውን እንዳይጠይቁ እንደሚደረጉ ስንቱ የከተሞቻችን ነዋሪዎች እናውቅ ይሆን? መሬትን ማከፋፈልና

ማሽጋሸግ ከግብርና ሚኒስቴር፣ ከክልሎች ግብርና ቢሮዎችና ከቀበሌ ገበሬዎች ማኅበራት ሥልጣን ወጥቶ የክልል አስተዳደሮች የሚያዙበት መሆኑንስ ስንቶቻችን እናውቅ ይሆን? በዚህ ሁኔታስ ግብርና ምርታማ ሊሆን እንዴት ይቻለዋል?

የፖለቲካና ማህበራዊ ንቃቱ ዝቅተኛ ቢሆንና ገበሬው በድርጅት እጦት እጅና እግሩን ታስሮ መብቱን ማስከበር ባይቻለውም የኢኮኖሚ ንቃቱ ግን ዝቅተኛ □ሚባል አይደለም:: ለዚህም በየጊዜው ገበሬዎች በተናጠልም ቢሆን "ምርጥ ዘር፣ ማዳበሪያና የተባይ ማዓ□ጸ መ□ኃኒት በቂ አቅርቡልን፣ ዋጋውን የገዢው ፖርቲ ድርጅቶች በየጊዜው እያናሩብን ነው፣ የምርታችንንም ዋጋ ነጋዴዎች □□ሰበሩብን ነው፣ ስለዚህ አንድ በሉልን" ብለዉ ሳ□□□ቁ □ቀሩበት ጊዜ አለን? ሰሚ ጆሮስ አግኝተዋል?

የኢትዮጵያ ገበሬ ሲነሳ በቀዳሚነት □ሚታየን ሌላው የብዛኃኑ የማንበብ፣ የመጻፍና የማስላት ችሎታ ነው:: ደርግ ከመሬት አዋጅ ቀዓ ሎ በታሪካችን በጐ ነገር ሰርቶ አልፏል የሚባለው፣ በአለም አቀፍ ደረጃ ዝናን ያተረፈልንን የኢትዮጵያ ሰ□ ሕ□ብ በ1966 ዓ.ም. ከነበረበት 93 በመቶ ማሀይምነት ደረጃ በ1980 □.ም. ወ□ 24.7 በመቶ[1] □ቅ መደረጉ ነበር:: የአንድ ህብረተሰብ ከማሀይምነት መላቀቅ በምር□ማነት ላይ ከፍተኛ በጐ ተጽዕኖ እንዳለው በብዙ አገሮች የተረጋገጠ ነው:: በአገራችንም ቢሆን በግብርናም ሆነ በሌሎች የኢኮኖሚ ዘርፎች አዲስ ቴክኖሎጂ እና የአሰራር ዘዴዎችን ለመቅሰም፣ ምርዓ □ር ለማ□ለቅ፣ የምርትና የአገልግሎት ወጪን ለመቀነስ እንዲሁም ትርፋማ ለመሆን ከማሀይምነት መገላገል ወሳኝ መሆኑን ገበሬዎቻችን ራሳቸው ከተገነዘቡት ውሎ አድሯል::

በ□ህ ረ□□ □ደርግ መንግሥት ከሻቢያና ከሕወሐት ተገንጣዮች ጋር ሲያደርግ በነበረው ጦርነት ምክንያት አገራችን ሙሉ በሙሉ ከማሀይምነት ሳትላቀቅ በ1982 ዓ.ም. ፕሮግራሙን ካቋረጠ ወዲህ ሕወሐት-መራሽ መንግሥት ፕሮግራሙን ባለማስቀጠሉና ከማሀይምነት ተላቀውም የነበሩት በአካባቢያቸው ተከፍተው የነበሩት መጻሕፍት ቤቶች በመዘጋታቸውና ሌሎችም ስላልተከፈቱላቸው ወደ ማሀይምነት በመመለሳቸው ዛሬ ማሀይምነት ከደርግ ጊዜ ይበልጥ በማናቸውም ክልል አዲስ አበባን ጨምሮ ተንሰራፍቶ ይገኛል ተብሎ □□መ□ል::

የማሀይምነት ተጽዕኖ ጐልቶ □ሚታየው ደግሞ በግብርናው ዘርፍ በተሰማራዉ ብ□ኃኑ 85 በመቶ ሕዝባችን መካከል በመሆኑ የግብርናችን ምርታማነት ዛሬም እንደጥንቱ ዝቅተኛ መሆኑ ምን ያስገርማል? ይህ ሲባል ግን አቶ ታደሰ ያነሱት የውሃ አቅርቦት፣ የተለያዩ ግብአቶች በበቂ አለመቅረብ፣ የግብአቶች ዋጋ መናር፣ ገበሬው ለምርቱ አስተማማኝና ተመጣጣኝ ዋጋ ጸለማፅኘት፣ ከፖለቲካ ነጻ የሆነ የቀበሌ ጽሕፈት ቤትና የገበሬዎች አገልግሎት ህብረት ሥራ ማህበር አለመኖር፣ ተጽዕኖን በመርሳት እንዳልሆነ ሊታወቅ ይገባል:: እንዲያውም የገበሬው ከማሀይምነት መላቀቅ እና የልጆቹ በቴክኒክ መሰልጠን ለነዚህ ግብአቶች የተሻለ አጠቃቀም አስፈላጊ መሆናቸውን ለመፅለ□ እንደሆነ ግንዛቤ ሊያገኝ □□ባል::

ሌላው ስለትምህርት ሲነሳ □ሚታወሰን ያገራችን ሥርዓተ ትምህርት ነው:: የ1966ቱን የኢትዮጵያ አብዮት ከቀሰቀሱት ጉዳዮች አንዱ የአገራችን ሥርዓተ ትምህርት እንደሆነ ይዘነጋል? ሕዝባችን ምርታማ እንዳይሆን፣ ወጣቱም ከትምህርት ቤት ከወጣ በኋላ ቦዘኔ እንዲሆን ያደረገው ባጠቃላይ የአገራችን ሥርዓተ ትምህርት መጓደል በተለይም የቴክኒክ ትምህርት አለመስፋፋት፣ በመሆኑም የሥራ እጦት ወይም የሥራ ፈጠራ ችሎታ ማጣት፣ አይደለምን? ስለዚህ አቶ ታደሰ እና አንባቢዎቼ ገበሬው በመሀይምነት፣ ልጁ በቴክኒክ ትምህርት እጦት፣ ተተብትበው ከግብርናችን ምርታማነት እንዴት ይጠበቃል ይባላል?

የሴቶች ማህበር በደርግ ጊዜ እንደገበሬው ማህበር ከቀበሌ እስከ አገር አቀፍ ድረስ ተደራጅተው የማይናቅ እስተዋጽኦ ለአባለቱ ያበረከተ ቢሆንም በአሁኑ ጊዜ እርሱም ፈርሶ በምትኩ በአግባቡ እንዲደራጅ ሳይደረግ ሁኔታው በእንጥልጥል ላይ ያለ ይመስላል:: የሴቶች እውነተኛ ንቃትና ድርጅት በኢትዮጵያ ሴቶች የሕግ ባለሙያዎች ማኅበር ከሚደረገው እንቅስቃሴ በስተቀር ከቀድሞው ሴቶች ማኅበር ጋር ወደ መቃብር የተወረወረ ነው ለማለት ይቻላል::

የሕወሐት-መራሽ መንግሥት ሊታወስበት ከሚገባ በጐ ነገር የዓለም መንግሥታት እንደ ኢትዮጵያ አቆጣ□ር በ1941 □ም. የተቀበሉትን የሰብአዊ መብት ድንጋጌ ከሐምሌ 1983 ጀምሮ መቀበሉ ሲሆን ይሄንን ለማስፈጸም የግል ጋዜጠኞች ማህበር መደራጀትን ተግባራዊ ማድረጉ ነው:: ምንም እንኳ ከማንም የህብረተሰባችን ክፍል ይህ አካል በመንግሥት (በመሣሪያ □□ል ከሚቃወሙት በመለስ) ይበልጥ እንዲንገላታ፣ የገንዘብ ቅጣት እንዲደርስበት፣ አባላቱም እንዲታሠሩ እና እንዲሰደዱ የተደረገ ቢሆንም የደረሰባቸውና እየደረሰባቸው ያለው መስዋዕትነት ሳይበግራቸው በቆራጥነት የመስራት መብታቸውን እና የሕዝባችንን የማወቅ መብት

---

[1] በYaicob Likke, 2002, "Final Report, Assessment and Analysis of APDA's Literacy Programme: Handing Over rand Harmonization Process, Afar Region", Addis Ababa, Ethiopia ውስጥ በገጽ 2 ላይ የተጠቀሰ ከ National Literacy Campaign Office and Adult Education Department, Sene 1981 E.C. Addis Ababa, Ethiopia

በማስከበር ላይ ያሉ የህብረተሰባችን <u>ዕንቁ ልጆች</u> የተሰባሰቡበት የግል ጋዜጠኞች ማህበር ነው::

የግል ጋዜጠኞች ማህበር ለኢትዮጵያ ሕዝብ ንቃትና ድርጅት እንዲሁም መብታችንን አውቀን በራስ ተነሳሽነት ለማስከበር ያለንን ችሎታ በማዳበርና ግዴታችንንም ተረድተን በማክበር ረገድ ያላቸው ከፍተኛ አስተዋጽኦ እንደተጠበቀ ሆኖ የጋዜጠኞች ጥረት ግን በሲቪክ ማህበራት መደገፍ አለበት እላለሁ::

የሲቪክ ማህበራት በተለያዩ ትምህርትና ሙያ የሰለጠኑና በሥራም ዓለም እንዲሁ በመላ ሕብረተሰቡ ክፍሎች የተሰማሩ በመሆኑ በያሉበት የአገራችንን ፖሊሲና ፕሮግራም በመንደፍ በአፈጻጸም ሂደትም ውጤቱን በመገምገም የተሰማሩ ናቸው:: በመሆኑም በሙያቸውና ለተወሰነ ዓላማ ተሰባስበው በሲቪክ ማህበራት ቢደራጁ ከጠባብ የመሥሪያ ቤታቸው ዓላማና አመለካከት ርቀው በጋራ የጋራን ጉዳዮች ለማየት ስለሚያስችላቸው የሕዝቡን ሕይወት ለመለወጥና ለማሻሻል የመንግሥትንም ውጤታማነት በማረጋገጥ ረገድ ይህ ነው የማይባል አስተዋፅኦ ማበርከት እንደሚችሉ በለሙት አገሮች በሚገባ ተረጋግጧል:: ስለዚህ በእኛም አገር ለንቃት ለድርጅትና ለትምህርት መስፋፋት የሲቪክ ማህበራት መደራጀትና በሁሉም ክልሎች እንዲሰሩ ማበረታታት ኢትዮጵያን ከረሀብ፣ ከድህነትና ከመሀይምነት ለማላቀቅ አማራጭ የሌለው እርምጃ በመሆኑ ሕጋዊ ከለላ ከመስጠት ባሻገር መንግሥት ማናቸውንም ድጋፍና ማበረታቻ ሊያደርግላቸው ይገባል ባይ ነኝ፤ በሌሎች አገሮች የተለመደ ነውና! ይኸንን የንቃት፣ የድርጅትና የትምህርት ለምርታማነት አስፈላጊነት ሳንለቅ ስለድርጅት ትዝ ያለኝን አቶ □□ሳ ለ□ርስ- ና ለአንባቢ- ቹ ባካፍል ደስ ይለኛል::

የኢትዮጵያ አብ□ት በ1966 ዓ.ም. ሲፈነዳ ምንም አይነት የፖለቲካ ድርጅት በአገራችን ባለመኖሩ፤ የፊውዳሉ ሥርዓት እንዲህ ዓይነቱ ድርጅት እንዳይቋቋም ጥብቅ ቁጥጥር ያደርግ ነበርና! የኢትዮጵያ ሕ□ብ፣ ምሁሩ □ ምር 0 ብ ክ□ ነበር የሆነባቸው:: የሚገርመው በህቡክ ተ□ራፀ ተ□ል □□ተባሉ ህዝብ ደህንነት ይከታተላቸው የነበሩት ምሁራን እንኳ ግር ብሏቸው ነበር:: በመሆኑም ምሁራን ለዘመናት በአገር ውስጥና ከአገር ውጭ □ታገሉለትን፣ የተንገላቱለትን፣ □□ሰሩለትንና የሞቱለትን <u>የኢትዮጵያን ሕዝብ ሥልጣን</u> በወቅቱ ድርጅት ለነበረው ለወ□□ሩ □□ል <u>አሳልፈው መስጠት ግድ ሆነባቸው</u>::

በወታራዊው አገዛዝ ጊዜም ቢሆን ገና ድርጅቶች በማቆጥቆጥ ላይ እንዳሉ ደርጉ 'ሥልጣኔን ሊነጥቁኝ ነው' በሚል ስፋት የኢማለድህ አባላትን አስሮ፣ ገድሎ፣ ከዚያ ድርጅቶቹንም ደምስሶ፣ ለ13 □መታት በብቸኝነትና በአምባገነንነት አገሪቱን ሲገዛ ቆይቶ በመጨረሻ በሚያሳፍር ሁኔ□ □ሱ ራሱ ለጥፋት ሲበቃ አሁንም በአገራችን የተደራጀና ጠንካራ □□ል ባለመኖሩ፣ ያኔም እንደ ፊውዳሉ ሥርዓት የፖለቲካ ድርጅትን ለማቋቋም ሁኔታው አይ□ቅድምና! የኢትዮጵያ ሕዝብ ሥልጣን ዳግም በሌላ □□ል □ፀ ወ□ቀ:: □ወቅቱ ሹመኛ እንደበፊቱ የወታደሩ □□ል ሳይሆን የትግራይን ሕዝብ ከኢትዮጵያ እምብርት <u>ገንጥሎ</u> ወዴት ለማድረስ እንዳሰበ ግራ የሚያጋባው ሕውሐት-መራሽ ሽምቅ ተዋጊ ነበር::

ዛሬም ቢሆን የመደራጀት መብት በሕገመንግሥቱ □ውቅና ያገኘ ቢሆንም በሰበብ አስባቡ ከገዢው ፖርቲ በተቃዋሚነት የተደራጁት ሁሉ በነፃ፣ ካለፍርሃት፣ በመላ አገሪቱ ለመንቀሳቀስ እንዳልቻሉ በ□□□ው በፉ□ጦችና መጽሔቶች የምናነበው ነው:: በአንጻሩ ግን የሕውሐት-መራሽ መንግሥት አባል ድርጅቶች እንደ ኢኮኖሚውና ማህበራዊ ግንኙነት ሁሉ ፖለቲካውንም በሞኖፖሊ ይዘው በየክልላቸው በብቸኝነት በነፃ እንደሚንቀሳቀሱ ገሀድ አይደለምን? እንዲህም ሆኖ ግን ደካማ ሆነው እንዲቀሩ የተፈረጀባቸው ተቃዋሚ ድርጅቶች ብቻ ናቸው ወይንስ ራሳቸው ሕውሐትና አባል ድርጅቶች ጭምር? እስቲ አንዳንድ ሁኔታዎችን እንመልከት::

በአንድ በኩል ጠንካራ ተወዳዳሪ የፖለቲካ ድርጅት በአገሪቱ እንዳይፈጠር ሁኔታዎች ባለመመቻቸታቸው፣ በሌላ በኩል እንዲያውም በሰበብ አስባቡ ምክንያት እየተፈለገ ያሉት ተቃዋሚ ድርጅቶችም የበለጠ እንዲቆረቁዙ በመደረጉ ሕወሐትና አባል ድርጅቶች ውስጣዊ ቅንብራቸው እንዳይጠናከር ተዘናግተዋል የሚል ግምት አለኝ:: ጠንካራ እየተባሉ የሚነገርላቸው ግለሰብ ባለሥልጣኖች ከሕወሐትና ከአባል ድርጅቶቹ □□ከበለሉ ወ□ ውጭ □ ሄ□ው □ሚቀሩ መሆናቸው ከጋዜጦች በየጊዜው የምናነበው በዚህ መልክ አ□ታይ ይሆን? በተለይ ባለፉት ሶስት የተሐድሶ ዘመናት ሕወሐትና አባል ድርጅቶች የመሥራት አቅማቸው □በለ□ እየደከመ አልመጣምን? <u>□ካማ</u> ድርጅት ደግሞ <u>□ካማ</u> መንግሥትን፣ 'ውስጡን ለቄስ' የሆነን አካል ይወልዳል:: የዛሬ የኢትዮጵያ ተጨባጭ ሁኔታ ከዚህ የተለየ ነውን?

አቶ ጥላሁን ተሾመ በኢኮኖሚ ባለሙያዎች ማህበር ላይ ተገኝተው የካቲት 19 ቀን 1996 ዓ.ም. '□ሕፀ የበላይነትና ልማት በኢትዮጵያ፣ ዛሬና የዛሬ 25 ዓመት' በሚል ርዕስ ባደረጉት ንግግር[2] «አሁን ያለው ሥርዓት (የሕወሐት-መራሽ መንግሥት) ከሰፊነ ወዲህ እንኳ በ1983፣ በ1985፣ እና በ1987፣

[2] አቶ ጥላሁን ተሾመ፣ 'የሕግ የበላይነትና ልማት በኢትዮጵያ፣ ዛሬና የዛሬ 25 ዓመት'፣ "Economic Focus" of the Ethiopian Economic Assocation (EEA), Vol. 6, No. 4, (February, 2004), Addis Abeba..

(በፍትህ ሚኒስቴር) የተደረገውን □□ምላ ሹም ሽር ጸስ□ውሷል» በማለት የሚኒስቴር መሥሪያ ቤቱን የባለሥልጣኖች መለዋወጥ ገልጸዋል። አቶ ጥላሁን በግልጽ የሚያውቁትን የፍትህ ሚኒስቴር መሥሪያ ቤትን አስመልክተው □ቀሱ እንጂ ሌሎች መሥሪያ ቤቶች የዚህ እጣ ፈንታ አልደረሰባቸውም ብሎ የሚናገር ኢትዮጵያዊ ይኖር ይሆን? የባለሥልጣኖች ሹም ሽርና የሰራተኞች መለዋወጥ ምንን ያስረዱናል? የድርጅት ሁኔ□ አንስተን አወጋን እንጂ ኢኮኖሚውንስ ብናይ ከዚህ የተለየ ይሆናል?

የኢኮኖሚው መቀዝቀዝ፣ የ□ህል ዋጋ በአሁኑ ጊዜ መናር፣ የሥራ አጥነት በከተሞች መንሰራፋት፣ ከእጅ ወደ አፍ የነበረው የሕዝቡ ኑሮ የባሰበት ደረጃ ላይ መድረስ፣ ምን ትርጉም ይሰጡን ይሁን?

ስለሆኑ ይህ መንግሥት 'መንግሥት' ሲባል □□ጸዊ ተቋም መሆኑን ያስተውላል? በተቃወሚ ፖርቲዎች ደካማነት ላ□ □□ርሱ ደካማነት ተጨምሮ ውድ አገራችን ኢትዮጵያ ወዴት እያመራች እንደሆነች አንድ አፍታ ቆም ብሎ፣ አይቶትስ፣ አገናዝቦትስ፣ ይሆን?

በሆነ አጋጣሚ የመንግሥት ሥልጣን ከእጁ ቢያመልጥ፣ ከአፄ ኃይለሥላሴም ሳያስቡት አምልጦአልና! ሕልውናው ፈተና ላ□ እንደሚወድቅ አስቦት ይሆን? የኢትዮጵያስ ዕጣ ፈንታ ትዝ ብሎት ይሆን? ወይስ ሁሉ ነገር እንደ አለፉት 13 ዓመታት ተለሳልሶ □ቀዓላል ብሎ ገምቶአል? የተደራጀ፣ ጠንካራ፣ የፖለቲካ ፖርቲ መኖር እኮ በመ□መሪያ □ረጽ □□ፅመ□ለሁ በመ□መሪያ □ረጽ ለሰላማዊ ሽፅፅር፣ እና ለገዢው ፖርቲ ሕልውና ወሳኝ መሆኑ፤ ከዚያም □ቀሜ□ው በሁለተኛ □ረጽ ለአገራችን ኢትዮጵያ እንደሆነ ታይቶት፣ ብልጭ ብሎለት፣ ይሆን?

ከሆነስ እውን በአገራችን እየሆነ ያለውን ትክክለኛነቱን ለመመርመር ያደረገው ጥረት አለን?

አቶ □□ስ እና አንባቢዎቼ፤ ነጮች እንደሚሉት 'ጨርሶ ከቀረ (ነገር) □□□□ □ሻላል' እንዲሉ ሕውሐት-መራሹ መንግሥት ጠንካራ ተቃዋሚ ድርጅቶች በአገራችን እንዲያብቡ፣ በምርጫ ተወዳድረው በመንግሥት አካላት ውስጥ አስተዋጽኦ እንዲያበረክቱ፣ ማናቸውንም □ርምጃ መዉሰ□ በመ□መረጸ ለራሱ፣ ከዚያም ለጋራ ሕልውና አስፈላጊ መሆኑን መገንዘብ ጊዜው ሳይመሽ አሁኑኑ ነው ብንለው ይህ መንግሥት እንደ ካሁን በፊቱ ሁሉ ችላ ብሎ □ቀዓል ይሆን? የፖለቲካ ድርጅት አስፈላጊነት ከምንግዜም በላይ ዛሬ በአገራችን አንገብጋቢ ደረጃ ላይ መድረሱን ለቀባሪ መንገር ቢሆንብኝም እርሱን እዚህ ላይ እናቁምና የንቃት፣ የድርጅትና የትምህርት አስፈላጊነትን እናጠቃል።

አቶ ታደሰ እርሶ እንዳሳሰቡትና እኔም ከላይ በአጭሩ ለማመልከት እንደሞከርኩት ንቃት፣ ድርጅትና ትምህርት ለአን□ ሕ□ብ ምርታማነት ወሳኝ ሆነው ሳለ እኔ እና እርስ- የተወለድንባቸው፣ የአደግንባቸውና እየኖርን ያለንባቸው ሥርዓቶች ለመልካም አስተዳደርና ለፍትህ የተመቻቹ ባለመሆናቸው፣ እንዲያውም አስፈራርተህ ግዛ ተልዕኮ የተሰጣቸው ይመስል፣ የግዛት ስልታቸውን በመቀያየር ላይ በማተኮር የሥራ ጊዜያቸውን ስለሚጸ□ሱ በአጠቃላይ ሕዝባችን በተለ□ም ብ□ኃኑ ገበሬ ምርታማ እንዲሆን የሚያስችሉትን ሁኔታዎች ሊ□ዓሩለት አልተቻላቸውም። በመሆኑም አቶ ታደሰ እንዳሉት ሕዝባችንን ምር□ማ ለማ□ረፅ፣ ከረሀብ፣ ውርደትና ከድህነት አርማ ለማላቀቅ፣ ከሁሉ አስቀድሞ ሕዝባችንን ለንቃት፣ ለድርጅትና ለትምህርት የሚያበቃ ዲሞክራቲክ መንግሥት (የዘገየ ቢሆንም) ማምጣት መቻል አለብን □ላለሁ። □ሄ እንዴት ሊመጣ እንደሚችል በ□ሑ□ በስተኋላ ለመ□ቆም አሞክራለሁ።

8/ አቶ □ደሰ «ኢትዮጵያችን ብዙ ሚሊዮን ሊመግብ የሚችሉ 1.12 ሚሊዮን ስኴር ኪሎ ሜትር መሬት አላት» ብለ□ል። እውነት ነው በ1984 ዓ.ም. ለግብርና ሚኒስቴር ባደረግሁት ጥናት[3] ለ□ርሻ ተስማሚ የሆነ መሬት ስፋት ከ25-30 ሚሊዮን ሄክታር በኢትዮጵያችን እንደሚገኝ በግብርና ሚኒስቴር የመሬት አጠቃቀም መምሪጸ የተደረገው ጥናት ያመለክ□ል። ይኸም ከጠቅላላ መሬታችን ሲሰላ 22-27 መቶኛ ነው። በጠቅላላው ለግብርና (ለእርሻና ለእንስሳት እርባታ ማለት ነው) ምቹ የሆነው መሬታችን ግን ከአገሪቱ ጠቅላላ የመሬት ስፋት 80 በመቶ ነው። ከዚህ ውስጥ የመስኖ መሬት ከሦስት ሚሊዮን ሄክ□ር በላ□ እንደሆነ ብዙ ጥናቶች ይጠቁማሉ። እነዚህ አኃዞች በማናቸውም መለኪያ በጣም ከፍተኛ ናቸው።

ለእርሻና ለእንስሳት እርባታ ምቹ ከሆነው ከመሬታችን ስፋት ጐን አቶ ታደሰና አንባቢዎቼ ሌላም እንዲያውቁ የምፈልገው ቁም ነገር አለ። በዓለም ላይ ዓመቱን ሙሉ ማምረት የሚችሉ አገሮች በጣም ውስን ናቸው። ኢትዮጵያ በዚህ አንጻር የታደለች አገር ነች ማለት ይቻላል። ከመሬቷ አቀማመጥ የተነሳና ለኢኳተር ቅርብ በመሆኗ ብዙ ማይክሮ የአየር ጠባ□ች አሏት። እነዚህም አገራችን ኢትዮጵያ ዓመቱን ሙሉ ማምረት እንድትችል አድር□□□ል። ስለ□ህ ችግራችን መሬትና የአየር ጠባይ መጓደል ሳይሆን ምርታማ ሆኖ መሥራት የሚያስችል፣ ለንቃት፣ ለድርጅት፣ ለትምህርት እና ከመሀይምንት ለመላቀቅ ምቹ የሆነ መልካም አስተዳደር ወይም ዲሞክራቲክ መንግሥት ያለመኖር መሆኑ ያነጋግረን ይሆን?

---

[3] Yaicob Likke, 1992, "Restructuring of the Ministry of Agriculture and Environment", Addis Abeba, Ethiopia.

9/ አቶ ታደሰ ተማሪ ቤት በነበሩበት ጊዜ (ቢዚያን ጊዜ እኔም ነበርሁ) ያነሱ የነበረውን 'የመሬት ላራሹን' መፈክር ለረሀብና ለድህነት የዳረገን መፈክር ነው በማለት ጸወዕ□ታል:: አቶ ታደሰ የምራቸውን ሳይሆን ሊኰረኩሩን አስበው ነው ብዬ ለመውሰድ እፈልጋለሁ:: መሬት ላራሹማ ለኢት□ጵያ ሕዝብ መድህን ሆኖ በወቅቱ ከሰማየ ሰማያት እንደወረደ መና (ዳቦ) የተቆጠረ አልነበረምን? በጣት የሚቆጠሩ መሳፍንቶችና ባለባቶች ካልሆኑ በስተቀር በ1967ቱ የገጠር መሬት አዋጅ ያልተደሰተ ኢትዮጵያዊ ነበር ወይ? አንድ መሳፍንት በሺ ጋሻ የሚገመት ባዶ መሬት ይዞ ሳይሰራበት ተኮፍሶ የሚኖርበት፣ ከገባሩ ትንሽ ማሳ □ተ□ኞችውን ሰብል ከቤተሰቡ ጉሮሮ የሚነጥቅበት፣ በጥቂት ሜትር ሰፋት ድንበር መሬት አህትማማቾች፣ ወንድማማቾች፣ ቤተሰብ ከቤተሰብ፣ ጐረቤት ከጐረቤት፣ ሲጋጩ፣ ሲጣሉ፣ ሲካሰሱና ሲጋደሉ ከነበረበት ያላቀቀን ፍቱን መድህኒት አይደለምን?

10/ አቶ ታደሰ የመሬት ላራሹን እውነታ እንድናፈላልግ ብቻ ጠይቀው አላበቁም:: እንዲያውም፣ መሬት ላራሹን በሌላ መፈክር ተክተው አረፉት! «ውሃ ለራሹ ብለን (ከመሬት ጋር) አቀናጅተነው [illegible]» አንሆንም ነበር» ይሉናል:: የአቶ ታደሰ መሠረታዊ ጥናት ውሃ ልማት ላይ ያተኮረ [illegible] ወሰዱት እንጂ እውነት የመሬት ላራሹን መፈክር ይተከዋል ብለው [illegible] ምክንያቱም መሬት ምትክ የሌለው የግብርና መሠረ□ [illegible] ታደሰ የጠቀሷቸውና እኔም የጨመርኩ [illegible] ካለመሬት ዋጋ የላቸውምና!

ባጠቃላይ ግን በወቅቱ ተማሪዎች ሆነን የተነሳው የመሬት ላራሹ መፈክር ትክክል ነበር:: መሬት ላራሹ መፈክር ዛሬም አግባብ ያለው መፈክር ነው ብል አቶ ታደሰንና አንባቢዎቼን እንደማላሰደንቅና እንደማላሳዝን ተስፋ አደርጋለሁ::

ይሁንና አቶ ታደሰ «የመሬት ላራሹ መፈክርን ያስተጋባው ሁሉ እራሳችንን መርምረን እውነቱ ላይ እንድንደርስ ጥሪዬን አቀርባለሁ» እንዳሉት ሁሉ እኔም <u>በተለ□ ትርጉሙ</u> ይሁን እንጂ መሬት ላራሹን ያነሳነው ሁሉ እና አገር ወዳድ ኢት□□ጸዊ □ፉ ሁሉ፤ ተባብረን መሬት ላራሹን እስከ ሙሉ ትርጉሙና ጥቅሙ ለገበሬው ወይም ለአምራቹ ወገን እንዲውል እንዲደረግ ኃላፊነት ያለበት እና ሥልጣን ያለው <u>መንግሥት ላይ አስፈላጊውን ጫና ሁሉ</u> አንድናሳርፍ ጥሪዬን አስተላልፋለሁ፤'□ር ቢጸብር አንበሳ ያሥር ነውና!'

10/አቶ ታደሰ ለማለት የፈለጉት መ□□ሩ በአግባብ ሥራ ላይ አልዋለም፤ በተጓዳኝ ሊሠሩ የሚገቡ፤ ለምሳሌ የገበያ ሁኔ□፣ የግብርና ግብአትና ምክር አገልግሎት አቅርቦት፣ የገበሬ አደረጃጀትና አፈጻጸም፣ ወዘተ. በትክክል ሥራ ላይ አልዋሉም ነው:: በዚህም ምክንያት ለረሀብና ለድህነት በቅተናል የሚሉ □መስለኛል:: ይህ ከሆነ ሙሉ በሙሉ ከእርሳቸው ጋር አስማማለሁ::

11/ አቶ □□ሰ ምር□ማ ገበሬን ለመፍጠር ካስቀመጡት ነዓ ቦች አንዱ የዲሞክራቲክ መንግሥት መኖር ነው:: ለዲሞክራቲክ መንግሥት አቶ ታደሰ የሰጡትን ትርጉም በብዛኛው [illegible] «ለሁሉም ሰው እንደአባት» ሆኖ ማገልገል አለበት ያሉትን ግን እንዲያነሱ በአክብሮት □□□ቃለሁ:: [illegible] በመሰረቱ [illegible] የመንግሥትን አባትነት ከፊውዳሉ ሥርዓት የወረስነው ካልሆነ በስተቀር ዲሞክራቲክ መንግሥታት በሚ□ኙባቸው አገሮች ሁሉ መንግሥት <u>የሕዝብ አገልጋይ እንጂ አባት አይደለም</u>:: አቶ □□ሰ ምናልባት እንዳለፉት 30 ዓመታት መንግስቶቻችን፣ መንግሥት ጨካኝና አድሎአዊ መሆን አይገባውም ለማለት ያነሱት ሊሆን ይችላል:: ምክንያቱም <u>የሕዝብ አገልፉ□ ጨካኝም አ□ሎአዊም አይደለምና!</u>

12/ አቶ □□ሰ ስለ□ሞ□ራቲ□ መንግሥት ሲያብራሩ የሕዝቡንም ኃላፊነት፣ መብትና ሥልጣን አንስተዋል:: በተለይ እኔ እዚህ ላይ <u>□ፉዕሚ</u> ማንሳት የምፈለገው አቶ ታደሰ የጻፉትን አንድ ቁም ነ□ር አስመልክቼ ነው:: □ርሱም «በሥነስርዓት መወያየት፣ ሀሳብን መዕለ□፣ መብታችንን፣ ግዴታችንን፣ ማወቅ አለብን» የሚለውን ፍሬ ሃሳብ!

ከዚህ ጋር አያይዘው አቶ □□ሰ እንደሚከተለው ይላሉ:: «ዲሞክራቲክ መንግሥት በአገራችን <u>ካልተመሠረተ በምንም ዓይነት</u> (ሰረ□ □ኔ) ምርታማ ገበሬ በማፍራት ረሀብንና ድህነትን ከኢትዮጵያ አናጠፋም» ይላሉ::

አዎን እኔም <u>ሙሉ በሙሉ</u> ከአቶ ታደሰ ጐን ተሰል□ በ21ኛው □□ለ ዘመን ካለ ዲሞክራቲክ ሥርዓትና መንግሥት ረሀብንና ድህነትን ማጥፋት ከቶ አይቻልም ባይ ነኝ:: በተጨማሪ በሥነስርዓት መወያየት፣ ሀሳብን ካለፍርሀትና ተጽዕኖ በነፃ መግለጽ፣ መብታችንን አውቀን ማስከበርና ግዴታችንን መወጣት ለዲሞክራሲያዊ መንግሥት ወይም ለመልካም አስተዳደር መመስረት መሠረታዊ ከመሆናቸውም በላይ የዲሞክራሲያዊ መንግሥት መገለጫም ናቸው □ላለሁ:: □ስቲ በ□ር□ር እንያቸው::

12.1/ [illegible] «የሥነ ሥርዓት ... መወያየት» [illegible] አገር ወዳድ ናቸው □ላለሁ:: በ□ህ 13 □መታት ከንግግራችን መካከል የጠፋውን ማለትም 'መወያየት' የተባለውን ቃል ተጠቅመዋልና!

አቶ ታደሰ እና አንባቢዎቼ እንደምታስታውሱት በዚህ ረጅም □መታት ውስጥ በየቤታችን፣ ከጓደኞቻችን ጋር፣ በየመሥሪያ ቤታችን፣ በታላቅ ስብሰባ ቦታዎች በጠርላማ ጭምር በሁሉም ሥፍራ የምንጠቀመው ወሬ የሚለውን ቃል ብቻ ነው:: የምናወራው፣ እያወራን ያለነው፣ የሚል እንጂ፤ ንግግር፣ እየተነጋገርን ያለነው፤ ውይይት፣ እየተወያየን ያለነው፤ የሚሉት ቃላት ከመዝገበ ቃላታችን ውጭ ሆነዋል::

የከሣቴ ብርሃን ተሰማ ያማርኛ መዝገበ ቃላት እንደሚተረጉመው ወሬ ማለት «ሰው ሁሉ በአ□ምሮ የሚናገረውና የሚያወራው ንግግር፣ ፊ □□፣ ቧልት፣ □ሪ□፣ ወሬ ነው» ይላል:: ለምሳሌ ይልና «የወሬ መንደር ሲባል እውነትና ሀሰት ያልተለየ ወሬ ይባላል» ይላል:: ስለዚህ ወሬ ማለት በአጠቃላይ በሀሳባችን ያለ ፌዝ ወ□ም ተረብ እንጂ ውይይት ነው ማለት አይቻልም:: አቶ □□ሰ እንዳሳሰቡት እኔም ወሬን ትተን መወያየት፣ መነጋገር መጀመር አለብን □ላለሁ::

አቶ ታደሰ እና አንባቢዎቼ ቢፈቅዱልኝ በሥነስርዓት መወያየት ምን ማለት እንደሆነ ባጭሩ መፅለ□ እፈቅዳለሁ:: ምክንያቱም በኔ እይታና እምነት ባለፉት 30 □መታት የኢትዮጵያ አብ□ት ዋነኛው ውድቀት የተማረው □□ል በተለ□ም □ምሁሩ አብሮ መወያየት ያለመቻል፣ ተነጋግሮ ለአንድ ዓላማ ለመገዛት በቁርጠኝነት ያለመፈለግ፣ ተ□ማምሬ □ሚጸስማማዉን ለመያዝ ያለመሞከር፣ የሚለያየውን ለምን ብሎ ጠይቆ መሠረቱን አውቆ ለማስታረቅ፣ ለማቻቻል፣ ያለመጣር ነው ብዬ ስለማስብና በሥነስርዓት መወያየት በፋራ ለመቆምና ከአደጋ ለመዳን አስፈላጊና መሰረታዊ መሆኑን ላሰምርበት ስለምፈልግ ነው:: ምሁሩ በሥነስርዓት ለመወያየት ባለመቻሉም ጠንካራ ድርጅት ፈጥሮ የ1966ቱን የኢትዮጵያን አብዮት ከግብ ለማድረስ የመንግሥት ሥልጣን ለመጨበጥ ሳ□በቃ ቀረና አመራሩን ለወ□□ሩ ክፍል፣ ከዚያም ወዲህ ስህተቱን ተገንዝቦ ለመ□ረም ቁር□ኛ ጥረት ባለማድረጉና ዳግም ጠንካራ ድርጅት ፈጥሮ ባለመገኙቱ አሁንም የኢትዮጵያን ሕዝብ ሥልጣን ለሕወሐት-መራሽ አንድ ቡድን አሳልፎ መስጠቱን ለማስ□ወስ ስለፈለግሁ ጭምር ነው:: በአጭሩ በሥነስርዓት መወያየት ግዴታችን እንጂ ቅንጦት ያለመሆኑ ግንዛቤ ማፅኘት አለበት ባይ ነኝ::

አቶ □ምሩ ወንድምገኙሁ[4] ከላይ በጠቀስኩት በአቶ ጥላሁን ተሾመ ጥናት ላይ ያቀረቡትን አስተያየት አስመልክቶ ምሁሩ ስለሚታማበት ያነሱትን እኔም አቶ ታደሰና አንባቢዎቼ እንዲያጠኑት እዚህ ላይ መዓቀስ □ወ□ለሁ::

> «በአገራችን ያሉ ምሁራን ከመምራት ይልቅ መከተልን፣ ከመቅደም ይልቅ ጭራነትን፣ ከመናገር ይልቅ ማድፈጥን □መር□ሉ ...» □ህ እስከ መቼ?

በሥነስርዓት መወያየት ማለት ጸሰራር ስርአትን ቀይሶ፣ ፅ□ ወስዶ፣ በማሰብ፣ በማገናዘብ፣ በመደማመጥ፣ በመቻቻል፣ ሳይሰለቹ፣ ሳይ□□ቱ፣ ሁሌ □ፋራ ዓላማን በፊት ለፊት በመመልከት ተነጋግሮ ሳይወናበዱ፣ በተነሳው ርእስ ላይ ስምምነት መድረስ ወይም በጉዳዩ ላይ ባንድነት መቆም ማለት ነው □ላለሁ::

በሥነስርዓት መወያየት ማለት □□ፅመ□ለሁ፣ ጸሰራር □□ ቀ□ሶ፣ □□ ወስ□፣ በተ□ለ□ው □ፋራ ጉዳይ ላይ በማሰብ፣ በማገናዘብ፣ በመ□ማመዓ፣ በመቻቻል፣ ሳ□□□ቱ ተነጋግሮ ለተወሰነ ዓላማ ተስማሚ የሆነውን ሀሳብ መቀበልና በሥራ መተር□ም ብቻም አይደለም:: የማንፈልገውንም ወይም የማንስማማበትንም ሀሳብ ለመስማት፣ ለማስተናገድ፣ ዝግጁ ሆኖ በቅንነት በጋራ ጉዳዮች ላይ በማተኮር ከስምምነት ላይ ለመድረስ ወይም በጋራ ለመቆም መጣርን □ፊ ምራል:: ከሁሉ በላይ ግን በሥነሥርዓት መወያየት ማለት የሀሳብ ልዩነትን በጠላትነት ወስዶ ለመጠፋፋት መፈላለግ ሳይሆን እንዲያውም የሀሳብ ልዩነት የለውጥና የዕድገት መሰረት መሆኑን ተገንዝቦ በጋራ ለመሥራት የሚቻልበትን ዘዴ መቀየስ ነው እላለሁ:: በአጠቃላይ የሀሳብ ልዩነት ከጥላቻ ፖለቲካ ፊ ርሶ መላቀቅ አለበት ባይ ነኝ፤ አቶ ጥላሁን ተሾመ □ሕፅ ምሁር ቀ□ም ሲል በጠቀስኩት ንግግራቸው እንዳሉትም «የሀሳብ ልዩነት የማህበራዊ ሕይወት ማጣፈጫ ቅመም (ጭምር) ነውና»!

12.2/ አቶ ታደሰ ያነሱት ሁለተኛው የዲሞክራቲክ መንግሥት መሰረትና መገለጫ ሀሳብን መግለጽ ነው:: ሀሳብን መግለጽ ሲባል በየቦታውና በ□□ሬው ማውራት፣ በጋዜጦችና በመጽሔቶች ላይ መፃፍ ብቻ ሳይሆን በነፃ፣ የህዝቡን ስሜት ሊቀሰቅሱ፣ ሕዝቡን ሊያስተምሩና ለተፈለገው ዓላማ ሊያነሳሱ በሚችሉ፣ ፍትህዊነታቸው በዓለም መ□ረ□ በታወቁ ዘዴዎች፣ በተለይም በነፃ፣ ካላንዳች ፍርሀትና ካለማንም ተጽኖ ሰላማዊ ሰልፍ የማድረግና፣ በራዲ□ና በተሌቪዥን የኢትዮጵያ ሕዝብ ፍላጐቱን፣ ጉዳቱን፣ የሚያሰማበት መብት ይጨምራል:: ሀሳብን ካለፍርሀትና ካለተጽዕኖ በነፃ መግለጽ በአገራችን ሕ□መንግሥትም ማወቅ ብቻ ሳይሆን ሕዝቡ እንዳስፈላጊነቱ በተፅባር ማ□ል እንዲችል ሁኔታዎችም በመንግሥት መመቻቸታቸው መረጋገጥ አለበት ማለት ነው::

ይህንን ደግሞ መንግሥት በየትኛውም ሀገርና ወቅት ወ□ በ□ቃዐ የሚሰጠው መብት ሳይሆን በሕ□ቡ ተ□□ ሲያደርገው የኖረ፣ ዛሬም በፅ□ፀ እያደረገ ያለ፣ ወደፊትም በፅ□□ □ሚጸ□ር□ው እንጂ በው□ታ እንዲያደርግ ውስ□ዊ ባህሪው አይፈቅድለትም፤ በመሰረቱ መንግሥት የማስገደጃ መሳሪያ ነውና! ሕዝቡ ደግሞ ሀሳቡን ካለ ፍርሀት፣ ካለ ተጽዕኖ፣ በነፃ የመግለጽ መብቱን ሊጐናፀፍ የሚችለው ትንሽ መሠዋትነት ከፍሎ ትልቅ መሠዋትነት ማስቀረት ሲችል ብቻ መሆኑን

---

[4] አቶ □ምሩ ወንድምአገኙሁ፣ 'በአቶ ጥላሁን ተሾመ □ሑ□ ላ□ □ቀረበ አስተያየት፣ "Economic Foucs" Vol. 5 No. 4.

ማወቅ ይኖርብናል:: ይህ ማለት መሪዎቹ ሲዋከቡ፣ ሲንገላቱ፣ ሲ□ሰሩ፣ ሲገደሉ፣ መሪዎቹ ለቆሙለት ዓላማ ተከታዮቻቸው በጽኑ ሲቆሙና ሲታገሉ ማለት ነው:: ይህንን ለሕዝብ ልናስተምረው ይገባል፤ የሰብአዊ መብት አካል ነውና!

□ህዕ ምሁሩ አቶ ጥላሁን[5] በርዕሳቸው ላይ ንግግር እንዲያደርጉ በተጠየቁበት ጊዜ በሀሳባቸው ከመጡት ሁለት ዓጸቄዎች አንደኛውን ሲገልጹ ያሉትን በመጥቀስ እራሳችንን እንድንፈትሸበትና እርስ በእርስም እንድንወያይበት፣ ከተፈጥሮ ሕግ አልፎም በአገራችን ሕገ መንግሥት ስለመቀረጹና ስለተግባራዊነቱ እንድንመረምር እጋብዛለሁ::

«አንተ ሰው ሊያናግር የሚችል የሕግ ጥላ ስለመኖሩና ቢኖርስ ለሕጉ ተገቢ በሆነ ሥርሀት ውስጥ ስለመ□ችህ ምን ያህል □ርዕ□ኛ ነህ? ትንሽ እንደመሸበር ስል ሰወኛዉ እኔነቴ ደግሞ ገሰጸ አደረገኝ፣ እንዲህ ብሎ፣ አሁንስ አበዛኸው! የምን ጥላ ነው የምትፈልገው? ሰብአዊ ፍጡር አይደለህም እንዴ? መናገር እኮ እንደ መስማት ሁሉ፣ እንደ ሌሎቹ ተፈዓሮአዊ ባሕሪዎችህ ሁሉ፣ ወደዚህ ዓለም ይዘኸው የመጣኸውና አብሮህም ወ□ መቃብር □ሚወር□ ባህሪ ነው፣ ማንም የማይሰጥህ፣ ማንም የማይነሳህ፣ ይልቅዬስ ወደ ጉዳዩ ግባና የምትለውን በል!»

በ□ህ ጉዳይ መብታችንን ሊጸስተምሩን፣ የማስከበሩም ኃላፊነት በተናጠልና በጋራ በሁላችንም ላይ መውደቁን ፓርቲዎች፣ የግልና የመንግሥት ሚዲያዎች ከፍተኛ ኃላፊነት እንዳለባቸው ማስታወስ አስፈላጊ ነው ብዬ አምናለሁ::

በተጨማሪ አቶ ጥላሁን[6] ስለ መንግሥት፣ ስለ ሕገ መንግሥት፣ ስለ ግለሰብ መብትና ስለ ሕዝብ ግንኙነት የሚሉትን መጥቀስ □ሻለሁ::

«ሕግ በመንግሥት የሚወጣ ቢሆንም የሕዝብ ፈቃ□ መ□ለ□ መሳሪያ ነውና አንድ ጊዜ ከወጣ መንግሥትም ቢሆን ለሕግ የመገዛት ግዴታ አለበት...»

«በዲሞክራሲ አስተሳሰብ በሕዝብና በመንግሥት መካከል ላለው ግንኙነት መሰረቱ በሁለቱ መሐል የሚደረገው ውል ነው:: ከሕግም ከመንግሥትም ቀድመው የነበሩት ሕብረተሰብና ሕብረተሰብን የሚያቋቁሙት ግለሰቦች ናቸው:: ግለሰቦች ደግሞ ከልደት እስከ ሞት ከመብት ጋር የሚኖሩ ናቸው:: □ህን መብታቸውን እንዲያከብርና እንዲያስጠብቅ፣ በመሐከላቸው ሊነሱ የሚችሉ አለመግባባቶችንም በገለልተኝነት እየተመለከተ ተገቢውን እንዲያደርግ ከመብታቸው የተወሰነውን ቀንሰው መንግሥት ብለው ላቋቋሙት አካል □ሰ□□ል:: □ህ ስሌ□ም መንግሥታዊ ሥልጣን ይሆናል::»

«ሕግ ማድረግ የሚችለው ለመብቶች ይፋዊ ዕውቅና፣ ለመከበራቸውም ማህበራዊ ዋስትና መስጠት ነው:: የነፃነት እጦት፣ የመብት መረገጥ፣ የአስተዳደር ጭቆና እና የኢኮኖሚ ብዝበዛ የሚመጣው መንግሥት፣ ቡድኖች ወይም ግለሰቦች በተለያዩ መንገዶች ይህን አስተሳሰብ አልቀበል በሚሉበት ጊዜ ነው::»

«ለመንግሥት ሕልውና መነሻውም መድረሻውም ይህን የዜጐችን መብት ለማስከበር ብሎ የገባውን ማህበራዊ ውል በብቃት መወጣት መቻሉ ነው::»

«... (□ህ) ዕ□ታ ... (ከ) አደራ ዉል ፋር (□መሳሰላል):: ባለአደራው አደራውን የበላ እለት በሁለቱ መካከል ያለው ግንኙነት ሊቋረጥ እንደሚችል ሁሉ መንግሥትም ይህን ማህበራዊ ውል የተጣለበትን ግዴ□ □ማ□ወ□ በሚሆንበት ጊዜ በእርሱና አደራውን በሰ□ው ሕ□ብ መሀል ጸለዉ ግንኙነት ይቋረጣል:: የሚቋረጠውም እንደ ነገሩ ሁኔ□ በሰላማዊ መንገድ ካልሆነም በአመጽ ነው::»

«ሕገ መንግሥታዊነት የሰው ልጅ ለራሱ ነፃነት ያለው ርዕይ እውን የሚሆንበት ሂደት ነው ማለት ይቻላል::»

እንደሚታወሰው የ1966 ዓ.ም. የኢትዮጵያ አብዮት የዚህ የህዝቡ ለመብቱ ቀናኢነት፣ አልበገርነት፣ በቃኝ ለመብቴ፣ መገለጫ አልነበረምን? ያንን ሁኔታ ለማየት ዳግም የሚጓጓ ይኖር ይሆን? ወይንስ ከዚያ በመለስ ልናደርጋቸው የሚገቡና ያ ለአንድ ትውልድ እልቂት ምክንያት የሆነው ችግር □ዕመኛ እንዳይመለስ የምናስወግድበት የፖለቲካ ፈቃደኝነት አለን?

12.3/ ዲሞክራሲን በመገንባት ሂደት አቶ ታደሰ ያነሱት ሦስተኛዉ □□□ መብታችንና ግዴታችንን ማወቅ አለብን ያሉት ናቸው:: ቀላል አነጋገር አይደለም:: ከ1966 ዓ.ም. የኢትዮጵያ አብ□ት መባቻ መዲህ የትኛው መንግሥት ነው መብታችንን ሲያስረዳን ወይም ሲያስተምረን የታየው? ማን መንግሥት ነው ስለ ሕገመንግሥቱ በትምህርት ቤት ልጆቻችንን ያስተማረልን? ማነው በየጋዜጣው፣ በ□ሬ□□ውና በየቴሌቪዥኑ የሕዝብ መብት ይኸ ነው ብሎ ያስተዋወቀው? የመንግሥት ግዴ□ ይህ ነው፣ የመንግስትና የሕዝብ ግንኙነት የአገልጋይና የተገልጋይ ነው ብሎ የነገረን፣ ያስታወቀን፣ የቱ መንግሥት ነው? የቱ የመንግሥት መገናኛ ብዙሀን ነው ሕዝቡን ለግዴታ ከማሰለፍ በስተቀር፣ መብትህ ይኸ ነው፣ ለማስከበር ከተጣጣርክ መንግስትንም ትደ□□□ለህ፣ ዉ□,□ማም እንዲሆን ትረዳዋለህ፣ ጠንካራ መንግሥት እና አገር ትገነባለህ ብሎ ያለን?

[5] Ibid p.1.
[6] Ibid p.2 & 3.

አንድ ምሳሌ እዚህ ላይ ላነሣ እወዳለሁ፡፡ ኢትዮጵያዊ የውጭ ጠላት ሲመጣበት ለምንድን ነው ተኳርፈው የነበሩትም ኩርፊያቸውን ወደ ጐን ትተው በአንድነት ተምመዉ □ላታቸውን የሚጋፈጡት? በታሪካችን የምናውቃቸው መንግስታት ሁሉ ስለርሱ ጀግንነት፣ ስለእርሱ ጉብዝናና አይበገሬነት፣ ለአገሩ፣ ለወገኑ፣ ቀናኢነት የሚነግሩት፣ የሚለፍፉት፣ መንግስታቸው፣ ስልጣናቸው ሲናጋ ብቻ አይደለምን? ሕዝቡም መንግሥት በሚለፍፈው የጀግንነት ቀረርቶ ተደፋፍሮ ይነሳሳና ጠላቱን □ባቅ □መታል፡፡ ጦርነቱ ካበቃ በኋላስ! □ሱማ! እንደ ጥንቱ፣ መንግሥት ህዝቡን አፍኖ መያዝ! ቀጥቅጦ መግዛት! □ጸስ□ራራ የሥልጣን እድሜውን ማራዘም! በጋራ ሳይሆን በተናጠል እንዲቆምና ለየብቻ እንዲመታ ማድረግ! አይደለምን?

ስለዚህ የተወደዳችሁ አንባቢዎች፣ የኢትዮጵያ የረሃብና ድህነት መቋጫው አቶ ታደሰ እንዳሉት ዲሞክራሲያዊ መንግሥት መገንባት ቢሆንም መልካም አስተዳደር የሚያራምድ መንግሥት ሊመጣ የሚችለው እንዴት ነው? ብለን በያለንበት መጠየቅ፣ መነጋገር፣ ያለብን ይመስለኛል፡፡

አቶ ታደሰ እንዳሳሰቡት እውነተኛ ዲሞክራቲክ መንግሥት ልንመሠርት የምንችለው ግን፤

1ኛ/ በሥነስርዓት ተወያይተን ለጋራ ዓላማ በቁርጠኝነት እስከ መስዋዕትነት መቆም ስንችል፣

2ኛ/ ሀሳባችንን የታወቁትን ሰብዓዊ መብቶች በመቀ□ም ካለ□ርሀት እና ካለተ□እኖ በነጻ ስንገልጽ፤ ማለትም ከሰማይና[7] ከመንግስት ሥፌ□ ሳንጠብቅ በተለያዩ ዘዴዎች ሃሳብ በነጻ የመግለጽ መብታችንን በራሳችን ጥረት ማስከበር ስንችል፣ እና

3ኛ/ ኢትዮጵያዊ ሁሉ መብቱን አውቆ ለማስከበር፣ በተናጠልም ሆነ በህብረት ዝግጁ በመሆን፤ ትንሽ መስዋዕትነት በግል እና በጋራ ከፍሎ፣ ትልቅ መስዋዕትነት ማዳን እንዳለበት ተረድቶ ሲቀበልና በቁርጠኝነት ሲታገል፣ በግፍ የታሰሩትንና የወደቁትን መሪዎቻችንን ዓርማ ይዘን ጉዞውን ስንቀጥል፣ አንድ ድርጅት ከሕግ ውጭ ሲጠቃ ሌሎች በግልም በጋራም ሲደግፉት፣ ብቻ መሆኑን መገንዘብ ስንችል ነው እላለሁ፡፡

13/ አቶ ታደሰ ረሀብንና ድህነትን ለመቆጣጠር እና ብሎም ለማጥፋት ያቀረቡት መፍትሄ □መሬት ላራሹን መፈክር ከውሀ ጋር ማቀናጀት ነው ብለዋል፡፡ ይኸንንም በምሳሌ ሲያስደግፉ ለባዕድ አሳልፈን ከምንሰጠው 130 ቢሊ□ን ሜትር ኩብ የውሀ ሀብታችን ውስጥ 27 ቢሊ□ን ሜትር ኩብ እንኳን ለመስኖ ብንጠቀም 2.6 ሚሊ□ን ወጣት (አባወራ) እናስቀጥራለን፣ 2.6 ሚሊ□ን ሄክታር በዓመት እናለማለን ይላሉ፣ (እኔ እስከ 3.9 ሚሊ□ን ሄክ□ር ምር□ማ ማ□ረፅ ይቻላል ባይ ነኝ፤ በዓመት እስከ ሁለት ጊዜ ማምረት ይቻላልና!)፣ □ሚ□ኘው ምርት 260 ሚሊ□ን ኩንታል ይላሉ፣ (እኔ እርሳቸው ያሰቡትን 50 ኩን□ል በሄ□□ር ምርትማነት ዝቅተኛ ቢሆንም እንዳለ በመቀበል 390 ሚሊዮን ኩንታል ማምረት ይቻላል ባይ ነኝ)፡፡ አቶ ታደሰ የገመቱትን የኤሌትሪክ ኃይልና የውሃ ላይ መንገድ እንዲሁም የተመኑትን ወ□ ለ□□ዉ እንዳለ በመያዝ እና ለልማቱ የሚፈጀውን ጊዜ ግን □ዓ□ በማድረግ ኢትዮጵያ በሚቀዓለዉ 25 □መታት ከረሃብና ከድህነት መላቀቅ ብቻ ሳይሆን ባለፀጋ የመሆን ዕድሏ ሰፊ ነው □ላለሁ፡፡ □ሩቅ ምሥራቅ አገር 'አራቱ ጉበዞች' ከ15-25 ዓመት ባልበለ□ □□ ዉስዓ በ□ለም ሀብታም ከሚባሉ ጥቂት አገሮች ጐራ አልተሰለፉምን? ኢትዮጵያችን በሕዝብና በተፈዓሮ □ምቅ ሀብታችን ከእነሱ አገሮች የተሻለች ለመሆንዋ እናውቅ ይሆን?

እነዚህን ከላይ የዘረዘርኳቸውን አኃዞች የአቶ ታደሰን ሀሳብ ለማጠናከር ያቀረብሁ ሲሆን እርሳቸው ያሳሰቡንን ከላይ የጠቀስኳቸውን አራት አበይት የመልካም አስተዳደር ምንጭና መገለጫ የሆኑትን መሣሪያዎች በቆራጥነት ተግባራዊ ካደረግን ግን አቶ ታደሰ ባቀረቡት መሠረት ኢትዮጵያ ከረሀብና ከድህነት ተላቅቃ አንደገና ሰብአዊ ክብሯን ትጐናፀፋለች፣ ትልቅነቷንም ታረጋግጣለች የሚል ጽኑ እምነት አለኝ፡፡

14/ አቶ ታደሰ ይኸንን ዕቅድ ተፅባራዊ ለማ□ረፅ «□□ጸ ምንድን ነው ችግሩ! ለምን ይህን መፍትሄ ሥራ ላይ አላዋልነውም?» ብለው ይጠይቁና የሚከተለውን መልስ ይሰጡናል፡፡

በጋራ ብንሮጥ፣ በጉልበት ብቻ ብንጠቀም፣ ከረሀብና ከድህነት ውርደት እናመልጣለን ማለት እንዳልሆነ ይነግሩናል፡፡ መፍትሄውን ሲጸበስሩን ግን ለአንድ አባወራ አንድ ሄክታር መስኖ ገብ መሬትና አምስት ሺህ ሜትሪክ ኩብ ውሃ መስጠት ነው ይላሉ፡፡ እኔም በእርሳቸው ሀሳብ እስማማለሁ፡፡ እንዲያውም ለሚቀጥሉት 25 □መታት አንድ አባወራ መስኖ ገብ አንድ ሄክታር መሬትና ውሃ ካገኘና አምስት የቤተሰብ አባላት ቢኖሩት ከ 3000 ብር ያላነሰ በዓመት የነፍስ ወከፍ ገቢ ሊያገኝ ስለሚችል ቤተሰቡና □ርሱ በቀን ሦስት ጊዜ በመብላት፣ ንጹህ ውሃ በመጠጣት፣

[7] □□ህ ላ□ 'ከሰማይ' በማለት የተጠቀምኩት የፈጣሪን ሥራ እና ችሎታ ለመፈታተን ሳይሆን 'ዓ ረሀ ፅ ረሀ ብላ' የተባለውን የመጽሐፍ ቅዱስ ትዕዛዝ ለማስታወስና ለዓ ረታችን ረድኤቱ እንዳይለየን፣ ለስፌታውም ማመስገን እንዳለብን፣ ለማስገንዘብ ጭምር ነው፡፡

ንጽህናቸውንና ጤንነታቸውን በመ□በቅ እንዲሁም ልጆቻቸውን በማስተማር፣ እውነተኛ ልብስ በመልበስና መጠለያ በመገንባት የማይናቅ ሕይወት ሊኖሩ እንደሚችሉ መገመት ይቻላል ባይ ነኝ:: በዚህ ስሌት መሠረት 2,6ጪጪጪጪ ሄ□ታር መሬት ላይ ሁለት ሚሊዮን ስድስት መቶ ሺህ አባወራዎች ወይም 13 ሚሊዮን ሕዝብ ተጠቃሚ ይሆናል ማለት ነው:: ይህ ደግሞ የዛሬ 25 ዓመት የሕዝባችን ቁጥር ይደርሳል ከሚባለው ግምት ጋር ሲነፃፀር አንድ ስምንተኛ ነው:: የሚመረተው ሰብል አገሪቱን መግቦ ሕዝቡን ከረሃብ ከማላቀቅ ባሻገር ከፍተኛ ምርት ለውጭ ገበያ በማቅረብ ከፍተኛ የውጭ ምንዛሬ ያስገኝልናል፣ በልማት ከፍተኛውን ማነቆም ያስወግድልናል ማለት ነው::

በመሆኑም የግብርናውን ሥራ ተከትሎ በአገሪቱ ሌሎች የኢኮኖሚ ዘርፎች የሚከፈተው የሥራ ዕድልና እንቅስቃሴ የሚያስከትለው ልማት በትንሹ ሁለትና ሦስት □ዓ□ ስለሚሆን ኢትዮጵያን ከረሃብና ከድህነት ማላቀቅ ብቻ ሳይሆን የዓለም ባንክ ከዛሬ 54 ዓመት በፊት እንደተነበየው ኢትዮጵያችን እውነተኛ የመካከለኛ ምሥራቅ □□ቦ ቅርጫት ለመሆን ትችላለች:: ከዓለም ባለፀጋ አገሮች ተር□ም ለመቀመጥ ሁኔታዎች □□□ሩላ□ል::

ስለዚህ አቶ ታደሰ እንዳሳሰቡት በዝናብ ላይ መተማመንን አቁመን የመስኖ ሀብታችንን በመጠቀም ከአሳፋሪ ረሃብ እና ልመና እንዲሁም ከድህነት እንድንላቀቅ ከላይ አቶ ታደሰ ያስቀመጡትን ማለትም፤

➢ በመጀመሪያ በሥነሥርዓት መወያየትን ባሕላችን ማድረግ አለብን፣

➢ ከዚያም ሀሳባችንን በ□ወቁ የተፈጥሮ መብቶቻችን ተጠቅመን ከለአንዳች □ርሃትና ተ□ዕኖ በነፃ ለመፅለ□ <u>ራሳችንን ማስቻል</u> አለብን::

➢ በመሬ ረሻም መብታችንን አውቀን ቀናኢነታችንን በማረፉ□ዓ እስከ መስዋዕትነት ድረስ በመጓዝ ዲሞክራሲያዊ መንግሥት የምናረጋግጥ መሆናችንን ለወዳጅም ለጠላትም ማሳወቅ፤ ግዴታችንንም የምናከብር ጥንቁቅ ሕዝብ መሆናችንን በግልም በጋራም ማሳየት መቻል አለብን እላለሁ::

15/ አቶ ታደሰ የመሬት ላራሹን መፈክር በማዳበር እንደሚከተለው ይሉናል:: «የመሬት ላራሹን መፈክር ተሸክመን በዞርንበት ጊዜ ዲሞክራቲክ መንግሥት ላራሹ፣ ውሃ ላራሹ፣ ብለን አነዚህንም ሁለት ጉ□□ች አብረን ዘምረን አስተጋብተን ቢሆን ኖሮ ዛሬ ምርታማ ገበሬ እናገኝ ነበር» ይላሉ:: አዎን አቶ □□ሰ እውነት- ን ነው! እነዚህን ሁለቱንና ሌሎችንም ከላይ ያነሳናቸውን ተግባራዊ አድርገን ቢሆን ኖሮ ምንኛ ምርታማ ኢትዮጵያን በፈጠርን! ምንኛ ረሀብን ከኋላችን ትተን የታሪክ አተላ ባደረግን! ምንኛ ድህነትን ከምድረ ኢትዮጵያ ባስወገድን! ቢያንስ ኢትዮጵያን በOxford dictionary ውስዓ በባለፀጋነት ባናስገባትም ወይም ባናስጠራትም (ወዳጅነታችን ለዚህ □ታደለ ነው የሚል እምነት ዛሬ የለኝምና)፤ ግን፣ ግን፣ ቢያንስ <u>የኢትዮጵያን የረሀብተኛ ተምሳሌትነት እናስወጣ ነበር</u> ብዬ እገምታለሁ::

ይሁን እንጂ አቶ ታደሰንና አንባቢዎቼን ማስ□ወስ □ም□ል□ው: መሬት ለራሹ ባልንበት ወቅት <u>ዲሞክራሲ አሁኑኑ! ሕ□ባዊ መንግሥት አሁኑኑ</u>! አላልንም? ጸ□ኘነውስ መልስ ማስፈራራት፣ እሥራት፣ እንግልት፣ ግ□ጸ፣ አልነበረምን? ከዚያስ! □ተማረው: □□ል በተለ□ ምሁሩ ባለመነጋገሩ፣ ባለመወጸ□ቱ፣ ባለመ□ማመ□·፣ ባለመቻቻሉ፣ ለጋራ ዓላማ ለመሥራት ቁርጠኝነት በማጣቱ የኢትዮጵያን ሕዝብ ሥልጣን አሣልፎ ለወ□□ራዊው: □ርዕ ሰጥቶ፣ ለዛሬው ክፉ ቀን፣ ለአገር መገንጠል እና ለጐሣ ፖለቲካ አልበቃንም? ይህ አሳብ የብሔረሰቦችን □ታወቁ መብቶች፣ በሌሎች ዲሞክራቲክ አገሮች ጭምር ተግባራዊ በመሆን ያሉትን ማለትም ራስን ማስተዳደር፣ የራስ ቋንቋና ባሕል ማዳበር የማይገድብ መሆኑ መታወቅ አለበት:: ስለዚህ ለአቶ ታደሰ ያለኝ ታላቅ አክብሮት እንደተጠበቀ ሆኖ ለረሀብና ለውርደት የዳረገን የመሬት ላራሹ መፈክራችን <u>ሳይሆን</u> □እርሳቸውና □እኔ ዕድሜ ኢትዮጵያውያን □ተማረው: □□ል <u>ለፉራ □ላማ የመሥራቱ ቁራጥ ወኔ ማ□ታችን ነው</u> አላለሁ::

አቶ □ምሩም ከላይ በጠቀስኩት አስተያየት ውስጥ እንዳሉት ምሁሩ «ከመምራት ይልቅ መከተል፣ ከመቅደም ይልቅ ጭራነትን፣ ከመናገር ይልቅ ማድፈጥን» በመምረጡ አይደለምን? ኢትዮጵያችን ለድህነት ተጋልጣ፣ ህዝባችን ኋላ ቀር ሆኖ የዓለም መሳቂያና መዘባበቻ እየሆን ያለነው? ብጽ መ□□ቅ □ወ□ለሁ::

□ሮ□ሰር ባሕሩ የኢትዮጵያ ኤኮኖሚክስ ባለሙያዎች ማህበር ባ□ፉ□ው: «□ክ□ 2ወ2ወ በኢትዮጵያ» የመጀመሪያ መድረክ ላይ ባቀረቡት «ምን ዓለምን? የት ደረስን? ወዴትስ እያመራን ይሆን?» በሚለው ጥናታቸው[8] እንዳሉት እኔም <u>ኢትዮጵያ ከምፀት እንድትላቀቅ የምሁሩ ጽንፈኝነት ማብቃት አለበት</u> □ላለሁ:: ስለ□ህ አቶ ታደሰ እንዳሉት ከረሀብ ለመላቀቅ፣ ከተዋራጅነት ልመና ለመውጣት፣ ድህነትን አሽቀንጥሮ ለመጣል፣ የኢትዮጵያን የተፈጥሮ ሀብት ለጋራ ጥቅም በአግባቡ ለማ□ል፣ <u>□መ□መሪጸው: □ርምጽ</u> በአጠቃላይ የተማረውን ክፍል በተለ□ □ዕሞ □ምሁሩን ጽንፈኝነት

---

[8] ባሕሩ □ው:□ (□□ሪ□ □ሮ□ሰር)፣ 'ምን አለምን? የት ደረስን? ወዴትስ እየመራን ይሆን?' "Economic Focus" of the Ethiopian Economic Association (EEA), Vol. 5, No. 3, (June, 2003), Addis Abeba, pp. 3-12.

በሥነስርዓት ውይይት አሰወግዶ ለጋራ ዓላማ በጋራ መሥራት፣ በጋራ መቆም ነው □ላለሁ::

16/ አቶ ታደሰ ከላይ ያቀረቡትን የመስኖ ልማት ጥናት ዕቅዶች ተፅባራዊ ማ□ረፅ «በእውነቱ በ□ም ቀላል ሥራ» እንደሆነ ይነግሩናል:: እኔም በፕሮጀክት ዝግጅት ባለኝ የሥራ ልምድ ጥናቱ ሰፊና ውስብስብ፣ (ግንባታውና የግብርና ልማቱ ተጨምሮ) ጊዜ፣ የተለያዩ ብዙ ባለሙያዎችና ገንዘብ ከመጠየቅ ባሻገር ከኢትዮጵያዊያን ችሎታ ውጭ ነው የሚያሰኝ እምብዛም ሥራ እንደሌለ ላረጋግጥ □ወ□ለሁ:: ይህ ከመሆኑ በፊት ግን ከላይ አቶ ታደሰ እንዳስቀመጡት ዲሞክራሲያዊ መንግሥት ወይም መልካም አስተዳደር ለመገንባት ምሁሩ ሥነስርዓት ባለው መንገድ መወያየት፣ ሀሳብንም ካለፍርሀት፣ ካለ ተጽዕኖ በነጻ የሚገልጽበትና ሕዝቡም መብቱን አስከብሮ ፅ□ታውን መወጣት የሚችልበት ሁኔታ መፈጠር አለበት እላለሁ::

ለዚህ ደግሞ ጠንካራ የፖለቲካ ድርጅት መኖር ወሳኝ መሆኑን ከላይ ተመልክተናል:: ጠንካራ □□ለቲካ □ርቲ መ□□ር የሚችለው ደግሞ ምሁሩና የተማረው ክፍል ሕዝቡን አስተባብሮ ለመብቱ በቆራጥነት ሲታገል ነው፤ ትንሽ መሰዋዕትነት ከፍሎ ትልቅ መሰዋዕትነት ሲጸስቀር! መንግሥትም ቢያንስ ያለፉት 13 ዓመታት ተሞክሮዎቹን በእውነት፣ ስለእውነት □ምፅሞ የአገሩን ህይወት መለወጥ ያልቻለበት ዋነኛው ምክንያት ጠንካራ ድርጅቶች ያለመኖርና መንግሥትም በተናጠል ምሁሩን በፍላጐት አስተባብሮ ለመስራት እና ለማሰራት ባለመቻሉ መሆኑን ቁልጭ አድርጐ ማየት መቻል አለበት:: ወደፊትም በያዘው ስልት ከቀጠለ መንግሥት ምሁሩን አስተባብሮ መስራት እንደማይችል፣ እውነት ምንጊዜም መራራ ናትና! ሳያመነ□ በድፍረት መቀበል አለበት □ላለሁ::

ጠንካራ ተቃዋሚ ድርጅቶች እንዲፈጠሩና ምሁሩን አስተባብሮ የጋራ አገርን ለመገንባት መንግሥት የሚፈልገው አንድ ነገር ብቻ ነው፤ የፖለቲካ ፈቃደኝነት! □□ለቲካ ፈቃደኝነት ደግሞ ከራስ ፍላጐት፣ ከራስ የረጅም ጊዜ ዓላማና ዓቅም የሚመነጭ እንጂ ማንም፣ ለማንም □ሚሰ□ው ችሮ□ አለመሆኑን መገንዘብ ያስፈልጋል:: □□ለቲካ ፈቃደኝነት ግንዛቤ ካገኘ ጠንካራ የፖለቲካ ድርጅቶች እንዲፈጠሩ፣ ምሁሩ ለፉራ □ላማ በፉራ እና በግል በመንግሥት ሥር □ ምር እንዲሰለፍ ማድረግ ዘዴውም ችሎታውም በመንግሥት እጅ ይገኛ ል ብዬ አምናለሁ::

በተለይ ግን ተቃዎሚዎች ተወዳዳሪ ቢሆኑም አጋሮች እንጂ ጠላቶች አለመሆናቸውን መንግሥት በፅል□ ተቀብሎ በመላው አገሪቱ በነጻ፣ ካለፍርሃትና ካለተጽዕኖ መንቀሳቀስ እንዲችሉ፣ ሕዝቡም እንዲሁ ካለፍርሃትና ካለተጽዕኖ ሐሳቡን መፅለ□ እንዲችል፣ በምር□ ም □□ ሕዝቡ የፈለገውን ተወዳዳሪ መምረዓ እንዲችል፣ ቢያንስ ቀደም ሲል ያነሳናቸው በሕገ-መንግሥቱ □ታወቁት ሰብአዊ መብቶች በተፅባር መተር□ም እንዲቻል ሁሉም መንግሥታዊ አካላት ተ□ቢው መመሪጸ ሊደርሳቸውና ለተግባራዊነቱም □ማጸቋርዓ ክትትል ሊ□ረፅ □□ባል::

ከዚህ ጐን ለጐን የግል ጋዜጠኞችና የውጤቶቻቸው በየክልሉ ካለተጽዕኖ መንቀሳቀስ ዛሬ ነገ የሚባል ካለመሆኑም በላይ □ሲቪል ማህበራት በየክልሉ ገጠር ቀበሌዎችና በመላ የአገሪቱ ከተሞች እንዲስፋፉ፣ እንዲጠናከሩና ሕዝቡን እንዲያነቁ ሊበረታቱ ይገባል:: ለዚህ □ፅሞ ቀደም ሲል እንጻልኩት አንድ አስተማማኝ □ርምጽ □ሕፅ ከለላና አግባብ እንዲያገኙ ማ□ረፅ ነው:: የሲቪል ማህበራት በሰፋት በአገሪቱ መቋቋም ለ□ሞ□ራሲ መጐልበት ወሳኝ ሲሆን ሕዝቡም ካለፍርሃትና ካለተጽዕኖ በነፃነት መንቀሳቀስ እንዲችል የሥነ ልቦና ድጋፍ፣ ድፍረትና በራስ መተማመን እንዲያገኙ ሁኔታን ይፈጥርላቸዋል:: ይህ ደግሞ ሕዝቡ መብቱን አውቆ በራሱ ተነሳሽነት ከማስከበር በላይ ግዴታውንም እንዲፈጽም ያደረገዋል:: በመሆኑም መጪው የ1997 ዓ.ም. ምርጫ ነፃና ፍትህ የሰፈነበት እንዲሆን ሁኔታዎችን በመፍጠር የኢትዮጵያ ሕዝብ የቆየ ሕጋዊነቱን ዳግሞ እንዲያረጋግጥ ከማስቻሉም በላ□፣ □ተማሩና በአገሪቱ አሉ የሚባሉ አዋቂዎች በመድረኩ እንዲወጡ ይበረታታሉ:: ውጤቱም በአገራችን ፖለቲካዊ፣ ማህበራዊና ኤኰኖሚያዊ ፖሊሲና ፕሮግራም አነዳደፍ እንዲሁም በአፈጻጸማቸው ላይ የጐላ ለውጥ በማምጣት አገራችን ኢትዮጵያ ለሦስት አስርተ ዓመታት ከታወቀችበት ረሀብተኛነትና ለማኝነት እንድትወጣ፣ ዳግም ክብራችንንም እንድንጐናጸፍና ኢትዮጵያዊያን ከዓለም መንግሥታት ጐን አንገታችንን ቀና አድርገን ለዓለም ህብረተሰብ ልማትና ዕድገት የበኩላችንን አስተዋጽኦ ለማበርከት ብቃትና □ብር እናገኛለን:: በሄድንበት ማፈራችን ቀርቶ ከሌሎች ሕዝቦች እኩል በአደባባይ መቆም እንችላለን::

ከዚህ በተጨማሪ ለጊዜው የምርጫ ቦርድና የተወሰኑ የሬዲዮና የቴሌቪዥን ስአታት ከመንግሥት ቁጥጥር ተለይተው ከሕዝብ በተው□□ ኃይል ስር እንዲተዳደሩ □ርምጽ መውሰ□ ጸስ□ልፉል:: □ህ ሲሆን ብቻ ነው በህዝብ፣ በተቃዋሚ ፖርቲዎች እና በመንግሥት መካከል የመተማመን ማረጋገጫ ሊፈጠር የሚችለው::

ለ□አቄታው ግን መገናኛ ብ□ኃን እና የምርጫ ቦርድ ከሦስቱ የመንግሥት አካላት ማለትም ከሕፅ አውጭው፣ ከሕግ ተርጓሚውና ከሕግ አስፈጻሚው ጐን አራተኛ እና አምስተኛ የመንግሥት አካላት

ሆነው እራሳቸውን ችለው፣ ከመንግሥት ነጻ ሆነው እንዲሰሩ በሕገ መንግሥቱ መቀረጽ ለንቃት፣ ለድርጅትና ለፖለቲካ ድርጅት ሰላማዊ ውድድር በተለይ በአልለሙ አገሮች ዲሞክራሲያዊ መንግሥት ለመገንባትና መንግሥት ሕዝባዊ ሆኖ እንዲቀጥል እንዲሁም ከማናቸውም አይነት ሙስና እንዲታቀብ ለማስቻል አስተማማኝ መሳሪያ ነው ብዬ አስባለሁ::

በመፌ ረሻም በ□ህ □□□ ላ□ ማከል የምሻው አለኝ:: 'ፊ ዉ ለራስህ ስትል ጣፍጥ...' እንደሚባለው ነውና የመንግሥት ሕልውናና የአገራችን ሕልውና የማይነጣጥሉ ሲሆን <u>መንግሥታት ዳግም የመጠፋፋት አዙሪት</u> ውስዓ ገብተው አገራችን ኢትዮጵያ ለከፋ አደጋ ዳግም እንዳትጋለጥ ይህ መንግሥት ከፍተኛ የሕዝብ አደራ እና የሕሊና ግዴታ ያለበት □መስለኛል::

እዚህ ላይ ኦሪጅናል ወልደጊዮርጊስ[9] በመሣሪጸ ኃይል ወደ ሥልጣን የመጣ ቡድን ለሕግ የበላይነት እና በሕግ አግባብነት መመራት አይቻለውም ያሉትን ለትምህርታዊነቱ ጠቃሚ ሆኖ ስላ□ነሁት ልጠቅሰው □ሻለሁ::

> *«በመሠረቱ ለሕግ የበላይነት መሰፈን የመንግሥት አመጣጥ ራሱ ወሳኝ ነው:: በጠመንጃ አፈሙዝ ከወጣ የሕግ የበላይነትን ይፈራል (ብሎ መገመት ይቻላል)፤ በሕግ አግባብ ካልመጣ መንግሥት የሕግ የበላይነት አይጠበቅም፤ ስለዚህም ከሕግ የበላይነት ጋር የተቆራኙት መልካም አስተዳዳር በሕግ አግባብ መመራት* (due process of law) *በዚህ ዓይነት ሥርዓት ውስጥ አይገኝም::»*

□ህ እውነታ በአገራችን ባለፉት 30 □መታት የታየ ከመሆኑም በላይ ነፃነታቸውን ባለፉት ሃምሳ □መታት ከጨቋኝ የአውሮፖ ገዥዎች በተጐናጸፉት አፍሪካ አገሮች እንዲሁም በላቲን አሜሪካና በሩቅ ምሥራቅ አገሮች በተደጋጋሚ የተከሰተ አብይ ችግር ነው:: በዚህም የተነሳ ከቅርብ ጊዜ ወዲህ ምዕራባውያን ዕርዳታ ለጋሾች ከሚያቀርቡት መመዘኛ፣ ዲሞክራሲያዊ መንግሥት ማለትም በመድብለ ፖርቲ የተገነባ መንግሥት፣ በሕግ የበላይነትና አግባብነት መመራት፣ እንዲሁም ሰብአዊ መብት መጠበቅን የጋዜጠ ኞች መብት መከበርን ጨምሮ እንዲሁም ነፃ የገበያ ሥርዓት መኖርን ዋነኛው መለኪያ አድርገዋል:: አገራችን ኢትዮጵያ እስካሁን ከዚህ መመዘኛ <u>□□ብ በላ□</u> ሆና አለመገኘቷ ከ3000 ዓመት በላይ የዘለቀ መንግሥታዊ ሥርዓት አላት፤ የሰው ልጅ መገኛ አገር ነች፣ ብዙ የቀድሞ ሥልጣኔ ቅሪት አካላት አላት፣ ከምትባለው ኢትዮጵያችን ይጠበቃል? ባለሥልጣኖቻችን ከዕለት ዕለት ፍጥጫ አልፈው ይኸን ለማሰብ ችሎታ አግኝተው ይሆን? ካልሆነም ነጮች እንደሚሉት ከቀረ የዘገየ ነገር ስለሚሻል ጊዜው ሳይመሽ ዛሬውኑ ከዳር እስከ ዳር መንቀሳቀስ ጸስ□ልፉል □ላለሁ::

ቀ□ም ሲል እንዳሳሰብኩት ሰላማዊ ሽፅፅር በቅ□ሚጸ □ቃሚነቱ ለሕወሐት-መራሽ መንግሥት ሲሆን ሁሉም የአገራችን ክልሎች እና ብሔረሰቦች ተጠቃሚ ናቸው:: ስለዚህ ይህ መንግሥት ይህን ጉዳይ በጥልቀት በመመርመር፣ ያለበትን ከፍተኛ ሕ□ባዊ ኃላፊነትና አደራ ተገንዝቦ፤ ከላይ ከተመለከተው ሕዝባዊ ፍራቻ እና ከጠባብ ድርጅት ፍላጐት በላይ ሆኖ በመገኘት አገራችንን ለሰላማዊ የሥልጣን ሽግግር ለማመቻቸት የሕወሐት-መራሽ መንግሥት ከዳር እስከ ዳር አባል ድርጅቶቹን በማንቀሳቀስ ዛሬ ነገ ሳይል ለዲሞክራቲክ አስተዳደር <u>ማናቸውንም</u> □ርምጽ መዉሰ□ አለበት □ላለሁ::

17/ ለጥናቱ የሚያስፈልገውን ሙዐለንዋይ ለማግኘት እንዲቻልና በዓለም አቀፍ ደረጃ ሊነሳ የሚችለውን ተቃውሞ አለዝቦ ለማስቀረት የጠቅላይ ሚኒስትሩ እና የውሃ ሀብት ልማት ሚኒስትሩ አስተዋይነት፣ ብልህነት፣ ታጋሽነትና ጥበብ ወሳኝ መሆናቸውን አቶ □□ሰ አመልክተዋል:: በኢትዮጵያም በቂ ልም□ ጸለዉ □ተማረ □□ል መኖሩን አስምረውበታል:: ከዚህም በላ□ እጅግ በጣም ከፍተኛ፣ እምቅ፣ የወጣት ኃይል እንዳለ □ቁመ□ል:: እነዚህን አስተባብሮ ሥራውን በ12 ዓመት ማጠናቀቅ እንደሚቻል ገል□ዋል:: አቶ □□ሰ በአገር ወዳድነትና ቅንነት አነዚህን ሦስት ምኞቶች አቀረቡ እንጂ እሳቸው የጠቆሙት ትላልቅ ጥናቶች፣ እቅዶች፣ ተፅባራዊ እንዲሆኑ የሚያስችል <u>መሰረ□ዊ አመች ሁኔ□- ች</u> በአገራችን ውስጥ መኖራቸውን በጥናታቸው አልመረመሩም:: እስቲ አንዳንድ ሁኔታዎችን እንመልከት::

17.1/ 3.8 ቢሊ□ን የአሜሪካን ብር (ግንባ□ዉ ላ□ ልማቱ ሲጨመር ከዚህ በላይ ያስፈልጋል!) ለማበደር የዓለም ባንክና ሌሎች ለጋሽ ሀገሮች በኢትዮጵያ የፖለቲካ ሁኔታ ይተማመናሉን? ይህ በውጭ አገር ኤክስፐርቶችና ባለሥልጣኖች በየጊዜው የሚነገረን፣ በየጋዜጣው የሚጻፍ አይደለምን? በቅርቡ እንኳ የካቲት 8 ቀን 1996 ዓ.ም. ሚስተር ፖስካል ላሚ የአውሮፖ ህብረት የንግድ ኮሚሽነር በሸራተን አዲስ ሆቴል ለጋዜጠኞች በሰጡት መግለጫ በኢትዮጵያ አስተማማኝ ሰላም ያለመኖሩን መናገራቸውን በጋዜጠኞቻችን ላይ አላነበብንምን? አቶ ጥላሁን ተሾመ[10] እንዳመለከቱት፤

> *«ከ1983 ዓ.ም. እስከአሁን ድረስ በፌደራል መንግሥት ብቻ ሰባት የኢንቨስትመንት ዓዋጆችና ማሻሻዋቻቸው እንዲሁም አምስት የኢንቨስትመንት ደንቦችና ማሻሻዋቻቸው መውጣታቸውን የምናውቅ ስንቶቻችን ነን?»*

ይህስ ምንን ይጠቁመናል? የውጭ ኢንቨስተሮችም በብዛት ለምን

[9] ኦሪጅናል ወልደጊዮርጊስ፣ 'በአቶ ጥላሁን ተሾመ ጽሑፍ ላይ የቀረበ አስተያየት'፣ "Economic Focus", Vol. 6 No. 4.

[10] አቶ ጥላሁን ተሾመ፣ Vol. 6 No. 4.

አልመጡም፣ ሥራስ ለምን አልጀመሩም? እንደ እውነቱ ከሆነ ነጻ ገበያ ታራምዳለች (እኔ ልቀ□በጸ □ላለሁ) ከምትባለው አገራችን ውስጥ በነዚህ ረጅም አመታት ጊዜ ወገናችን ከሆኑት ሼህ አላሙዲን ከመጣው ሙዕለንዋይ ሌላ ይህ ነው የሚባል የውጭ ኢንቨስትመንት በኢትዮጵያ ተደርጓል?

እዚህ ላይ የኢትዮጵያ የኢኰኖሚ ባለሙያዎች ማህበር ባዘጋጀው ወይይት አቶ ጥላሁን ተሾመ ቀደም ሲል በተገለጸው ርዕስ ባደረጉት ንግግር ላይ ኦሪጅናል ወል□□ር□ስ[11] የሰጡትን አስተያየት መጥቀስ ሁኔታውን □በለ□ ፅል□ ጸ□ረፉ□ል ብጽ □□ም□ ለሁ::

«የሕግ የበላይነት ባልተከበረበት ሀገር ልማት፣ ዕድገት፣ ብልጽግናና ኢንቬስትመንት አይ□ሰብም፣ ቢታሰብም አይሳካም፤ ግቡን አይመታም፣ ማህበራዊ ፍትህም አይኖርም::»

ኦሪጅናል ወልደጊዩርጊስ በትክክል ገምግመዋል:: ባለፉት 13 ዓመታት አገራችን በነፃ ገበያ ትመራለች እየተባለ በታሪካችን ለረሀብ ከማንኛ ውም □□ በላይ መጋለጣችን የሚያበስረን በጐ ነገር ሳይሆን ለኢንቬስትመንት ምቹ የሆኑ የሕግ የበላይነትና አግባብ አለመኖር አይደለምን? የሕግ የበላይነትና አግባብ ቢኖር የአውሮፓ ህብረት ወዳጆቻችንስ <u>በ□□</u> ኢትዮጵያ ውስጥ አስተማማኝ ሰላም የለም ይሉ ነበር? ይህስ የኦሪጅናል ወል□□ር□ስን ግምገማ ትክክለኛ ነት አያረጋግጥም?

□ውጭ ኢንቨስተርን ለግዜው ተወት እናድርግና የአገራችን ብሔራዊ ከበርቴዎችስ ኢንቨስት አድርገዋል? ብለን ብንገመግም መልሱ <u>አወን□ዊ</u> አይደለም:: በእነዚህ 13 ዓመታት እንደ አሸን የፈሉት ኬክ ቤቶች፣ ሆቴል ቤቶችና የተወሰኑ ፎቅ ቤቶች አይደሉምን? እነዚህ ፎቅ ቤቶች የምንላቸው መንግሥት ለወ□□ር (ያውም በአንዳንድ ከተሞች፣ ጊዜያዊ የሆነ የአጭር ጊዜ ሥራ ለመፍጠር ሲባል መንግሥት ከሚያሰራቸው) ሌላ በአብዛኛው በባንክ ብድር የተሰሩና □□ተሰሩ ያሉ አይደሉምን? ብሔራዊ ከበርቴው እምነት ቢኖረው ኖሮ ቢያንስ በአግሮ ኢንዱስትሪ በተሳተፈ ነበር:: ወደ ገጠሩም ልማት ዞር ባለ ነበር! ኢምንት የሆኑ ባጭር ጊዜ እንቨስትመንቱን ከሚመልሱት የአበባ እርሻዎች በስተቀር ከቁጥር የሚገቡ ዘመናዊ እርሻ ውስጥ አልገባም ብሔራዊ ከበርቴው::

17.2/ ግብጽና ሱዳን በተለይ ግብጽ ከደካማ ኢትዮጵያስ ጋር በእኩልነትና በአባይ ላይ ያለንን መብት የመጀመሪያ ባለሀብትነታችንን አምና ተቀብላ፣ ከኛ ፋር ትደራደራለች ብለው ያስባሉን? አቶ ታደሰ የአባይ ተፋሰስ አገሮች ስብሰባ በሚል አርዕስት ውስጥ በጻፉት መሰረት «ጠንካራ ኢትዮጵያ እንዳትፈጠር (ግብጾችና ሱዳን) ስራቸው አድርገው ይዘዋል» አላሉምን? የዚህስ ትርጉም ምንድን ነው?

17.3/ ይህ መንግሥት የተማረን □□ል በተለ□ □ፅሞ ምሁሩን በማሰባሰብና በሥራ በማሰለፍ በኩል □ታወቀ ነውን? ወይንስ በተቃራኒው በግልጽ የሚ□ወቅ ነው?

17.4/ ሕዝቡንና በተለይ ሰፊ ጉልበት ያለውን ከፍተኛ የወጣት ኃይል አስተባብሮ በሥራ ለማሰለፍስ ይህ መንግስት ልምድ አለውን? በእነዚህ 13 ዓመታት በአገራችን በየመንገዱ እንዲፈስ □ተ□ረ□ው እጅግ በርካታ ወጣት አይደለም ዛሬ የቦዘኔ ሕግ የሚወጣበት? ወይንስ የጣሊያን ማፊያ ዓይነት የተደራጀ ወንጀለኛ ኃይል በአገራችን ተፈጥሮ ያንን ለመከላከል?

የሕወሐት-መራሽ መንግሥት እነዚህን ከላይ ያነሳኋቸውን አራት ጥያቄዎች የሚያሟላ ሆኖ ከተገኘ፣ ጥናቱን ለማስጠናት <u>ፍላጐቱና ሀሳቡ በተጨባጭ ከተገለጸ</u> ከአሁን ቀደም ባላደረኩት መልኩ እኔ በስራው ለመተባበርም ሆነ በሙሉ ኃይሌ ለመካፈል ከመንግስት ጐን በመሰለፍ ከመጀመሪያዎቹ ግንባር ቀደም ኢትዮጵያውያን አንዱ መሆኔን ላረጋፅዓል- □ው□ለው::

ግን ሌላ ወሳኝ መስሎ የሚታየኝን ፍራቻዬን ልገልጽልዎ □□□□ለሁ፤ አቶ □□ሰ! ዛሬ የኢትዮጵያ አንገብጋቢ ጥያቄ ጥናት <u>ወ□ስ</u> ዲሞክራሲያዊ መንግሥት ማስመረጥ? መልሱን ለአስተያየቴ በስተመጨረሻ ትቼ በኢትዮጵያውያን ልምድ መሠረት የችሎታዬን ለመወርወር ያህል ሀሳብ- እንዲሳካ እኔም ፀሎቴ እንደማይለይዎት አረጋግጥልዎታለሁ።

18/ አቶ ታደሰ እንዳሉት □ውነት «አባይን ብንነካ ግብጾች ጦርነት ያውጁብናል በሚል ፍርሀት መላው ኢትዮጵያውያን» ተውጠናል?

በእኔ ግምት አቶ ታደሰ እንዳሉት በተማሩት፣ በፕሮፌሰሮችና በዶክተሮች በተለ□፣ በተለ□፣ በባለስልጣኖቻችን ዘንድ ፍራቻ ይኖር እንደሆን እንጂ የኢትዮጵያ ሕዝብማ ወራሪ ጠላት መጣብህ፣ ተነስ! ጀግና ኢትዮጵያዊ! ሲባል ጨርቁን፣ ማቁን፣ ሳይል፣ ስንቁን በራሱ ሰንቆ፣ በቆራጥነት ተነስቶ □ላቱን ከመጋፈጥ በስተቀር ግብጽንም ይሁን ሌላ ወራሪ □□ል ፈርቶ አያውቅም፣ አይፈራምም:: ይህንን እኔ ለአቶ ታደሰ ሆነ ለአንባቢዎቼ አልነግርም:: ሁላችንም በፖርቱጋሎች፣ በቱርኮች፣ በግብጾች በራሳቸው እና በፋሺስት ጣልያን ወራሪዎች ላይ የተጐናጸፍናቸው ጦርነቶች ሕያው ምስክሮች ናቸው:: በቅርቡስ የድንበር መሬታችንን በኃይል ለመውሰድ ጦርነት ባወጅችብን የቀድሞ አካላችን ላይ እንደ መብረቅ

[11] ኦሪጅናል ወልደጊዮርጊስ፣ Vol. 6 No. 4.

ደርሰን ለአመታት ቆፍራ ከመሸገችበት □ፀዕ ረፀም □ቀበሮ ጉድጓድ ባጭር ጊዜ ጉሮሮዋን ይዘን በማባረር መሬታችንን አስለቅቀን ድል አልተጐናጸፍንምን? ስለዚህ አቶ ታደሰ በአባይ የተነሳ የኢትዮጵያ ሕዝብ ግብጽንም ሆነ ሌላ ኃይል ይፈራል የሚል ስጋት አይኑሮት! የኢትዮጵያን ሕዝብ ያሸነፈውና የሚያሸንፈው የውስጥ አርበኛ ብቻ ነው!

19/ አቶ ታደሰ እንዳሉት እውነት «አባይን ጣና ላይ ብንገድብ ልናቆመው እንደምንችል በብዙ ኢትዮጵያውያን ዘንድ ይታመናል»? እኔ የግብርና ባለሙያ ነኝ:: እርሶ ባሏቸው ምክንያቶችና በሌላም ምክንያት በተለይ ጣና ላይ አባይ ቢገደብ በጥቂት ሺህ ሄክ□ር የሚገመት የመስኖ መሬት ከምናገኝ በስተቀር ሰፊ መሬት እንደማይኖር አውቃለሁ:: ስለዚህ □□ጸ ላ□ መገደቡ አባይን ኢትዮጵያ ውስጥ አስቀርተን ብዙ ልንጠቀም እንችላለን የሚያሰኝ ግንዛቤ የለኝም:: የግብርና ባለሙያዎች □እኔ ዓይነት ግንዛቤ እንዳላቸው እገምታለሁ:: አቶ ታደሰ ያሉት ግምት ካለ ግን □ፀዕ □ተሳሳተ እውቀት ስለሆነ ተባብረን በማናቸውም መገናኛ ዘዴ ከሕዝብ አዕምሮ ማውጣት አለብን::

20/ እኔም እንደ አቶ ታደሰ በአባይ ዙሪያ ያሉ ጉዳዮችን፣ ግንኙነቶችን ማንም ኢትዮጵያዊ መከታተል፣ ማገናዘብ አለበት እላለሁ:: አባይ ለግብጾች የሕልውናቸው እስትንፋስ እንደሆነ ሁሉ ለኛም ለኢትዮጵያውያን □ዓ□ታችን ወይም የብልጽግናችን መሠረት ነውና!

21/ አቶ ታደሰ «የአሁኑ የኢሕአዴግ መንግሥት ስለአባይ ያለው አቋም ማናቸውንም የአባይ ወንዝ ጥያቄን በኢንተርናሽናል ህጐች መሠረት እንዳኛለን የሚል ነው::» ይላሉ:: ይህ ከሆነ ይህ መንግሥት ከልምዱ መማር ይችላልን? ብለን እንድንጠይቅ እንገደዳለን:: የአልጀርሱን ስምምነትና በባድሜ ላይ የተሰጠውን ውሳኔ ያጤኗል:: በመሰረቱ ግን ጠንካራ ኢትዮጵያ ብቻ ነች ተፈርታና ተከብራ ሀብቷንና ንብርቷን አስከብራ፣ □ስ□ም ተ□ቅማ፣ ወ□□ቿን መጥቀም የምትችለው:: ስለዚህ ኢትዮጵያ ረሀብን አስወግዳ፣ ከድህነት ተላቅቃ፣ ጠንካራ የመከላከያ ኃይል እንድትገነባ፣ እንዲሁም ትልቅነቷን በዓለም መ□ረ□ እንድታረጋግጥ፣ እርስ በርስ በፖለቲካ ስልጣን ከመናቆር ተላቅቀን፣ ሌላ ጉልበተኛ መጥቶ አገራችን ኢትዮጵያን በሌላ የፖለቲካ አዙሪት ቀውስ ውስጥ ከማስገባቱ በፊት፣ ለ□ቡር ሐ□ራዊ ርዕይ ቆመን፣ የዓላማ አንድነት ፈጥረን፣ ውስን ጠንካራ ድርጅቶች ፈጥረን፣ ካለፍርሃት፣ ካለተጽዕኖ፣ በነጻ፣ በሥነ ሥርዓት ተወያይተን፣ በመ□ማመዓ ፣ በማስተ□ል፣ በመቻቻል፣ በጋራ የምንሰራበትን ዘዴ ቀይሰን ሕዝባችንን ከረሀብ፣ ከአሳፋሪ ልመናና ከድህነት ማላቀቅ ቅ□ሚጸ □ሚሰ□ውኔ፣ ዛሬ፣ ነገ፣ □ማ□ባል ነው እላለሁ:: ካልሆነልን ግን አቶ ታደሰ እንዳሉት «በረሀብ ከማለቅ (እና በዓለም ፊት ከቅርብ □□ ወ□ህ እንደተናቅን ከምንቀጥል) እንደ ጀግኖች አባቶቻችን በጦር ሜ□ አልቀን ክብራችንን ማስመለስ፣ ማስጠበቅ...» ሳይሻለን ይቀራል ትላላችሁ?

22/ የአባይን ውሀ ልማት አስመልክተው አቶ ታደሰ ያላቸውን ርክ□ እኔም እጋራለሁ:: «እኔ □ምመኘውኔ፣ □ማልመውኔ □ህ ትብብር (የአባይን ውሀ የማልማት ትብብር) በጣም ዳብሮ ግብጽ፣ ሱዳን፣ ኢትዮጵያ፣... (ሶማልጸ፣ ኬንያና □ጋንዳ ተዋህደን አምስት ክልሎች) እንዲሆኑ ነው:: ብንዋሀድ ሁላችንም እንጠቀማለን» ብለዋል አቶ ታደሰ:: እኔ ደግሞ ይህ ርዕይአቸው አግባብ ያለው ብቻ ሳይሆን ባይፈፀም ግን ተያይዘን □□ እና አገሮቻችንን ለባክ□ አሳልፈን ሰጪ- ች መሆናችንን ልንረዳ ይገባል ባይ ነኝ:: የኋለኛው እንዳይፈጸም ግን ከላይ ባነሳናቸው ዘዴዎች የውስጥ ችግራችንን አስወግደን ጠንካራነታችን እውን ዘለዓለማዊ መሆኑን ለወዳጅም ለጠላትም ማረጋገጥ አለብን □ላለሁ::

23/ አቶ ታደሰ አሜሪካ «ኢትዮጵያ የአባይን ውሀ ለመስኖ ልትጠቀምበት አትችልም ብለው በመደምደማቸው ብዙ ጐድተውናል:: የመከራከሪያ ነጥብ አሳጥተውናል:: በምስራቅ ኢትዮጵያ ብዙ ሚሊ□ን ሄ□ታር መሬት በመስኖ ሊለማ የሚችል አለን.... አሜሪካኖች በመስኖ ሊለማ የሚችል በቂ መሬት ኢትዮጵያ የላትም ብለው እንዴት ጸውኔጽሉ:: ለ□ህ ዓ□ታቸው ካሳ መጠየቅ አለብን» ብለዋል:: እኔም አቶ ታደሰን እደግፍለሁ:: የአሜሪካ መንግሥት የአባይ ውሀ ሊያለማ የሚችለውን መሬት መጠን በማሳሳት ብቻ ሳይወሰን የኢትዮጵያን ሕልውና በመ□ታተንና በኢትዮጵያውያን መካከል መድልዎን በመ□□ር ለ□□መውኔ እና እየፈፀመ ላለው ስህተት ሁሉ ገና ካሳ የምንጠይቅበት ቀን ይመጣል:: ለጊዜው ግን የኢትዮጵያ መንግሥት የአባይን ውሀ ጥናት ብዙ ጥራዞች በማገላበጥ የማያከራክር ሀቅ ላይ የተመሰረተ ጥያቄ ማቅረብ ስለሚቻል ሳይውል ሳያድር አሁኑኑ መጠየቅ አለበት እላለሁ:: አቶ ታደሰ ይሄንን ስላሳሰቡን እግዚአብሔር □ባርካቸው □ላለሁ::

24/ አቶ ታደሰ በየዋህነት ይሁን በትህትና አላወቅሁም፣ ወንዞቻችንንም እንድንጠቀም እርሳቸው የነደፉትን ዕቅድ የዓለም ሕዝብ (መንግሥታት) እንዲፈቅዱልን □ሻሉ::

‹‹□□ለም ሕ□ብ እነዚህን ዕቅዶች (ማለትም ወንዞቻችንን አቅጣጫቸውን ለውጠን መገደባችንንና ለመስኖ አውለን 2.6 ሚሊዮን አባወራዎች እንዲጠቀሙ ለማ□ረፅ) ይፈቀድልን (ሰረ□ □እኔ) እንጂ ለፕሮጄክቱ የሚያስፈልገውን ገንዘብ ማግኘት ከባድ አይሆንም::›› ይሉናል::

በመሠረቱ □ቱ ታላቅ መንግሥት ነው ደካማ መንግሥትን የሚያከብር፣ የሚደግፍ፣ የሚረዳ፣ በዕለት ደራሽ ዕርዳ□፣ ወ□ም □እስትራቴጂ ጠቀሜታውን ተግባራዊ ለማድረግ ካልሆነ በቀር? ከኢትዮ-ኤርትራ ጦርነት በፊት የኢትዮጵያ ክብር በዓለም ደረጃ ምንኛ ወድቆ አንደነበረ የዚህ አንባቢዎች የማናስታውስ ሆነን ነው? ጦርነቱን ከመቅጽበት ከማሸነፋችን ማግስት ዳግም ክብራችን በጥቂት ጀንበሮች ጣሪያ ነክቶ እንደነበረ ሊጠፋንስ ይችላል? «Ethiopia, indeed, is a great power to contend with in the Horn of Africa» አልተባልንምን? □ርዕ□ኛ ነኝ የጠቅላይ ሚኒስትሩ ቢሮና የውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር እንዲሁም ሚኒስቴሮቻችን ከውጭ አገር አምባሳደሮችና መንግሥታት ጋር በ□□ዜው ስለሚገናኙ በፅንኙነታቸው ወቅት ከጦርነቱ በፊትና በኋላ በኢትዮጵያ ላይ የነበራቸውን እይታ ከኔ በተሻለ ጸዉቁ□ል።

ስለዚህ አቶ □□ሰ፣ □ርስዎ፣ □□ህ ጽሑፍ አንባቢዎችና እኔ መስማማት ያለብን መብታችንን <u>ለማንም ፍቃድ ሳናቀርብ፣ ማንንም ሳንለምን፣ ተፈጥሮ የለገሰንን ሀብታችንን ለመጠቀም ለማንም፣ ለምንም የማይበገረው ጠንካራ ሕዝባችንን ተማምነን፣ እርሱንም በመያዝ፣ አቶ ታደሰ ያቀረቡልንን አራት ሀሳቦች ማለትም</u>፤

- በስነስርአት በመወያየት፤
- ሀሳብን በግልጽ የመናገር <u>ፍርሀት</u> አስወግደንና በግልፅ የመናገር <u>ድፍረት</u> አዳብረን፣ ተ□ዓ ሮ የለገሰንን መብታችንን አስከብረን፤
- መብታችንን አውቀን በማስከበር እና ግዴታችንን በግልና በጋራ በመ□□ም፤
- ዲሞክራሲያዊ መንግሥት ወይም መልካም አስተዳደርን ገንብተን፤

ረሀብንና ድህነትን በጣምራ <u>በሚያመችን</u> በማናቸውም ዘዴ ተ□ቅመን ማውደምና <u>ጠንካራ</u> ኢትዮጵያን ከመገንባትና ከማረጋገጥ <u>ሌላ አማራጭ</u> እንደሌለን ማወቅ አለብን □ላለሁ።

25/ አቶ ታደሰ ደርግ መውደቁንና በሌላ ኃይል በመተካቱ እሳቸውና ጓደኞቻቸው የተሰማቸውን ደስታ በሚከተለው መልክ ገልጸዋል።

> *«የዛሬ (12 ዓመት በፊት) ግንቦት (20 1983 ዓ.ም.) የኢሕአዴግ ጦር አዲስ አበባ ገብቶ ከተማውን ሲቆጣጠር ጓደኞቼና እኔ የተሰማን □ስታ ወሰን አልነበረውም። ሁለተኛ የተወለድንበት ቀን አድርገን ቆጥረነዋል» ብለዋል።*

እኔም እንደሳቸው ትዝታ አለኝ። ቀኑ እሁድ ነበር ግንቦት 18 1983 ዓ.ም.። ሕወሐት-መራሽ ጦር አዲስ አበባን እንደከበበ በተለይ እንጦጦ ተራራ ላ□ እንደደረሰ የቀጣና አምስት ኢሠጠ ኃላፊ የነበሩት ሴት ይመጡና ይነግሩናል። የሕዝብ ንብረትና እራሳችንን እንድንጠብቅም □መ□ሩናል። ያን እለት እቤቴ ገብቼ ከዛ በፊት ከአንድ ቀን በቀር አድርጌው በማላቀው መልክ ፀለይሁ። ፀሎቴም እንደሚከተለው ነበር።

«አምላኬ ሆይ ከደርግ የባሰ መንግስት በዚህ የዋህ/ደግ ሕዝብ ላ□ □ፅም እንዳይጫን □ለምንሀለሁ» የሚል ነበር።
ዛሬን ፀሎት ባደርስ ምን እንደምል ትጠይቁኝ ይሆናል። አልነግራችሁም! ጊዜው ሲደርስ ግን ትሰሙታላችሁ።

26/ አቶ ታደስ ከኢትዮጵያ ረሀብንና ድህነትን ለማጥፋት □እሳት አደጋ ሳይሆን «በጥልቀት ማሰብ፣ በዘዴ መስራት፣ በጥንቃቄ መራመድ ይጠበቅብናል። በተአምር ካልሆነ በስተቀር (እንደ ሻለቃ ሀይሌ ገብረሥላሴ) በጡንቻ፣ በጉልበት፣ በመሮጥ፣ ሀብት ማፍራት አይቻልም። ከችግር፣ ከድህነት፣ ለመላቀቅ (መማር)፣ መማማር፣ አሁንም መማማር፤ ማሰብ፣ ማሰብ፣ አሁንም ማሰብ፤ መስራት፣ መስራት፣ አሁንም ምርታማ ሆኖ መስራት፤ ያስፈልጋል» ብለዋል።

እውነት ነው ከአቶ ታደሰ ጋር እኔም እስማማለሁ። እርሳቸው እንዳሉት ከተዓምር በመለስ፣ በጥልቀት ለማሰብ፣ በብልሃት ለመስራት፣ በጥንቃቄ ለመራመድ፣ አስቀድሞ በሥነ ሥርዓት መወያየት፣ ሃሳብን ካለፍርሃት፣ ካለተፅእኖ በነጻ መግለጽ፣ <u>የተሰዋን መሪ</u> አርማ አንስቶ ወደፊት በመጓዝ መብትን በማስከበርና ግዴታን በመወጣት፣ መልካም አስተዳደር መገንባት የሚጠይቅ አይመስላችሁምን? ብዬ አቶ ታደሰን እና አንባቢዎቼን መጠየቅ እሻለሁ።

ለአቶ ታደሰ ትህትና ያለኝ አክብሮት እንደተጠበቀ ሆኖ፣ <u>እውነት መንግሥት</u> ኢትዮጵያን ከረሀብና ከድህነት ለማላቀቅ <u>ሌትና ቀን እየሰራ ነው ወይ? ብዬ ለመጠየቅ</u> እገደዳለሁ። በአፄ ኃይለሥላሴ ዘመነ መንግሥት[12] አንድ ሚሊዮን ዘጠኝ መቶ ሺህ ሕ□ብ በታች፣ በ□ርዕ ዘመን እስከ ስድስት ሚሊዮን ሕዝብ ያልተራበው ሕዝባችን በ1995 ዓ.ም ወ□ 12.6 ሚሊዮን ከፍ አላለምን? ባለፉትስ ሦስት አመታት ይህ መንግሥት ከተሃድሶ ስብሰባ ተላቅቆ ለውድ□ን□ማ ስራስ በቅቷልን? ያገሪቱ ጠቅላላ ሀብት ባሳለፈነው አመት ከዜሮ በታች በ3.8 በመቶ ማደጉና የኢትዮጵያውያን የነፍስ ወከፍ ገቢ በአሁኑ ጊዜ ከ1966 □ም. ፋር ተመሳሳይ መሆን ምን ትርጉም ይሰጠን ይሆን?

---

[12] በአፄ ኃይለሥላሴ ዘመነ መንግሥትና በደርግ ዘመን መረጃ የተወሰዱት ከሚከተለው መፅሀፍ ነው፤ The Relief and Rehabilitation Commission, 1985, "The Challenges of Drought, Ethiopia's Decade of Struggle in Relief and Rehabilitation", p. 84 Table 2 and p. 174. ለአምናው መረጃ DPPC, 2003 "Fortnight Bulletin", Vol. 10 No. 01 p. 2 ይመልከቱ።

አቶ □□ስ 'አካፋን አካፋ' ማለት መቻል አለብን:: ከዚህ በተቃራኒ በማወቅም ሆነ ባለማወቅ የምናደርገው ሁሉ ጉዳቱ ያመዝናል:: ቢያንስ ያለፈው 30 □መታት ተሞክሯችን 'አካፋን አካፋ' እንድንል ያስገድደናል ብጽ አምናለሁ:: በአጠቃላይ እኔ ስለ ሕወሐት-መራሽ መንግሥት ማለት □ም□ል□ው፡ □እስካሁኑን ስህተት ተረድቶ እንዲያርም፣ ሕዝባዊ ሥራ ጠንክሮ □ንዲሰራ፣ መሥራት አለመሥራቱን፣ የሥራውንም ውጤት ክፉውንና ደጉን፣ በሐሜ□ ሳይሆን በፊት ለፊት፣ እውነቱን ከሚያገለፅለው ሕዝብ መስማት አለበት እላለሁ:: አቶ ታደሰ፣ የዚህ አንባቢዎችና እኔ አቶ ታደሰ ስለመንግሥት ጥረት ያነሱትን ከዚህ አንፃር ነው ማየት ያለብን::

28/ በመጨረሻም አቶ □□ሰ ለመንግሥት ጥሪ አቅርበዋል፤ «በዚህ ባቀረብኩት ሀሳብ... እንወያይበት» በማለት:: እኔም ሀሳባቸውን ባድናቆት እየደገፍኩ የሚመለከታቸው የመንግሥት አካላትና መላው የኢትዮጵያ ሕዝብ እንዲወያይበት በጋዜጦች፣ በመጽሔቶች፣ በሬ□□ንና በቴሌቪዥን ሕዝቡ እንዲያውቅ እንዲደረግ የሚመለከተው ሁሉ፤ በተለይ የግል ጋዜጦችና የመንግሥት መገናኛ ብዙሀን፤ ለውድ ኢትዮጵያ ሀገራቸውና □□□ እና የአስተዋዩ ሕዝባችን አደራ እንዳለባቸው ማሳሰብ እወዳለሁ::

መንግሥት ደግሞ የአቶ ታደሰን የመጀመሪያ ደረጃ ጥናት እንደራሱ ሀሳብ ቆጥሮ አስቸኳ□ □ርምጃ እንዲወስድ እኔም ጥያቄዬን በትህትና አስተላልፋለሁ::

ከዚህ በተጨማሪ አቶ □□ሰ በየቀበሌው፣ በየወረዳው፣ በየዞኑ፣ በየክልሉና በፌደራል ደረጃ እንዲሁም በየሕዝባዊና በሙያ ማህበራት ሁሉ እንድንወያይ ያቀረቡት አምስት የውይይት ርእሶች እንከን የማይወጣላቸው በመሆናቸው የአቶ □□ሰ ዓጸቂ አግባብ ነው እያልኩ እስከ ዛሬ ዓመት የምርጫ ዘመን ግን ሕ□ቡ ቅ□ሚጸ የሚሰጠውን፣ መጠየቅ፣ መስማማት፣ ያለብን አይመስላችሁም? ብዬ በሚዲያ አገልግሎት ለተሰማሩት፣ ለግሉና ለመንግሥት ጋዜጠኞች እንዲሁም ለመላው ሕዝባችን ጥያቄ ማቅረብ □ወ□ለሁ::

የአቶ ታደሰ ጥያቄ አንገብጋቢነቱ አጠያያቂ ባይሆንም ለሚቀጥለው የኢትዮጵያ መንግሥት አካላት ምርጫ ዝግጅት ቅ□ሚጸ የሚሰጠው አይደለምን? በአቶ ታደሰ ጥናት እንደተመለከተው የዲሞክራሲያዊ መንግሥት መገንባት ሪሀብንና ድህነትን ከኢትዮጵያ ለማጥፋት ወሳኝ መሆኑን ከተስማማን አቶ ታደሰና አንባቢዎቼ ከአሁን ጀምሮ ሕ□ቡ ይሆነኛል፣ ጸ□ለፅለኛል፣ የሚለውን ፖርቲና ግለሰቦች እንዲመርጥ ማንቃቱ ቅ□ሚጸ □ሚሰ□ው አይመስላችሁም?

□ኛ በዚህ ተስማማን አልተስማማን፣ ሕወሐት-መራሽ መንግሥት በዚህ 13 ዓመታት ሲጸ□ርፅ እንደቆየው ሁሉ ዛሬም ቅድሚያ ሰጥቶ ተቀ□ሚ ፖርቲዎችና ግለሰቦች በየክልሉና በአዲስ አበባም ጭምር በምርጫ ው□□ር እንዳይሳይተፉ የተዘረጉትን የተለያዩ ዘዴዎች □ሬም እንደቀጠለበት በየጋዜጣውና መጽሔቱ የምናነበው አይደለምን? መንግሥት የአምባገነንነትን አዝማሚያ በሕዝባዊ ባሕሪ እንዲተካው ሕዝብ ከወዲሁ አንዲያስጠነቅቀውና እንዲገራው መብቱ፣ ፅ□ታውም መሆኑን ማስተማር፣ ይህም የአቶ □□ሰ □ላማ እንዲሰምር የሚያስችለንን፣ □ውነተኛ □ሞ□ራሲጸዊ መንግሥት፣ አያመጣም ትላላችሁ?

ይህ ማለት ግን እያንዳንዱ የመንግሥት መሥሪያ ቤት ያለበትን ኃላፊነትና የዕለት ተዕለት ተፅባሩን ትቶ ምርጫው ላይ ያተኩር ማለት አይደለም:: እንዲያውም እያንዳንዱ መንግሥታዊ ድርጅት እየሰራ ጸለው መ□በኛና መደበኛ ያልሆኑ ፕሮጀክቶች ቅድሚያ ያላቸው በመሆኑ አቶ ታደሰ ያሳሰቡት ጥናት ግን ተጨማሪ በጀት የሚጠይቅ በመሆኑ ይ□ሰብበት ለማለት ነው::

29/ ከዚህ በኋላ የተወሰኑ ጥያቄዎች ስላሉኝ አቶ ታደሰን እንድጠይቅ ይፈቀድልኝ:: እነሱም፤

29.1/ እነዚህ አቅጣጫቸው እንዲለወጡ የታሰቡት ወንዞች በአካባቢው የተፈጥሮ ሀብት ላይ ተጽዕኖ አያስከትሉም መባሉ ተፊ ባ□ ማስረጽ □ሚጸስ□ል□ው፡ አይመስልዎትም አቶ ታደሰ? አሁን ወንዞቹ በሚፈሱባቸው አካባቢ የሚኖሩ ገበሬዎችን በመጉዳት ሌሎች ገበሬዎችን አይጠቅሙም ይሆን? ለምሳሌ፣ አዋሽ ወንዝ ሞልቶ ጉርፍ የሚተኛበት ከሰበ□ □ቅ ብሎ እስከ ተፍኪና ተጂ ያሉት ገበሬዎች የሚተዳደሩት የአዋሽ ውሃ ጉድሎ ጉርፉ ከነጠፈ በኋላ በሚጸ□ፉት እርጥበት አርሰው በሚያመርቱት ሰብል ነው:: ባጠቃላይ ከወንዞቹ አካባቢ (ከላይ እስከ ታች) የሚኖሩ ተ□ቃሚ ገበሬዎች የወንዞቹ አቅጣጫዎች በመለወጣቸው ምክንያት ለሚደርስባቸው ጉዳት ምን አማራጭ ታስቦላቸዋል? በተለይ የሚከተሉት ጥያቄዎች መመለስ ይኖርባቸዋል::

- አራቱን ዕቅዶች በአንዴ እንድንሠራቸው ነው አቶ ታደሰ ያሰቡት ወይስ በአማራጭ ነው ያቀረቡት? በአማራጭ ካቀረቡ ለምን? ከሆነስ የቱን?
- በአራቱ ዕቅዶች መካከልና በእያንዳንዱ ዕቅድ ውስጥ ያሉትን ሥራዎች አንድነትና ልዩነት በመተንተን ቅደም ተከተል ቢወጣላቸው ምን □መስሉ□ል?
- በወንዞቹ አቅጣጫ መለወጥ ምክንያት ምን ያህል ስፋት ቦ□ ለጉዳ ተጽዕኖ ይጋለጣል? ለበጉስ? የአፈሩና የመሬቱስ አቀማመጥ ታይቶ ይሆን?
- የሚጠቁትስ ገበሬዎች ስንት ናቸው?

- ምን ያህል የሕዝብ አሰ□□ር ለውጥ ያስከትል ይሆን? ወ□ ዉስ?
- የደን፣ የግጦሽ፣ በአ□ቃላ□ የዕፀዋት ሁኔታ ምን ያህል □□ቃል? □ለዉ□ል?
- ምን ያህል እንስሳትና (ዓሳንና አዕዋፋትን ጨምሮ) የዱር አራዊት ለተጽዕኖ ይጋለጣሉ?
- የፖለቲካ ቀውስ ያስከትል ይሆን?
- እነዚህና ተጓዳኝ ጉዳዮች አብረው ሊ□□ □□ባል □ላለሁ፡፡

29.2/ በቂ ልምድ ያላቸው □ባለሙጸ እጥረት በተለይ irrigation engineer, hydrogeologist, hydrologist, ecologist, sociologist, anthropologist, architect, drainage engineer and structural engineer (for tunnel design and construction) ምን ያህል ይሆናል ብለው □□ምታሉ? የኤኮኖሚና የተለያዩ የግብርና ባለሙያዎች እጥረት እምብዛም (ከልምድ ማነስ በስተቀር) ይኖራል ብዬ አልገምትም፡፡

29.3/ □ክ□□ል ብ□ር □□ለም ባንክና ሌሎች ወዳጆቻችን ይሰጡን ይሆን? ባይሰጡንስ አማራጩ ምንድን ነው?

29.4/ ለመሆኑ ግብጽ ውኃችንን ለሳውዲና ለእስራኤል መንግሥታት ለመሸጥ በምታደርገው ድርድር የኢትዮጵያ መንግስት አለበት ወይ? ወይንስ እንደ ድሮው ዛሬም ተንቀን ከጀርባችን በሃብታችን እየተስማሙብን ነው? መንግሥትስ ከሌለበት ምን ይሻላል? የኢትዮጵያ ሕዝብና መንግስት በጋራ መንቀሳቀስ የለባቸውም ይላሉ ትላላችሁ? ሌሎች የአባይ ምንጭ የሆኑ አገሮችንስ ከጎናችን እንዲሰለፉ ማድረግ የለብንም?

በአነበብነው ላይ እንወያይ፣ እናዳብር፣ ማንም ምንንም መተካት አይችልም፣ ተደጋጋፊዎች መሆናችንን እንገንዘብ፤ በህብረት ከሠራን እናሸንፋለን፤ በተናጠል ከቀጠልን ግን እንደ እስካሁን ቀደሙ ለውድቀት እንዳረጋለን፡፡